

Märjamaa kino
soetab 4K ja 3D
näitamise seadmed. **Lk 7**

Valitsuskabi-
net toetas
Uus-Kohilat
säästvat
trassi-
varianti.

Lk 5

Tiit Leier võtab
elu kiirteel
järgmise kurvi.

Lk 12 ja 13

Käsitöölane

Seekord midagi ka
meestele - teemaks
on puutöö. **Lk 15-18**

OÜ KÜLMALINE

Mitsubishi
Electric ja
Fujitsu
õhksoojus-
pumbad

Tallinna mnt. 50, Rapla
www.kulmaline.ee
Tel 533 01 720

RAPLAMAA Sõnumid

KOLMAPÄEV, 26. november 2014 Nr. 48 (2849)

Sõltumatu nädalaleht |

www.sonumid.ee | Hind 1.70 €

Lõõtspillipäeval Märjamaa rah-
vamaja saalis ei leidunud naljalt
enam vaba tooli. Kõik kohad
olid hõivanud lõõtspillisõbrad.
Kaks aastat tagasi hakkas grupp
inimesi endale ise lõõtspile
meisterdama. Laupäeval näidati
teistele selle töö vilju. **Lk 21**

Foto: JAAK KADARIK

Lõõtspillipäeval tutvustati valminud lõõtspile

TORU-JÜRI

www.torujyri.ee

Isoleeritud akupaagid nüüd saadaval

Tallinn, Pärnu mnt 238, Tel: 614 0334 ; 5346 2307

Juhtkiri

Lähenevale jõuluajale mõeldes

Uue nädala algus toob advendiaja. Rapla kirikus kuulutatakse jõulurahu välja juba laupäeval, 29. novembril. Kell 18 laulab Kabala segakoor, kirikupargis süüdatakse linna jõulupuu, kihelkonna valdadesse läkitatakse adventituled ja helde südamega inimesed saavad annetada Saagu Valguse laste jõulupeo korraldamiseks.

Algab aasta kõige püham kuu, kus inimesed teevad läbitust kokkuvõtteid, on tavalisest kaastundlikumad ja võõra häda suhtes vastuvõtlikumad. Iseküsimus, kuidas see tänases pingeist vappuvas maailmas ja meie enda mõneti ülepolitiseeritud koduriigis tegelikult välja kukub. Maailma ja Venemaa vahelist konflikti ei saa ju lähenevatele jõuludele viidates mõneks ajaks edasi lükata, terve mõistuse vastu võitlevatest islamisõduritest ei tasu isegi rääkima hakata...

Ei ennusta ju täit rahu isegi siinne poliitrinne. Märtsivalimisteni on jäänud vaid loetud nädalad ja iga partei, iga poliitik soovib sellest lühikesest ajast maksimumi välja väänata. Kui mitte muud, siis vähemalt vali-mind-mänge peame kindlasti kaasa tegema. Isegi siis, kui mõnele meie hulgast tundub, et ta on täiesti poliitikaväline. Poliitika on juba kord selline ehmatav nähtus, millest ei jää keegi puutumata. Ka see on ju poliitiline avaldus, kui keegi kuulutab, et poliitika teda ei huvita, tema selles ei osale.

Inimestel on raske igapäevaseid rolle mõneks nädalaks kõrvale panna, et oma argisest kestast välja tulla. „Sellel, mis kord alanud, lõppu ei ole...“ on luuletaja tõdenud ja lisanud: „kestma jääb kaunis ja kestma jääb kole“. Nõnda on. Isegi siis, kui me jõulurahu küünalt süüdates midagi muud soovime.

Aga isegi niisuguses mõneti hullumeelses maailmas ja skisofreenilisel ajal ollakse sellel viimasel kuul (vähemalt püütakse olla) avatuma südamega kui aasta kõigil muudel päevadel ja maailma valu ning mure on tavalisest selgemini tajutav, seda ei ole võimalik mitte tajuda, võiks ehk öelda. Nendel hetkedel ollakse valmis andestama ja andeks paluma, heastama ja paremaks tegema... kui oleks ka lootust, et maailm sellest valmisolekust ilusamaks ja mõistvamaks sooviks muutuda.

Ometi võiksime ju loota, et ükskord juhtub ime ja kired vaibuvad ning kõik inimesed kogu maailmas on valmis üksteisele sõbrakätt sirutama. Seda ei ole ju palju tahetud. Võiks ju!

Südamelt ära

Annetamine teeb seest soojaks

Katri Reinsalu

Detsembri algus on kohe ukse ees ja nagu kellavärk hakatakse jälle heategevusest rohkem rääkima. Saagu Valgus on juba mõnda aega oma kingipakkidesse sokke ja kindaid oodanud. Raplammaa Lasterikaste Perede Ühendus asub detsembris oma laste kingipakkidesse komme koguma.

Annetamine on üks tänuväärset tegevust. Oma münte kuhugi annetuskasti toppides olen aga tihtipeale mõne oma lähedase käest noomida saanud. „Mis sa raiskad raha?“ kipuvad nad ikka küsima.

Eks ühelt poolt tuleb ju aru saada ka skeptikutest, kes kardavad, et annetused käest kätte

käies kuhugi kaduma lähevad. Seda on ju mõnikord ikka juhtunud, et keegi oma näpud võõrasse meepotti pistab ja sealt midagi endale kahmab. Tean isegi lugusid, kuidas petturid julmalt heategevuse nime all tegutsevad. Kuid kutsuge mind lootusetuks optimistiks või kelleks tahes, aga need lood ei muuda mu mõtlemist annetamise osas.

Heatahtlikkuse kõrval on alati nahhaalsust, aga ma ei tunne, et mõne petturi pärast tõelisi abivajajaid karistama peaks. Tegelikult on ju nende pettuslugudega kohanenud ka abivajajad. Tihtipeale ei küsitagi enam lihtsalt raha-ülekanne. Lootuses panna annetaja end turvalisemalt tundma küsitaksegi reaalseid asju, mida inimestele parasjagu vaja läheb. Olgu need siis koolitarbed, riided või kudumid.

Ja ikka on inimesi, kes põhimõtteliselt ei taha abistada. Kes ikka arvavad, et annetused ei jõua õigete inimesteni. Eks inimesi on tõesti igasuguseid. Teinekord tuleb tõdeda, et kõige elavama fantaasiaga ja nutikamad on need, kes kiirelt kasu loodavad lõigata. Olenemata sellest tundub mulle natuke tobe kujutluspilt inimesest, kes endale kõige kiuste kümme paari villaseid sokke jalga tõmbab või jõulude ajal kilode viisi annetatud komme nosib. Julgen arvata,

et need annetused jõuavad õigesse kohta.

Saan aru, et on hulk inimesi, kes arvavad, et abistama lihtsalt ei peaks. Nad usuvad, et inimesed on ise oma raskused põhjustanud või lähtuvad sellest, et nemad ise said kunagi täbarates oludes hakkama ilma kellegi abita. Neile tahaks ma rääkida annetamise teisest poolest.

Andes midagi isiklikku kellegi, kes seda rohkem vajab, ei jätagi see üllatavalt sinusse kibedustunnet kaotatud rahast või esemest. Tegelikult tekitab see mõnusa sooja tunde. Kuidagi ootamatult teeb see sind tänulikuks, et sul on see võimalus kedagi teist aidata. See muudab sind tänulikuks kõige selle eest, mis sinul juba olemas on, isegi siis, kui seda ei ole palju. Ja see tekitab sus tunde, et sa tegid selle teoga meie ühise elupaiga natuke paremaks. Või sa vähemalt üritasid seda teha.

Raha või esemete annetamine võõrastele ei ole kahtlemata ainuke viis kedagi aidata. Alati saab anda jupikese oma ajast või teadmistest. Abistama ei pea ilmtingimata võõraid. Tuge vajavad ju inimesed ka meie lähedalt. Aega märgata ja abistada kipub inimestel aga nappima. Sellepärast ongi kommipaki annetuste kogujale andmine ajanappuses inimesele kõige lihtsam viis veidigi abiks olla.

Küsitlus

Kas lasite kadrid tuppa?

Linda, pensionär: Kadrid mul ei käinud, mardid aga küll. Tuttavad lapsed ikka tulevad.

Stina, lapsega kodune: Kadrid ei käinudki. Ei tea, kas nad ei leidnud õiget ust üles või mis. Natuke kahju on, sest ma oleks neile midagi ehk ikka leidnud.

Viljo, ehitaja: Lasin ikka. Olid toredad ja oskasid esineda küll. Kunagi oli neid justkui rohkem. Nüüd on vähemaks jäänud. Eelmine aasta ei käinud näiteks kedagi.

Ly, lastega kodune: Elan maal ja maja ees on suur koer. Sellepärast nad vist ei tulegi. Sellest on natuke kahju, sest meil ka majas lapsed ju.

Pirjo, kodune: Ei tulnudki. Laste pärast oleks võinud ju tulla.

Kalle, pensionär: Elan üksi metsa sees ja sinna nad ei ole tulnud.

Küsis Katri Reinsalu
Pildistas Jaak Kadarik

Maakonnaleht 20 aastat tagasi

Rapla Okta Centrumi hoone kaitse alla?

Nädaline 26. novembril 1994: „Teisipäeval (22. novembril) kõndisid mööda Raplat muinsuskaitseinspektor Aili Peterson, Valter Uusberg ja Margus Maripuu linnavalitsusest ning maakonnaarhitekt Tiit Krossmann. Kõnes ja pilgu all oli Rapla arhitektuur, eesmärgiks selgitada, missugused hooned vajaksid spetsiaalset kaitset.

Vanemaist hooneist vaadati Rapla jaamahoonet ja ühte laohoonet, uuematest Okta Centrumit (endise KEKi peahoonet), mis ringkäigul käijate meelest väärriks kaitset kaasaegse arhitektuuri esindajana.

Räägiti ka Tallinna maantee kui tervikust ning reegleist, mida peaks kehtes-

tama, et peatänava üldilme säiliks.“

Kõik on kõigile võlg

Samast lehest: „Suur elektrija soojusenergia tarbijate võlgnevus RE Eesti Energiale tekitab ettevõtetele raskusi teise poollaasta eelarve täitmisel. 11. novembri seisuga olid tarbijad Eesti Energiale võlgu 164 miljonit krooni. Selle tagajärjel on augustiga võrreldes kaks korda suurenenud Eesti Energia võlgnevus RE Eesti Põlevkivile. Ettevõtte on praegu põlevkivi eest võlgu 16 miljonit krooni. Üheks eelarve puudujäägi põhjuseks nimetatakse seda, et elektri hind tõusis alles 1. septembril, eelarves arvestati hinnatõusu aga juba 1. juulist.“

Päevapilt

Pildista, vaata üle ja naudi. Nii lihtne see fotograafia ongi. Pildid on tehtud Kodila lasteaias.

Tekst ja foto: Siim Solman

Märjamaa kino soetab 4K ja 3D näitamise seadmed

Reet Saar

Kinotraditsioon Märjamaal on pikk ja muutunud olud pole seda murdnud. Tehnika areneb aga edasi nii pikkade sammudega, et ilma uusi digiseadmeid soetamata on juba raske näitamiseks uusi filme saada.

Eesti Kultuurkapital ja audio-visuaalse kunsti sihtkapital rahuldas Märjamaa rahvamaja taotluse sinise kino Helk digitaliseerimiseks ja eraldas selleks 37 436 eurot. Taotlus rahuldati teisel katsel. Esimesel korral öeldi ära, kui küsiti raha 3D seadmete soetamiseks. Nüüd eraldati raha küll 2K süsteemile, kuid kohapeal sihitakse ikka kvaliteetsemat pilti võimaldavat 4K ja 3D varianti.

Rahvamaja juhataja Merle Voolaid rääkis vallavolikogus, et teiste digitaliseeritud kinode kogemusi uurides jõuti järeldusele, et 2K süsteem pole jätkusuutlik, parem on soetada kohe 4K süsteem ja selle juurde ka 3D (prillikino) seadmed.

Hankida tuleb uus projektor, spetsiaalne ekraan, mis valgust paremini tagasi

peegeldab, ja muud lisaseadmed. Kino helisüsteem on jätkamiseks sobiv, kuid vajab pisut remonti.

Kinomehaanik Hans Veimann usub, et kuna Märjamaa kino teenindab suurt piirkonda, suureneb pärast uute seadmete paigaldamist külastatavus, eriti just noorema publiku osas, kes tuleksid vaatama 3D filme. Näiteks Võru sihtasutusest Kannel, kus esimesi kuid on üleval 3D seadmed, saadi teada, et neil tuli publikut neli korda varasemast rohkem, pool sellest moodustasid lapsed. Jõhvi kinos, kus paigaldati 2K seadmed, pole vaatajate arv suurenenud.

Ka kultuuriministeeriumi filminõunik Edith Sepp ütles, et täiuslikuma tehnika ja 3D aparatuuri soetamine Märjamaa kinole on hea mõte: "Palju lastefilme on 3D versioonis ja lapsi kinos käima harjutades kasvatame uut vaatajate põlvkonda."

Ta viitas ka sellele, et kuna tehnika areneb nii kiiresti, ei ole ükski lahendus kauakestev, aga neid saab kasutada. Märjamaa kinos on korralikud lindifilmi näitamise seadmed, 35 mm lindil olevad filmid jäävad arhiivi, kust neid on võimalik laenutada.

Märjamaa rahvamaja seisukoht on, et kuna tehnika uueneb väga kiiresti, pole mõtet soetada seadmeid, mis varsti jäävad ajast maha, tuleb püüda käia vähemalt ajaga kaasas.

Kuna publikut toovad kinno ennekõike uued filmid, teeb uusim tehnika nende filmide hankimise võimalikuks. Kui Märjamaa kino saab täisdigitaalsed seadmed, astub ta ühte ritta suuremate linnade kinodega.

Foto: SIIM SOLMAN

Kuna publikut toovad kinno ennekõike uued filmid, teeb uusim tehnika nende filmide hankimise võimalikuks.

Vallavalitsus küsis volikogult luba hanke korraldamiseks. Hankes nähakse ette digitaalse kinoprojektsioonisüsteemi (3D) ning süsteemi

toimimiseks vajalike lisaseadmete ja tarvikute ostmise, paigaldamise, väljaõpe ja ka garantiiaegne hooldus. Suuremat arutelu punkti juures ei tekkinud. Otsuse poolt oli 11 ja vastu hääletas 3 saadikut. Järgnenud koridorivestluses avaldas üks saadik kahtlust,

kas nii suur kulutus sellise vaatajate arvu juures on ikka mõttekas, sest vallas on kohti, mis vajaksid seda summat rohkem. Märjamaa valla omaosaluseks on planeeritud 50 000 eurot.

Nüüd valmistatakse ette hanget. Lepingute kohaselt on

projekti „Digitaalse kinotehnika soetamine Märjamaa kinole Helk“ realiseerimistähtaeg 31. juuli 2015.

Kui Märjamaa kino saab täisdigitaalsed seadmed, astub ta ühte ritta suuremate linnade kinodega, kus sellised saalid on kinodes olemas.

Kodila lasteaia uued ruumid on erksavärvilised ja avarad

Katri Reinsalu

Juba nädalakese on Kodila lasteaia asukad saanud oma uusi, värskest remonditud ruume nautida. Nüüd tegutseb lasteaed kooliga ühes majas.

Kuigi nokitsemist jagub veel natukeseks ajaks, on suur töö juba ära tehtud. Direktor Ingrid Veiler tutvustab uusi ruume rõõmuga.

Lasteaed on puhas, värske ja erksates toonides. Põrand on varvaste all mõnusalt soe. Rühma õpetaja Riina Künnapas ütleb, et vanas majas oli osa ahjusid juba katki. Elekt-

riga köeti küll juurde, kuid nii soe seal kunagi ei olnud.

Soojad ruumid ei ole aga uue lasteaia ainuke pluss. Võrreldes vana majaga on ruumi märksa rohkem. Heledad seinad ja suured aknad lisavad veelgi avarust ja mõnusat olemist. Voodid on kokkulükatavad ning väljaspool magamisaega jääb ka nende ümbrusesse palju vaba ruumi.

Suure plussina toob õpetaja välja asjaolu, et lapsed saavad kohe lähedal sööklas söömas käia. Enam ei pea lõuna ajal kõiki laudasid kindlasti ära koristama. Asjad võib korraks sinnapaika jätta, söömas ära käia ja siis kohe uuesti oma tegevuste juurde asuda.

Tegevust on lastel uues lasteaias omajagu. Ühte las-

teaia nurka kaunistab roheline kööginurk koos väikese mänguveekeeetja, -tassikeste ja muu köögis leiduvaga. Selle ees asjatavad nii mõnedki tulevased kokad.

Teise seina ääres on aga imeilus puust nukumaja. See on ilmselt nii uhke, et seda lapsed veel puutuda ei tihka. Laudadel on hunnik legoklotse, millest maju ehitada, ja pliiatseid, millega vahvaid pilte joonistada. Kõigile jagub tegevust. Õpetaja kinnitab, et lapsed tulevad lasteada rõõmuga.

Juurde on lasteaed saanud ka suurema riietusruumi. Sinna on vanade ustega kappide asemel lahtised kapid paigaldatud. Enne kippusid ukseid ikka lastele ette jääma ja see on Künnapase sõnul

parem variant. Riietusruum on niivõrd suur, et seal saab näiteks mõni laps omaette millegi kallal nokitseda.

Ka direktor usub, et lasteaias on uutes ruumides hea. Seal saavad nad kooli pakutavaid võimalusi paremini ära kasutada. Lähedal on näiteks kooli muusikaklass, mida lastega külastada.

Sellised kenad ja värvilised ruumid on lasteaed endale saanud tänu Vesiroos OÜ töömeestele.

Võrreldes vana majaga on ruumi rohkem. Heledad seinad ja suured aknad lisavad veelgi avarust ja mõnusat olemist.

Foto: SIIM SOLMAN

Rehvitööd ja rehvide müük, uued ja taastatud rehvid

Oleme avatud;
E-R 9-18
L, P. kokkuleppel

Tel. 5553 7118, 5813 3169
Rapla vald, Uusküla,
Teramatsi 79530

Politseiteated

Juuru vald

21. novembril kella 15.57 ajal toimus liiklusõnnetus Kose-Purila tee 25. kilomeetril, kus 35-aastase Aavo juhitud sõiduauto Škoda sõitis otsa vastassuunavööndis liikuvale kaubikule Mercedes-Benz, mida juhtis 42-aastane Artur. Škodas viibinud kaassõitja, 60-aastane Mare toimetati Põhja-Eesti regionaalhaiglas.

22. novembril kella 17.30 paiku löödi Juuru alevikus Tallinna maanteel asuvas korteris 65-aastast naist. Võimalik lööja on politseile teada.

Kaiu vald

19. novembril kella 22 ja 23 vahel tungis teataja jaoks tundmatu meesterahvas valdaja tahte vastaselt Kaiu alevikus majja ning tõukas majaperenaist.

Kohila vald

22. novembril murti Aespa külas Nõobi tänaval sisse erinevatesse hoonetesse ja varastati tööriistu. Kahju on selgitamisel.

Rapla vald

22. või 23. novembril varastati Raplas Nurme tänavale pargitud sõiduauto tahavaatepeegli klaas ning lõhuti tahavaatepeegli plastkorpus. Kahju on 330 eurot.

23. novembril kella 4 paiku löödi Raplas Kauba tänaval asuva lõbustusasutuse trepil 28- ja 21-aastast meest ning 23-aastast naist. Võimalik lööja on politseile teada.

Politsei- ja piirivalveamet

Pääteteated

Elektrikilbist süttis maja sein

18. novembril kell 14.17 teatati päästjatele põlengust Juurus Tallinna maanteel, kus teataja sõnul põles praht maja seina ääres. Päästjad selgitasid välja, et tulekahju oli alguse saanud vanast elektrikilbist ning süüdanud maja seina. Päästjad kustutasid põlengu kell 14.50.

Lääne päästkeskus

Joobes rekkajuhi rajalt maha võtnud mees sai kodanikujulguse aumärgi

Siim Jõgis

Eelmise nädala kolmapäeval jagas justiitsminister Andres Anvelt kätte kodanikujulguse aumärgid.

Nendega autasustati inimesi, kes on käesoleval aastal julgelt tegutsedes ära hoidnud mõne kuriteo. Kokku sai kodanikujulguse aumärgi kümme inimest, nominente oli kakskümmend seitse. Kellegi nominatsiooni kodanikujulguse aumärgile saavad tõstatada ainult teised inimesed.

Aumärgi saajate seas ei olnud küll ühtegi Rapla maakonna inimest, ent üks julgustükk oli toime pandud Rapla maakonnas. Sellega sai hakkama Tallinnast pärit mees Gunnar Tilk 3. juuni pärastlõunal Tallinna-Pärnu maanteel Märjamaa lähistel. Ta sõitis sel päeval Pärnust Tallinna poole ning märkas väga veidralt sõitvat veoautot, mis kaldus pidevalt vastassuunavööndisse ja tagasi. Tilk jälitas veoautot enda sõnul ligikaudu 30 kilomeetrit, kuni see vahetult

enne Märjamaad tee äärde seisma jäi. Enne seda oli ta helistanud ka politseisse ja andnud liiklusohtlikust olukorrast märku.

Tilk ei olnud ainus, kes veoautot jälitas. "Alguses olin ainult mina tal sabas, oli ka neid, kes lihtsalt mööda sõitsid, pärast liitus minuga veel ka teine auto," sõnas Tilk. Koostöös teiste tähelepanelike liiklejatega sundisid nad veoauto peatuma. "Kuidas me täpselt seda tegime? Ma ei mäleta enam," ütles ta. Mitu korda tekkis ka selline moment, kus Gunnar Tilk oli täiesti veendunud, et nüüd sõidab veoauto kraavi. 3. juuni oli nädala teine tööpäev, kella nelja paiku oli liiklus üsna tihe ning veoauto ületas ka kiiruspiirangut – Tilk ütles, et kiirus võis olla umbes sada kilomeetrit tunnis.

Tol hetkel ei teadnud Tilk ega tema kaaslased, et autojuhi ebatavalise käitumise põhjuseks on alkoholijoove. Samahästi oleks see võinud olla ka näiteks tervisehäire. Kõik sai selgeks, kui veoauto peatus ja Tilk avas ukse. Tema sõnul vaatas sealt vastu ilmselt purjus mees. "Oli näha, et mees oli joobes, aga samas oli ta küllaltki rahulik," sõnas Tilk. Kui

Aumärgi teeninud Gunnar Tilk sai käepigistuse politsei- ja piirivalveameti peadirektorilt Elmar Vaherilt.

Foto: JAAK KADARIK

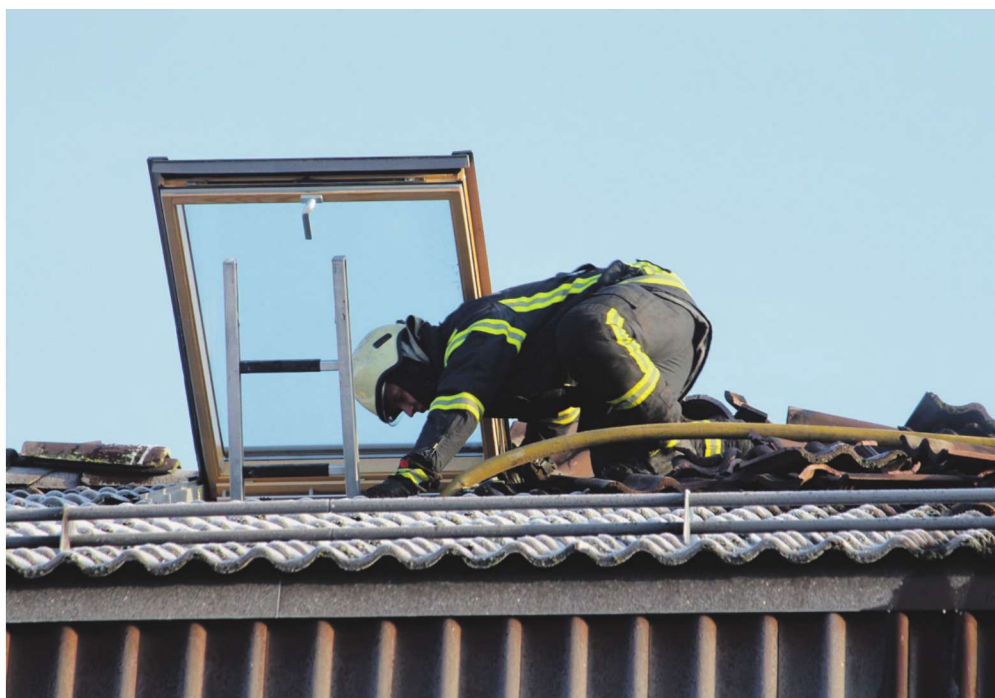
temalt küsiti, et kui palju ta joonud on, kõlas vene keeles vastuseks, et kolm õlut. Juhi istme kõrvalt paistis aga pudel kangema alkoholiga. Tilk ei mäletanud enam, kas tegemist oli viski, konjaki või millegi muuga. Kui joobes veoautojuht astus oma masinast välja, heitis ta teepervele pikali. "Algul mõtlesime, et peame arsti ka kutsuma,

aga seda ei olnud vaja," ütles Tilk.

Politseiga oli telefoniühendus sellest ajast saati, kui Tilk veoautot jälitama hakkas. "Ütlesin politseile, et tulge võtke auto rajalt maha, enne kui ta kellelegi teisele või endale viga teeb," sõnas ta. Tilk võttis enda sõnul politseiga ühendust mitu korda, kuid lõpuks jõudsid

nad kohale umbes tund aega pärast seda, kui veoauto oli seisma jäänud.

Tilga jaoks sai sündmus läbi järgmisel päeval, kui ta käis Rapla politseijaoskonnas tunnistusi andmas. Aumärgi saamine selle teo eest tuli üllatusena. Ta ütles isegi, et oli vahepeal jõudnud ära unustada, et selline intsident juhtus.

Päästja tuld kustutamas.

Foto: JAAK KADARIK

Kohilas põles kolmekordne maja

Katri Reinsalu

Neljapäeval kell 9.27 teatati päästjatele tulekahjust Kohilas Liiva tänaval.

Tulekahju sai alguse maja kolmanda korruse rõdult elektrijuhtmetest. Õnneks oli omanikul olemas ka tulekustuti, mida ta kiirelt

kasutas. Olukorda raskendas aga asjaolu, et tuli levis siiski lae ja katusekonstruktsioonide vahele. Inimesed tulekahjus viga ei saanud. Sündmuskohal olid Kohila, Märjamaa, Rapla ja Assaku päästjad. Tulekollete leitmiseks pidid päästjad avama kiviakatuse. Seestpoolt avati ehituskonstruksioone. Põleng likvideeriti kell 11.25.

Tervita oma lähedasi,
sõpru, tuttavaid
RAPLAMA SÕNUMITES

Tervituse
hind:

Uuri: kuulutused@sonumid.ee,
tel 489 2130 või 524 1923

Valitsuskabinet toetas Uus-Kohilat säästvat trassivarianti

Vivika Veski

Kuigi valitsuskabinet teatas, et andis toetuse majandusministerruumi ja konsultantide esitatud Rail Balticu trassieelistusele, ei kehti see Põhja-Raplamaal, kus heakskiidu sai maavanema pakutud veidi pikem variant.

Valitsus arutas Rail Balticu trasse möödunud neljapäeval kabinetinõupidamisel koos kolme maavanema, konsultantide ning majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) esindajatega.

Tulemuste selgumisel tões kodanikuühenduse Avalikult Rail Balticust (ARB) asutajaliige Vahur Tõnissoo, et suure töönaosusega loobutakse Rapla maavanema pakutud trassi toetamisest pärast valimisi, et otsustada jälle lühema ja odavama kasuks.

Konsultantide soovitatud trass kulgeb Põhja-Raplamaal Kohila ja Prillimäe vahelt, selle 16A-ga tähistatud trassi pakkus Rail Balticu juhtkomiteele välja Harju maavanem Ülle Rajasalu, selle esialgne variant pärineb ARB-ilt.

Pärast selle trassisoovituse teatavakstegemist oktoobris jäi Rapla maavanem Tiit Leier eriarvamusele, kuna tema hinnangul ei võta see trassivalik arvesse Rapla maakonna elanike huve, hakkab takistama Kohila valla arengut, läbides Uus-Kohilaks kutsutavat

arenduspiirkonda Tallinna-Rapla maantee ja Prillimäe vahel. Leier ise oli pakkunud välja 16A-st idapoolsema trassi 16D, mis kulgeb Prillimäest ja Salutagusest idas, läbib Juuru valla Pirgu piirkonda ja ühineb 16A-ga Mäliveres.

Oma eriarvamuse oli esitanud ka Pärnu maavanem Andres Metsoja, soovides Vändra ja Are vallas idapoolsemat trassi, sest see läbib vähem asustatud alasid ega poolita põllumaid.

Pärnu lükati kõrvale

Mõlema maavanema ettepanek pikendab trassi veidi alla kahe kilomeetri. Leieri sõnul väljendas majandusminister soovi, et valikud tehtaks kabinetinõupidamisel ühesena ära, jätmata õhku eriarvamusi. Rapla maavanema eriarvamuse võttis valitsuskabinet arvesse, Pärnu oma mitte. Põhjenduseks toodi, et Pärnumaal otse minnes hoitakse kokku 11 miljonit eurot.

Leieri sõnul mõistis valitsus, et Kohila vallas on olukord teistsugune kui Pärnumaal. Peaminister Taavi Rõivase sõnul sai Kohila puhul määravaks see, et seal on rohkem rahvast ja see on arengupiirkond, lisas Leier.

Leier ütles, et ta tõi nõupidamisel välja ka selle, et Kohila on üks neist omavalitsustest, mis riigi tasandusfondist toetust ei saa ja peab ise toime tulema. Kui aga ehitada piirkonnast raudtee läbi, siis see n-ö külmutab olukorra vähemalt kümneks aastaks.

Kuigi Rapla maavanem tõi välja, et Raplamaal leiti eelistrass omavalitsuste kokulepete ja kompromisside tulemusel, pole 16D-ga siiski soostunud Juuru vald, kes

ühtlasi ei soovi mingit Rail Balticut oma maale.

Tähtsaim otsus tegemata Pärnu maavanema sõnul põhjendati tema ettepaneku kõrvalelükkamist vajadusega projektiga kiiremini edasi minna. Samas jättis valitsus Harjumaal, ja sellega seoses ka Põhja-Raplamaal, töösse kaks trassivarianti – lisaks eelnimetatule idapoolse paunana ümber Nabala kulgeva trassi.

Vahur Tõnissoo sõnul seega kõige olulisemat valitsuskabineti nõupidamisel ära ei otsustatudki. Tema hinnangul jäeti kaks Harjumaal trassi kaardile sellepärast, et on alanud Riigikogu valimiskampaania ja emba-kumba trassi eelistades jääksid poliitikut ilma selle läheduses elavate valijate häälest, Harjumaal elab aga 43 protsenti Eesti elanikest.

„Praeguses määramata olukorras on võimalik veel saada mõlema Harjumaal trassi läheduses elavate valijate hääled,” tões Tõnissoo.

Valimised tulevad märtsis. Valitsus teatas nõupidamise järel, et majandus- ja taristuminister esitab eelistatud trassialternatiivi Harjumaal ja Raplamaa põhjaosas valitsusele tuleva aasta kevadel pärast planeeringu eskiislahenduse avalikustamist.

Tõnissoo sõnul otsustatakse suure töönaosusega siis ikkagi 16A kasuks, sest valimised on möödas ja hakatakse raha lugema.

Kuigi valitsus valis välja Rail Balticu eelistrassid, teevad otsuse praeguse planeerimiseaduse järgi maavanemad. Leieri hinnangul ei jõuta seleni enne kui järgmise aasta teises pooles.

Samas menetleb Riigikogu seaduseelnõu, mis lubab valitsusel koostada raudteele riikliku eriplaneeringu, mille kulgu maavanemad ega vallavolikogud takistada ei saa.

Tõnissoo andmeil on uus planeerimiseadus plaanis vastu võtta veel enne valimisi ja selle sätted oleksid rakendatavad ka juba Rail Balticu planeerimisele.

Leieri sõnul räägiti uuest planeerimiseadusest ka valitsuskabineti nõupidamisel. Seal leiti, et uus seadus annab küll tugevamale õiguse, aga kui sellega n-ö üle sõita, jäävad probleemid ikkagi õhku.

Maavanema hinnangul tuleks ka edaspidi teha nii nagu Kohila puhul – saavutada kompromiss, isegi kui see on natuke kallim või läheb kaarega. Küll aga võiks uuest planeerimiseadusest Leieri hinnangul olla abi siis, kui mõni omavalitsus n-ö jonnib.

„Ei saa ju pidada arutelu, kui üks omavalitsus arutab, kuskohast võiks raudtee minna, ja teine räägib, et tema maa peale ei tee ja kõik,” märkis Leier.

Peaagu pool oma taskust

Rail Balticu trassi pikkus Eestis on ligi 211 kilomeetrit ja see läheb maksma 1,1 miljardit eurot, millest Euroopa Liidu toetus moodustab 650 miljonit eurot ja Eesti omaosalus 500 miljonit.

Järgmise etapina hakatakse detailsemalt planeerima raudtee ületusvõimalusi, juurdepääse ja uusi ühendusteid. Esialgset planeeringulahendust tutvustatakse kohalikes omavalitsustes peetavatel avalikel aruteludel 2015. aasta alguses.

AASTA KESKKONNATEO JA KESKKONNASÕBRALIKU ETTEVÕTTE AUHINNAD OOTAVAD!

Keskkonnaministeerium kutsub üles osalema Aasta Keskkonnateo ja Aasta Keskkonnasõbraliku Ettevõtte konkursil.

Tule osale konkursil ise või soovita meile kandidaate!

Konkursi võitjatele auhinnad ja keskkonnamärgise kasutamise õigus.

Keskkonnateo kategoorias kandideerimine kestab 4. detsembrini 2014 ja keskkonnasõbraliku ettevõtte auhinnale kandideerimine 7. jaanuarini 2015.

Võitjad kuulutatakse välja pidulikult vastuvõtul 2015. aasta jaanuaris.

Lisainfo www.keskkonnatunnustused.ee või e-posti aadressil keskkonnategu@envir.ee või telefonil 6260740.

KESKKONNAMINISTEERIUM

Silver Reinaas põdrapulliga.

Foto: erakogu

Noor jahimees küttis hõbemedalit väärt trofee

Siim Jõgis

Rapla ühisgümnaasiumi abiturient Silver Reinaasal õnnestus pühapäevase ühisjahi käigus küttida suurim põdrapull, keda Juuru Jahimeeste Seltsi maadel Maidla metsas viimase kümne aasta jooksul on tabatud.

Eriliseks ei tee seda sündmust mitte ainult looma suurus, vaid ka see, et kaheksateistaastase noormehe jaoks oli see alles teine kord olla kütiliinis. Jahil on ta koeramehena käinud varemgi, ent püssiga saab ta jahil osaleda alles esimest aastat. Paar metssiga on Silver ka varem lasknud, kuid see oli esimene põder.

Samal jahil osales kokku 25 meest ning Silveri isa, Juuru jahimeeste pealiku Villem Reinaasa sõnul on nendest meestest võib-olla kahel nii suur trofee seinal. Sarvede suurim laius on 107,5 sentimeetrit.

On tavaks, et looma liha jagatakse kõikide jahimeeste vahel ning sarved ja pea saab endale täpse lasu sooritanud mees.

Silver rääkis, et ta plaanib panna trofee oma kodu seinalle. „Kui ma esimest korda seda looma märkasin, nägin kohe uhked sarved ära. Mul tekkis aukartus – kus on alles loom!” ütles Silver Reinaas.

“Õeldakse, et jahil ja saunas on kõik võrdsed,” sõnas Villem Reinaas. Ta vihjas, et kunagi ei

tea, kelle sooritust jahijumalanna soosib. Ta lisas, et seda, kes kütib suurima trofee, peetakse jahikuningaks.

Silver paneb noortele südamele, et need, kes tunnevad jahinduse vastu huvi, võiksid ühendust võtta kohaliku jahiseltsiga. „Ega ainult vanad mehed jahil ei käi,” ütles ta. Silver alustas jahilkäimisi ajajana ehk sellena, kes suunab metsloomi kütiliini poole. Tema sõnul võivad ka teised alustada just sellest. Nii on võimalus igaühel viibida värskes õhus ja õppida rohkem loodust tundma.

Raplamaa metsadest võib käesoleval jahihooajal küttida peaagu 500 põtra, nende hulgas 170 põdrapulli.

Rapla vald sai uue hooldekeskuse parklale maad ja algatab detailplaneeringu

Vivika Veski

Rapla vallavalitsus plaanib juba detsembris algatada detailplaneeringu, et hakata rajama Rapla maakonnahaigla kõrvale uut, umbes saja kohaga hooldekeskust.

Eelmisel nädalal rahuldaski vallavalitsus Rapla vallavalitsuse taotluse, millega vald küsis enda munitsipaalomandisse Rapla haigla kõrval asuva maaüksuse, et rajada sinna avalikult kasutatav parkla, mis hakkab teenindama Rapla haiglat ja kavandavat Rapla hooldekeskust.

Kõnealune kahe ja poole tuhande ruutmeetri suurune maatükk asub haigla kõrval, aadressil Alu tee 3. Maatüki sihtotstarve on transpordimaa ja selleks see Rapla abivallavanema Kalle Toometi sõnul praegu ka jääb. Hoonestuse

jaoks praegu vallal maad veel ei ole, kuid selle täpsem vajadus tuleb välja selgitada detailplaneeringu koostamise käigus, tehes seda koostöös naabri, sihtasutusega Rapla Maakonnahaigla, lisas Toomet. Maa, mida hoonestuse jaoks vaja võib minna, on praegu tulevase hooldekeskuse naabrite – haigla ja ühe ettevõtte käsutuses.

Rapla vald plaanib rajada Raplasse haigla kõrvale uue hooldekeskuse ning lisas selle eelmisel kuul ka valla arengukavasse. Uue hooldekeskuse jaoks on välja valitud koht Sauna tänava otsas. Novembrikuis Rapla Teatajas annab valla sotsiaalnõunik Inna Tamm teada, et teenustest on uude hooldekeskusesse kavandatud ööpäevane hooldus, dementsete isikute hooldus, pansionaaditeenus ja päevakeskus. Uue hooldekeskuse elanikud hakkavad tubades elama ühe-, kahe- ja kolmekaupäev. Osasse tubadesse plaanitakse ehitada ka väikesed kööginurgad, kus elanik saab endale ise soovi korral süüa valmistada. Majja

Maa, mida hoonestuse jaoks vaja võib minna, on praegu tulevase hooldekeskuse naabrite – haigla ja ühe ettevõtte käsutuses.

Foto: SIIM SOLMAN

tulevad käelise tegevuse ruumid, puhkeruumid elanikele ja töötajatele, raamatukogu ning võimalus jalutuskäiguks maja õues ja jõe kaldal. Õueala

on kavandatud pargina, jalutusradade, pinkide ja varjualusega.

Praegune Rapla hooldekeskus linna lõunaservas on

valminud 1985. aastal ning kuigi seda on vahepeal renoveeritud, ei võimalda see sotsiaalnõuniku sõnul enam soovitud teenuseid arendada.

O-I investeerib Järvakandi klaasitehasesse 21 miljonit eurot

Raplamaa Sõnumid

Maailma suurim klaaspaakendite tootja O-I (Owens-Illinois) investeerib kontserni kuuluvasse Järvakandi tehasesse 21 miljonit eurot.

Investeering sisaldab uut hapniku ja kütuse segul töötavat klaasisulatusahju, moodsaid kontrolliseadmeid, uusi tootmiseadmeid ning patenteeritud süsteemi, mis soojendab töödeldud klaasi (klaasimurdu) enne klaasisulatusahju sisestamist. Tänu investeeringule paraneb tehase energiatõhusus ja pikaajaline jätkusuutlikkus.

Järvakandi klaasitehasesse investeerimise otsus on osa käimasolevast varade optimeerimise programmist. Järgnevatel aastatel on ettevõtte eesmärk tõsta tootmisvõimekust ja tugevdada turupositsiooni Euroopas. 2014. aasta lõpuks küündib kontsernis kahe viimase aasta jooksul tehtud Euroopa investeeringute kogusumma üle 280 miljoni euro.

Kui vana sõiduk vajab väljavahetamist või firmale on vaja uut töömehhanismat

Euroopa suurim sõidukite online veebiturg!

www.DOCS.ee

mobile.de

Telli oma sõiduk Euroopa suurimalt online sõidukite turult!

- Garantiiga
- Turvaliselt
- Kontrollitud taustaga
- Finantseerimisvõimalustega

Võta meiega ühendust ja uurime asja koos!

DOCS Baltic OÜ
Mustamäe tee 6B, Tallinn, 10621

Telefon: 660 8271, 5553 8178
Faks: 660 6723. E-post: info@docs.ee

DOCS
Direct Ordered Car Service

Raikküla Farmer võttis kolmanda koha edukate põllumajandustootjate edetabelis

Katri Reinsalu

Äripäev on oma põllumajanduse erilehes koostanud edetabeli sajast edukast põllumajandustootjast aastal 2013. Väärika kolmanda koha on võtnud selles edetabelis Raikküla Farmer OÜ eesotsas Tõnu Rahulaga.

Tänavu on piimatootjad pidanud hakkama saama võrdlemisi heitlikes oludes. Eelmine aasta oli aga piimatootjate vastu palju sõbralikum. Pingerida on koostatud

kuue näitaja põhjal: 2013. aasta müügitulu, müügitulu kasv võrreldes 2012. aastaga, 2013. aasta ärikasum, kasumi kasv võrreldes 2012. aastaga, rentaablus ja varade tootlikkus aastal 2013.

Äripäevast selgub, et kõige suurema tulu andis Raikküla Farmerile piimatootmine, mis 2 792 000 euroga moodustas 94% kogu realiseerimise mahust. Raikküla Farmeri 2013. aasta kasum oli 1 027 009 eurot, mis oli võrreldes 2012. aastaga 72% kasvanud.

Sassis lugu

19. novembri lehes oli mitu näpuviga, mille pärast toimetust vabandust palub.

Kõigepealt parandame spordiküljel ilmunud lugu "Märjamaal selgusid Eesti meistrid jõutõstmises Masters-vanuseklassides". Ekslikult on vahele jäänud Rapla paremad: 83 kg: 3. Heigo Jõgisoo 350 kg; 4. Marcus Reinhold Salumäe 262,5 kg.

93 kg: 1. Kalev Kotto 570 kg
Kuni 120 kg 1. Mart Laanisto 530 kg

Teine piinlik väärtus oli leheküljel 21. Kirjutise „Sügis kontsert avas juubelihooaja“ autor ei ole mitte Ingrid Kangur, vaid Ingrid Teder. Vabandame mõlema Ingridi ja loomulikult ka kõigi lugejate ees.

Raplamaa näitas Põhja-Eesti maakondade seas nõrgimaid turismitulemusi

Siim Jõgis

Eelmise nädala neljapäeval, 20. novembril külastasid EAS-i turismiarenduskeskuse esindajad Rapla maakonda. Külaskäigu ajal pidasid Rapla maakonna vallajuhid EAS-i turunduskeskuse inimestega avaliku arutelu, kus vaagiti Rapla maakonna potentsiaali turismi arendamisel.

Üritus algas ülevaatega turismistatistikast Rapla maakonnas. EAS-i ettekandest "Raplamaa turism numbrites" selgus, et perioodil jaanuar kuni juuni 2014 peatus Rapla maakonna majutuasutustes 6086 turisti. Neist 789 olid välismaalased ning 5297 eestlased. Kui võrrelda neid numbreid teiste Põhja- ja Ida-Eesti maakondadega, on Rapla maakond kindlalt viimane. Harjumaale ei saa me niikuinii vastu, kuid nagu statistikast selgus, oleme turistide arvu poolest

tagapool ka Lääne-Virumaast ja Järvamaast. EAS-i andmetel külastas enim välisturiste Rapla maakonda Soomest, Venemaalt, Lätist, Saksamaalt, Poolast ja Leedust.

Hea tulevik

EAS-i turismiarenduskeskuse direktor Tarmo Mutso tunnistab, et Rapla maakond on turismivaldkonnas olnud seni tagasihoidlik. Tema sõnul ei pea eestlane Raplamaad maakonnaks, mida külastada. Veel vähem teevad seda välituristid.

"Põhjus võib olla selles, et puudu on kaks-kolm suurt objekti, mida inimesed Rapla maakonnaga seostaksid," ütles Mutso. Teistes maakondades on need see-eest olemas.

Samas on võimalik vaa-delda Raplamaa turismi ka teisest vaatenurgast – mida toob tulevik? Mutso tõi välja geograafilised eelised. Tema sõnul peaks Rapla panustama suhtelisele lähedusele Tallinnaga. "Raplamaal kui turismisihtkohal on hea tulevik, sest ollakse väga lähedal ühele kolmandikule Eesti elanikkonnast," sõnas ta.

EAS-i lootuste kohaselt kasvab igal aastal summa, mida inimesed on valmis panustama puhkuseks ja vaba

aja veetmiseks. Samasugune trend on ka see, et puhkuse veetmiseks eelistatakse linnast välja sõita. Mutso tõi näiteks iseenda. Tema sõidab talvise puhkuse ajal või nädalavahetustel perega Otepäälle või Kiviõlisse suusatama. "Raplamaa eelis on ka tihe transpordiside pealinnaga – olgu see maantee või raudtee kaudu. Siin on maakonnal võimalus tulu teenida," ütles EAS-i turismiarenduskeskuse direktor.

Mitte ainult Paluküla

Samuti tuleb Mutso sõnul jälgida, mida saab pakkuda välisturistile. Neid võib olla mitut sorti. Osa võivad tahta sõita üheks-kaheks päevaks pealinnast välja ja uurida, mis mujal Eestis toimub. Teised tulevad pidama konverentse ja otsivad selleks sobivat paika. Mutso sõnul saaks Rapla maakond siinkohal geograafilist lähedust Tallinnaga ära kasutada ja pakkuda välisturistidele neid võimalusi, mida nad otsivad.

Mutso tõi välja ka ühe suuna, kus Raplamaa peaks teadlikult oma potentsiaali ära kasutama: "Raplamaal ei tasu olla tagasihoidlik suusapuhkuse sihtpaigana," ütles ta. Harjumuspärased

kohad on tema sõnul küll tublid, aga samas on ka Rapla maakonnas selles valdkonnas laiad võimalused. "Ma ei pea silmas ainult Paluküla – on ka teisi kohti," ütles Mutso. Ta soovitas rõhku panna aktiivse puhkuse vormidele – lisaks suusatamisele on tema sõnul võimalik siin arendada ka kanuu- ja rattamatkasid.

Raplamaa Omavalitsuste Liidu tegevdirektor Silvi Ojamuru ütles, et suur osa infost, mida sel üritusel käsitleti, oli juba varem teada. "Õnnestunud ürituseks ma seda ei pea," sõnas ta, kuid lisas, et oli ka positiivseid külg. Näiteks tuli EAS-i statistikast välja see, et Rapla turismiinfokeskus sai testklieentidelt maksimaalselt hea hinnangu – sada protsenti.

"Selle väljaütlemine Tarmo Mutso poolt oli hea, sest meil on vaja TIK-i rahastamiseks lisaraha," ütles Ojamuru. Kui võtta Rapla maakonna turismi laiemalt, on mõned asutused Ojamuru sõnul tõusuteel. Ennekoike Luhtre turismitalu ja Toosikannu puhkekeskus. Rapla maakonna paremaks tutvustamiseks soomlaste seas plaanib Rapla maakond koos Järvamaaga osaleda järgmise aasta mardilaadal Helsingis.

Kokaeriala õpilane Karina Uibopuu sai EHRL-i tunnustuse

Katri Reinsalu

Eesti Hotellide ja Restoranide Liit (EHRL) tunnustas Kehtna majandus- ja tehnoloogiakooli koka eriala kolmanda aasta õpilast Karina Uibopuud. Karina oli üks kuuest kutsekooli õpilasest, kellele 19. novembril Radisson Blu Sky Hotellis stipendium üle anti.

„Meie sektori jaoks on alati olnud üks prioriteet tegeleda ka järelkasvuga. Teenindussektori juures on kõige olulisem inimene, kes loob väärtust,“ ütleb EHRL-i tegevjuht Raimo Triik. Stipendiumeid on jagatud juba kümme aastat eesmärgiga tunnustada ja tõsta esile neid noori inimesi, kes teenindussektoris õpivad.

Karina esimene töökoht enne kooli oli Gotsu Kims Kitchen in Tallinn, kus ta töötas Korea koka käe all.

Oma esimese praktika tegi ta Platzis. Seal jätkas ta tööd ka õppetöö kõrvalt laupäeviti ja pühapäeviti, et saada juurde töökogemust.

Kolmandal õppeaastal töötas ta õppetööst vabal ajal Boccas itaallasest peakoka käe all. Kolmanda õppeaasta kevadpraktika tegi Karina EHRL-i liikmesrestoranis Alexander ja jätkas seal suvelgi töötajana. Väga heade õpitulemuste eest oli Karinal võimalus õpilasvahetuse käigus stažeerida Prantsusmaal restoranis La Vielle Gabelle. Hetkel töötab neiu õppetööst vabal ajal EHRL-i liikmesrestoranides Alexander ja Neh.

Kool kirjeldab Karinat kui väga kõrge distsipliinitundega, püüdlikku, täpset ja tähtaegadest kinni pidavat inimest. Karina teeb rohkem kui temalt oodatakse.

Stipendiumi saamise üks tingimusi on algatusvõime. Karina on aidanud korraldada ja teenindada maakonna tervisedenduse konverentsi toitlustust 150 inimesele. Lisaks osaleb ta oma kooli õpperestorani Neljapäev töös iganädalase a la carte menüüga toitade valmistamise ja teenindusega ning teematilis-

Noorkoka võistluse kolm paremat (vasakult): Tuule Kivihall, Maksim Žolobov ja Karina Uibopuu.

Foto: erakogu

te õhtusöökidega. Karina on olnud õpperestoranis peakoka rollis.

Triik ütleb, et Karina profiili vaadates ei olnud mitte stipendium andmata jätta. Stipendium tähendab 155-eurost toetust. Triigi sõnul oli sellest ehk isegi olulisem noortele korraldatud tunnustusüritus,

kuhu alati paar põnevat esinejat kutsutakse.

„Kool on esimene samm karjäärivaliku tegemisel. See on vundament. Sealt edasi tuleb töömaailmas samme seadma hakata. Me tahame väikese tunnustamisega anda kaasa motivatsiooni,“ ütleb ta.

Sel korral oli kutsutud hotel-

li Telegraaf tegevjuht Irmela Heinsius, kes rääkis laiemalt hotellinduse rahvusvahelisusest ja oma kogemustest. Esines ka Eesti tippkokk Heimar Kuuskler, kes arutles selle üle, mida tuleb teha, et tippkokaks saada.

See ei ole aga ainuke tunnustus, mille Karina Uibopuu viimastel kuudel saanud on.

Oktoobri viimasel päeval saavutas ta Tallinn Foodfestil toimunud noorkokkade võistlusel kolmanda koha. Võistlust „Noorkokk“ korraldatakse juba 2005. aastast. Eesmärk on tutvustada kokaametit ja näidata Eesti avalikkusele uuenduslikke ja noortepäraseid lähenemisi kokakunstile. Võistluse „Noorkokk 2014“ finaalis võitis mõõtu 12 kutsekooli õpilased.

Kolme tunni jooksul valmis võistlejate käe all pidulik roog. Pearoas oli kohustuslik kasutada seakarreed kondi ja kamaraga ning valget kapsast. Desserdiks tuli aga valmistada midagi, milles on nii munakollast kui ka porgandit.

Väärika kolmanda koha tõi Karinale järgmine menüü: Ahjus küpsetatud sealiha medaljon gremolataga, värske valge peakapsa-petersellikreemi, keedetud köögiviljade, punase veini kastme ja külmsuitsupeekoni puru ja friteeritud peterselliga.

Desserdiks valmistas Karina porgandi-šokolaadikoogi, porgandi-astelpaju tarretise, munaniitide, meresoola karamelli, porgandi-õuna sorbee, vanilliiniitide ja värske piparmündiga.

Kas vabatahtlik või „vabatahtlik” töö?

Maret Maripuu, tööinspektsiooni peadirektor

Eestlased tuletavad põhjendatult uhkustundega meelde, kuidas mõne aasta eest läbi viidud esimesest „Teeme ära” talgupäevast on tänaseks välja kujunenud ülemaailmne liikumine, mille käigus miljonid inimesed kümnetes riikides oma vabast ajast kokku tulevad ja üheskoos kodupaiga ümbrust korrastavad.

See on vaid üks ja ehk kõige tuntum näide vabatahtlikust tegevusest. Tegelikult on vabatahtlik töö ja vabakonna areng tervikuna aasta-aastalt Eestis järjest rohkem tuult tiibadesse saanud. Tegemist on vabatahtlikkusega selle sõna kõige paremas mõttes.

Nii nagu igal kurgil on kaks otsa, on ka vabatahtlikkusel paraku teine ja märksa tumedam pale. Õigemini pole tumedamal poolel loo alguses kirjeldatud vabatahtlikkusega muud seost peale selle, et kutsume seda „vabatahtlikkuseks”. Ma räägin olukordadest, mille puhul üritatakse vabatahtlikkuse silti ära kasutada tegudeks, mis ei jää ainult teisele poole hea maitse piiri, vaid millega rikutakse ka seadust.

Las ma seletan. Valdav enamik inimesi peab loogiliseks, et tehtud töö eest saadakse tasu. Igapäevase, tasustatud töö kõrvalt panustavad inimesed üha enam aga vabatahtlikuna, lüües kaasa erinevates ettevõtmistes tasuta. See on igati loogiline ja arusaadav – vabatahtlikud abilised on paljudes projektides suureks abiks ja toeks.

Samas on vabatahtlike kõrvale hakanud tekkima järjest rohkem „vabatahtlikke”, kes teevad justkui oma igapäevast tööd selle eest tasu saamata. Üha sagedamini esineb „vabatahtliku” töö tegijaid sektorites, milles on traditsiooniliselt olnud väga suur ümbrikupalga risk – näiteks

toitlustuses, jaekaubanduses ja ehitusel.

Otse välja öelduna – need on olukorrad, kus vabatahtlikkuse ausa sildi all saadetakse korda lihtlabane pettus ehk varjatakse töölepingulist suhet ning makstakse ümbrikupalga. Ei ole ju kuigi usutav, et keegi vabatahtlikuna päevast päeva mõnes söögikohas toitu ette kannab. Samuti on raske ette kujutada vabatahtlikuna kuude kaupa hommikust õhtuni ehitusel rabelevat täisjõus töömeest. Miski oleks justkui pildil valesti.

Siiski pole probleemi olemuses midagi uut. Alati on leidunud maksustatavale hiilijaid. Ümbrikupalga vastu on maksu- ja tolliamet pidanud tulemuslikku võitlust. Kadunud on ka proovipäevalised, kes veel mõni aeg tagasi väidetavalt proovisid nädalate, kuude ja isegi aastate kaupa oma sobivust ühele konkreetsele ametikohale.

Suuresti nn proovipäeva-

aga töötaja vabatahtlikuna kirja, ametlikku töölepingut ei sõlmi, palga maksame mustalt ja kui kontroll tuleb, siis ütleme, et tegemist on algajaga, kes õpib vabatahtlikult ametit.

Tegelikuses asjad nii lihtsalt ei käi. On loomulik, et paljude ametite puhul tekib tööandjal vajadus sellise perioodi järele, mil ta õpib tundma uut töötajat ning hindab tema sobivust konkreetsele ametikohale. Siinkohal oleks kõigile paslik meelde tuletada, et töötaja proovimiseks on ette nähtud katseaeg, mis algab kuupäevast, mil tööd alustatakse. Katseaeg võib kesta kuni neli kuud, kuid võib lõppeda poolte kokkuleppel varem. Ka proovipäev on jätkuvalt lubatud kui üks tööturu meede, mida saab kasutada ennast töötuks registreerinud isik läbi töötukassa.

Vabatahtlik töötamine saab kasumi teenimisele orienteeritud äri sektoris olla ikkagi erandlik nähtus. Ei ole mõeldav, et keegi teeks pikema perioodi vältel üksnes vabatahtlikku tööd selle eest tasu saamata.

„Vabatahtlikkuse”

sildi taha pugemine ning tööjõukulude vähendamine maksupettusega toob kaasa mitmeid ebameeldivusi nii riigile, tööandajale kui ka üksikisikule, kes on nõustunud sellisel moel töötama. Ühest küljest mõjutab see riigi majanduskeskkonda ja ausat konkurentsi – maksud ei laeku ning paratamatult jäävad ettevõtted, kes va-

batahtlikkust austavad ega praktiseeri „vabatahtlikkuse” alusel töötamist, halvemas olukorda.

Veel tähtsam on aga kahju, mida kannavad töötajad, kes „vabatahtliku” tööga nõus on. Ümbrikupalga maksja ei tegutse iial töötaja huvides – tegemist on omakasuga, mille käigus võetakse töötajalt võimalus turvalisele elujärjele.

Palgalt, millelt makse ei maksta, ei saa töötaja haigus- ja koondamisraha, puhkusetasu ning hüvitist töötukassast, samuti väheneb ametlikult tasutud palga väiksusest tingituna olulisel määral tulevikus saadav pension. Lisaks jääb ümbrikupalgaga „vabatahtlik” ilma ravi- ja pensionikindlustusest, tööõnnetushüvitisest ja töötukindlustusest, võimalusest saada pangalaenu, õiguslikku abi töösuhetes ning korralikust vanemahüvitisest.

Tuleb välja, et „vabatahtlikel” on, millele mõelda. Palju saavad ära teha ka need inimesed, kes mingil põhjusel on tööturult eemal olnud, kuid nüüd taas sinna sisenevad. Kindlaim viis mitte jääda ilma seaduses ette nähtud garantiidest on sõlmida tööleping ning kontrollida, kas tööandja on ka kõik maksud tasunud.

Kõigile neile aga, kes loövad kaasa mistahes vabakonna tegemistes – erinevates projektides, talgutel, kogukonna arengus või muudes toredates ettevõtmistes – tõelise vabatahtlikuna, soovin jõudu ja jaksu edaspidiseks!

Käesolev nädal on tööeluportaali www.tööelu.ee teemanädal – vabatahtlik või „vabatahtlik” töö?

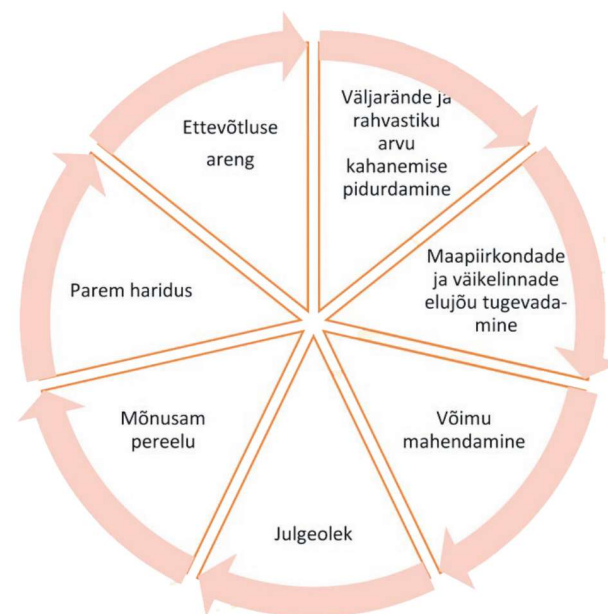

Ümbrikupalga maksja ei tegutse iial töötaja huvides – tegemist on omakasuga, mille käigus võetakse töötajalt võimalus turvalisele elujärjele.

Foto: JAAK KADARIK

Valimisliitude

Eesti vajab tasakaalukamat arenguteed, et jääda koduselt armsaks ja püsida üleilmselt konkurentsiks.

Meie seitse tasakaalupunkti eestlase elutunde säilimise ja kiire üleilmastumise vahel: Eesti on elav näide moodsa teaduslik-tehnilise maailmaga kohanevast ühiskonnast, mis on siiski suutnud säilitada kodust elutunnet ja esivanemate vaatepunkti maailmale, elemente maalähedasest eluviisist, iidsete külade kohamälust, perekesksest eluviisist ja põliskultuurist.

Me kasutame näiteks digiresepti ja e-parkimist, aga samal ajal on meil alles harjumus metsas seeni korjamas käia, järvel kala õngitseda või ise moosi keeta. Olles kohane moodsa tehnoloogiaga, ei ole eestlased oma vana elutunnet hüljanud.

Väravaks, mis viib arhailise ja looduslähedase elutunde allikateni, on meie kogukondlik eluviis, seotus metsade, põldude, mere- ja külaeluga ning meie kohamälu.

Maalähedus seob ja kannab meid vaatamata sellele, et enamik rahvast on nüüdseks kolinud linnadesse. Meie seas ei ole kedagi, kelle juured ei ulatuks maale – rannakülla, metsakülla.

Maaelu ning maal elavad sõbrad ja sugulased tasakaalustavad üha tehnokraatlikumaks muutuvat tööelu. Pealegi on väga paljude Eesti inimeste tulevikuunistustes olulisel kohal kodused maa-kojad, alevikud ja külad. Ka praegu leidub linnast maale kolivaid noori, kellele valmistab suurt rõõmu elustiil, mis tagab suurema seotuse maaga. Sellele vaatamata liigub elu Eesti väiksemates asulates ja külades hääbumise suunas ning midagi tuleb selle peatamiseks ette võtta!

Probleemi süvendab

asjaolu, et Eesti ühiskonna vananemise raske koorem on jäetud rahapuuduses ääremaade omavalitsuste kanda, kes ei suuda seetõttu kohaliku elu edendamiseks ise investeerida. Nüüd on õige aeg suurendada investeeringuid Eestimaa väikelinnadesse ja maapiirkondadesse, sest hiljem selleks enam nii häid võimalusi ei ole!

Valimisliitude Vabakond

Valimisliitude Vabakonda kuulub paarkümmend kohaliku valimisliidu liidrit (vallavanemad, volikogude esimehed, kohalikud liidrid), kelle eesmärk on leida lahendus küsimusele: kuidas viia Eesti tasakaalu ning edendada elu Eestimaa väikelinnades ja maapiirkondades?

Oleme oma kodukandi patrioodid ja usume, et kõige olulisem on inimeste endi tahe kohapeal asju paremaks teha. Oma igapäevatoos volikogudes näeme aga, et Eesti tervikliku arengu võti on koondunud keskvalitsuse, s.o ministeeriumide ja riigiasutuste kätte. Näeme, et keskvoim on omavalitsuse käed kärpinud liiga lühikeseks, et need saaks pidurdada Eestimaa ääremaastumist ja väikelinnade tühjenemist. Sellepärast oleme valmis panustama Eesti poliitikasse ka üleriigilisel tasandil, Riigikogu valimistel.

Põhiprobleemid Kiire ääremaastumine ja noorte suhtarvu vähenemine

Massilise väljarände ja madala sündimuse tõttu väheneb 20 aastaga Eestis noorte, s.o 15–24-aastaste eagrupp poole võrra. Tööjõu vaba liikumine on toonud kaasa massilise

Vabakonna manifest „Tasakaalus Eesti”

väljarände Eestist. Näiteks kui käimasolev lineaarne trend Ida-Virumaal jätkub, jääks sinna 50 aasta pärast (aastaks 2065) alles 1 eestlane ja 37 000 venelast (Eesti statistika 2014).

Ääremaastumine hävitab perede kinnisvara väärtust

Korterite keskmised müüghinnad Eesti eri paigus on teinud läbi suured muutused, mis hävitavad inimeste investeeringuid maapiirkondades

Töökohtade koondumine Tallinnasse ja Harjumaale

Viimased kümme aastat on turu „nähtamatu käsi” üsna järjekindlalt suunanud Eesti ettevõtete majanduslikku aktiivsust Tallinnasse ja Harjumaale. Veel 2002. aastal oli umbes pool Eesti ettevõtetest väljaspool Harjumaad, aga praeguseks on üle 80% ettevõtetest koondunud pealinna piirkonda. Oleme muutumas väga kontsentreeritud majandusega riigiks, kus üle 2/3 Eesti ekspordist ja majanduse toodangust luuakse Harjumaal. See, et uusi ettevõtteid ja töökohti luuakse pigem pealinna regioonis, süvendab veelgi maapiirkondade ja väikelinnade tühjenemist töökätest.

Suured palgavahed Harjumaal ja maapiirkondade vahel

Sissetulekute erinevus Tallinna ja väikelinnade vahel on väga suur eelkõige leibkonna liikme kohta. Erinevused on suured ka palgatöötajate sissetulekutes. Tallinnas oli 2014. aasta teises kvartalis keskmine brutopalk 1170 eurot, Valgas oli see vaid 770 eurot.

Probleemid seoses vananeva

rahvastikuga ja väheneva tööjõu osakaaluga on jäetud eelkõige väiksemate omavalitsuste lahendamata

Vanaduspensionäride arv kasvas 2013. aasta jooksul 5133 inimese võrra.

Viimase viie aasta jooksul on pensionisaajate hulk Eestis suurenenud 8%. Probleemi süvendab asjaolu, et Eesti ühiskonna vananemise raske koorem on jäetud rahapuuduses ääremaade omavalitsuste kanda. Piirkonniti on pensionäride osakaal ületanud 40% piiri. Sellises olukorras Eestimaa väikelinnad vajavad hädasti investeeringuid, et kohalikku majandust elavdada. Pensionisaajate arv üha kasvab. 2013. aasta 1. jaanuari seisuga oli pensionäre 31,8% kogu rahvastikust. Riiklikku pensioni saavaid inimesi oli kokku 409 260 – võrreldes aasta varasemaga 1,2% rohkem.

Ka tööealise elanikkonna väljaränne puudutab eelkõige Eesti väiksemaid omavalitsusi ääremaadel. Enamik Eestist lahkujaid tuleb väljastpoolt Harjumaad.

Meie ideepank ehk võimalikud retseptid Eesti arengu tasakaalustamiseks

1. Väljarände ja rahvaarvu kahanemise pidurdamine Tegevus 1

- Võimaldada väikelinnades korralikud lapsehoiud kodu lähedal.
- Suurendada üksikemade sotsiaalkaitset.
- Võimaldada ääremaade peredele (abielupaaridele alatest kolmandast lapsest) 20 aastaks soodsama intressiga kodulaenu.

Tegevus 2

- Võimaldada paindlikumad töötingimused emadele.
- Siduda kodus lapsi kasvatava ema pensioni arvestus keskmise palgaga.

2. Maapiirkondade ja väikelinnade elujõu edendamine Tegevus 1

- Teha maakonna siseliinide ühistransport kas soodsamaks või täissolidarseks (tasuta) avalikuks teenuseks ning tihendada sõidugraafikuid.
- Anda maavanema valimise õigus maakonna kohalike omavalitsuste üldkogule.
- Koostada maakonna arenguvisionid koos riiklikult rahastatud investeerimiskavade ja
- Suunata senisest suurem osa Euroopa Liidu investeringuid regionaalarengusse (senise 300 miljoni asemel vähemalt 500 miljonit eurot aastatel 2014–2020).
- Otsida võimalusi riigiametite toomiseks väikelinnadesse.
- Suunata 10% pensionifondide investeeringutest – ehk Eesti palgasaajate säästudest – pikaajalistesse investimisprojektidesse väljaspool Harjumaad, et elavdada majandust väikelinnades. Tasub kaaluda erinevaid lahenduskäike: näiteks emiteerida pikaajalisi riigivõlakirju, mida pensionifondid saaksid osta ning mille eest saaks riik teha pikaajalisi investeeringuid: teed, tervishoid, haridus, kaugtöökeskused jms.

Tegevus 2

- Luua regionaalauditi süsteem (analüüsida jooksvalt

seaduste mõju regionaalarengule).

- Taastada kohalikule omavalitsusele laekuv üksikisiku tulumaksu ja aktsiisimaksu osa kriisieelsele tasemele.

Tegevus 3

- Arendada maakonnakeskustes välja kaugtöökeskused ja aidata neisse leida rahvusvaheliste ettevõtete tugiteenuste üksusi.
- Kaaluda võimalusi anda maksusoodustusi eksportivale ettevõttele, kes viib oma tootmisüksuse ääremaale.
- Korrastada väikelinnade ja asulate kõnniteed ja tänavad ning kohaliku tähtsusega maanteed.

3. Ettevõtluse areng Tegevus 1

- Kaaluda võimalust, et maa ja väikelinnade teenindusettevõtjad (kohvikud, väikepoed, motellid) saaksid vajadusel talveperioodil ühe kuu maksupuhkust tööjõumaksudest.
- Rakendada sihhipäras tööstuspoliitikat ja arendustoetusi, mis tõmbaks käima kohaliku tootmise (eelisvaldkonnad: toit, puit, põlevkivi, keemia, infotehnoloogia ettevõtted ja masinaehitus).

Tegevus 2

- Tuua rohkem riiklikke investeeringud väikelinnadesse.
- Toetada kohalikku koostootmist ja ühistööd.

Tegevus 3

- Korraldada nutikaid riigihankeid, mis tõmbavad käima kohaliku tootmise (näiteks toiduainete mahetootmine).

4. Mõnusam pereelu ja parem haridus Tegevus 1

- Hoida elus koduseid väikekoole (algklassid ja põhikoolid) maapiirkondades, toetades väikekoole piirkonnas töökotade loomise huvides.
- Tõsta õppimisvõimaluste mitmekesisust, viies osa õppest e-õppe ja videomeetoditele.

Tegevus 2

- Vähendada riiklike õppekavade ülekoormatust – usaldagem õpetajaid!
- Viia mahetoit koolidesse (toetades sellega kohalikku põllumeest).

Tegevus 3

- Käivitada koostöös kutsehariduskeskustega õppetootsüsteem „Õpi töö!” uute oskuste omandamiseks oma töökohal.

5. Julgeolek Tegevus 1

- Luua riigile vilja- ja toidu-

reservid kriisilukoraks.

- Võimaldada ajateenistuse läbinutele soovi korral üks aasta tööd kaitsevæes.

Tegevus 2

- Taastada Eesti Vabariigi piirivalve sõjaline kaitsevõime.

6. Võimu mahendamine Tegevus 1

- Leevendada bürokraatiat.
- Võimaldada kohalikel valimistel volikogudesse saanud valimisliitudel saada võrdväärset erakondadega rahastust riiklikust rahastamisskeemist.
- Suurendada ametnike ettevõtlikkust, koostööd ja pädevust.
- Toetada avatud valitsemist, luues rohkem võimalusi aruteludeks kodanike, liitude ja ametnike vahel.
- Kaaluda võimalust viia sisse ametnike tasemeksam. See tähendab, et iga kahe aasta järel kirjutab ministeeriumiametnik oma valitsemisala arenguvõimaluste kohta essee, mis avaldatakse veebilehel.

Tegevus 2

- Leida võimalusi Eesti haldusaparaadi lihtsustamiseks.
- Teha avalikus halduses

sisuline reform, et pakkuda avalikke teenuseid inimesele võimalikult mugavalt, kodulähedaselt ja ühest kohast (ehitusluba, muinsuskaitse kooskõlastus vms). Omavalitsused on väga erinevad ja praegune kõiki ühe mõõdupuuga mõõtev lähenemine on ajale jalgu jäänud.

Tegevus 3

- Luua uuenduslikke e-lahendusi ametnike töö lihtsustamiseks ja avalike teenuste kättesaadavuse parandamiseks.

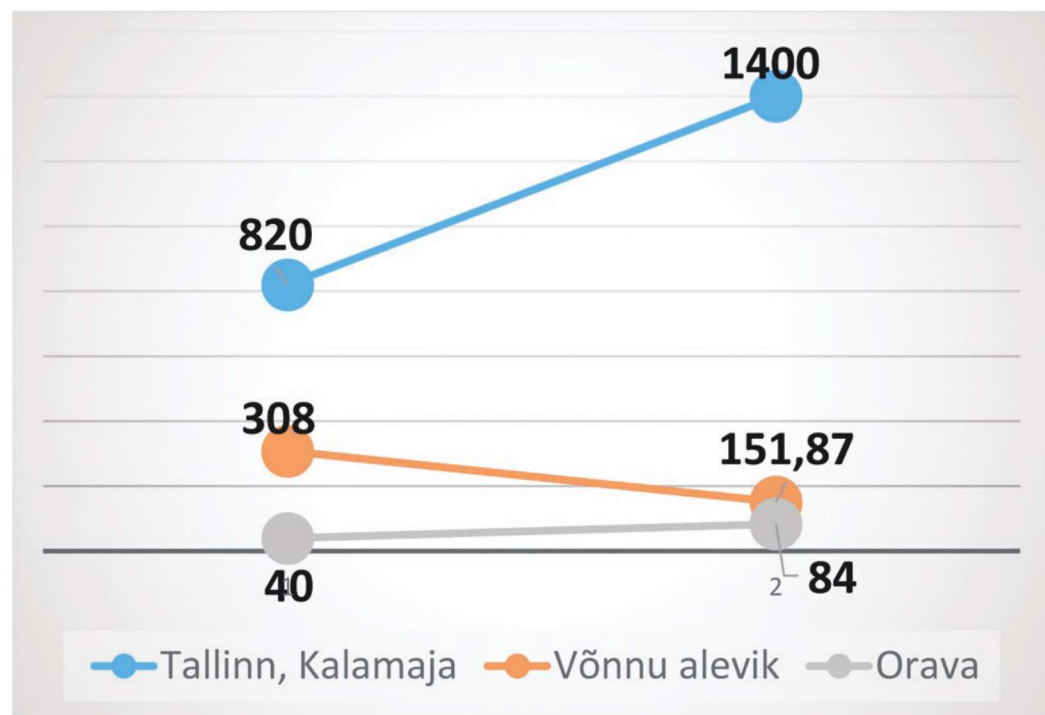
Koostööettepanek erakondadele seoses 2015. aasta Riigikogu valimisega

Kaalume 2015. aasta Riigikogu valimiste raames võimalust koostööks erakondadega, kes toetavad järgmisi ideid:

- a) kohalike omavalitsuste volikogudes olevad valimisliidud peaksid saama osa erakondade rahastamisest;
- b) erakonnad võiksid keskenduda pigem üleriigilistele valitsemistele, tööle Riigikogus ja valitsuses, piirata massikampaaniat kohalikel valimistel;
- c) lähtuvad põhimõttest, et omavalitsused on sõltumatud ja võrdsed.

Koostajad/allakirjutanud:

1. Alar Mutli, Rapla Vallakodanike Liit, Raplamaa
2. Fred Koppel, VL Elva, Tartumaa
3. Hannes Vald, VL Meie Kodu, Raplamaa
4. Imre Mürk, VL Isamaaline Tartu Kodanik, Tartumaa
5. Jaanus Valk, VL Hiiumaa, Hiiumaa
6. Leander Konks, VL Põlva vald, Põlvamaa
7. Maido Pajo, VL Jõelähtme, Harjumaa
8. Tõnu Kiviloo, VL Kodukant Kõpu, Viljandimaa
9. Mart Järvik, VL Järvakandi Kant, Raplamaa
10. Priit Kärsna, VL Vigala Väega Värk, Raplamaa
11. Rainis Uiga, VL Kõigi Kodu, Jõgevamaa
12. Tõnu Jõgi, VL Võru Väärib Võimekust (Võru linn), Võrumaa
13. Urmas Kristal, VL Märjamaa, Raplamaa
14. Märt Meesak, VL Konguta, Tartumaa
15. Marili Niits, VL Sinuga Koos, Orissaare, Saaremaa
16. Maano Koemets, VL Rannu, Tartumaa
17. Toomas Remmelkoor, VL Koduvald, Hiiumaa
18. Jozsef Weinrauch, VL Pala - Meie Koduvald, Jõgevamaa
19. Rita Kivisaar, VL Koduvald Saare, Jõgevamaa
20. Madis Avi, VL Vara Isamaaline Kodanik, Tartumaa
21. Margus Klaar, VL Üks Urvaste, Võrumaa
22. Margus Miller, VL Minu Kohila, Raplamaa
23. Jaanus Saadve, VL Meie Vald Kose, Harjumaa
24. Jako Reinaste, VL Üheskoos, Harjumaa
25. Karli Lambot, VL Vaba Tallinna Kodanik, Harjumaa
26. Kaia Pruuli, VL Me Elame Siin, Võrumaa
27. Urmas Lehtsalu, VL Kaarma On Ühtne, Saaremaa
28. Reet Alev, VL Pajusi, Jõgevamaa
29. Marianne Rande, VL Väikelinn Saku, Harjumaa
30. Elmu Koppelman, VL Vaba Kodanik, Lääne-Viru maakond
31. Tõnis Pruler, VL “Südameasi” Rakvere, Lääne-Viru maakond
32. Arno Peksar, VL Koduvald, Läänemaa
33. Priit Ruut, Vallarahva Valimisliit, Pärnumaa
34. Andres Jõessaar, VL Valla Rahva Eest, Raplamaa
35. Tarmo Kõuts, Keila

Korterite ruutmeetrihinnad (2009–2013 eurot/m²).

Allikas: www.maaamet.ee

Rapla endine teenindusmaja elab uut elu

Siim Jõgis, Katri Reinsalu

Raplas Viljandi mnt 6 asuvat maja teatakse rahvasuus endiselt vana teenindusmaja või ka pangamajana. Olgugi et majas ei tegutse enam ühtegi panka ning ka seos kunagise teeninduskombinaadiga on kadunud ajavagudesse, kuid rahva mälu nii kergelt nimesid ei unusta. Pole ka põhjust. Praegu tegutseb hoones mitmeid ettevõtteid, millele on ühist nimetajat raske leida. Ometi elab ajalooline maja oma elu edasi.

Hoone ajalugu ulatub 1950-ndate aastate teise poole. Tol ajal ehitati see teeninduskombinaadi keskuseks. Legendaarne Rapla elektrik ja teenindusmaja peainsener Heiki Kraam mäletas, et kohe rajati selle juurde ka võimla. "Toonases juhtkonnas olid spordilembesed inimesed," meenutas ta. Spordihoone asub teatavasti endise teenindusmaja taga ja seal tegutseb praegu Rapla korvpallikool. Enne peainseneriks saamist töötas Kraam teenindusmajas ka televiisorite parandajana. Viljandi mnt 6 on oma ajaloo jooksul kandnud mitmeid nimesid. Algupärane teeninduskombinaat muutus peagi teeninduspaviljoniks, millele järgnes lihtsalt teenindusmaja.

Üheksakümnendate alguses alustas maja läänepoolses nurgas tegevust Hoiupank, misjärel muutus maja nime- tus sujuvalt pangamajaks. Enne seda jõudis samades ruumides tegutseda veel ka toidupood. Fotograaf Arvo Kuldkepp meenutas, et omal ajal oli see populaarne kauplus. "Sealt sai toidukaupu, mida mujal ei olnud," rääkis ta. Kuldkepp töötas teenindusmajas aastatel 1978–1982 fotograaf Aleksander Pristupa ateljees. Kuldkepp meenutas, et omavahel kutsuti Pristupat koduselt Sašaks.

Teenindusmaja

Perioodil 1972–1982 töötas teeninduspaviljoni direktorina **Edvard Saaron**. Kusjuures direktori ülesanne oli hallata ka teisi teenindusmaju rajoonis – Märjamaal, Kohilas ja Järvakandis. "See oli suur

majapidamine," meenutas Saaron. Peakontor asus Märjamaal, kus Saaron töötas.

Ta meenutas, et sel ajal, kui tema sel postil oli, asus Rapla hoone esimesel korrusel villavahetus. Vill toodi teenindusmajja ja vastu saadi lõnga. Villavahetuse juures asus Saaroni mälestuste kohaselt ka keemiline puhastus. Siin võeti riided küll vastu, kuid puhastamiseks viidi need edasi Tallinnasse. Vastuvõtupunktid olid muidugi ka teistes rajooni teeninduspaviljonides. Teenindusauto sõitis siis ringi ja vedas kaupa, kuhu just vaja oli.

Lisaks tegutsesid Rapla teenindusmajas veel televiisorite parandus, kingsepad, juuksurid. Teine korrus oli õmblustehhi käes, kolmandal korrusel tehti kübaraid ja asus juhtkond.

Fotograaf asus ka kolmandal korrusel. **Arvo Kuldkepp** rääkis, et suvel oli kolmandal korrusel palav töötada. "Katus läks päikese käes tuliseks ja siis oli meil seal palav," meenutas ta.

Võrreldes selle ajaga, kui Saaron oli teenindusmaja direktor, on hoones tema sõnul palju muutunud. Väljanägemine on hoopis teine. Aga ta leidis ka sarnasusi.

"Seinad on vist samad. Tundub, et vaheseinu ei ole liigutatud," ütles ta, kui oli teisele korrusele pilgu peale visanud. Algul ehitati maja kahekorruseliseks, aga hiljem lisati ka kolmas korrus. Saaron ei osanud öelda, millal täpselt seda tehti. "Kui ma 1972. aastal direktorina tööle asusin, oli kolmas korrus juba olemas," rääkis ta.

Teenindusmaja juuksurid

Mare Soosalu tuli Viljandi maantee 6 asuvasse teenindusmajja tööle 1968. aastal juuksuriõpilasena. Majas sai tal kokku töötatud ligikaudu 20 aastat.

Ta meenutab, et juuksurid töötasid maja esimesel korrusel. Esialgu oli seal viis meestejuuksurit ja neli naiste oma. Hiljem kasvas naistejuuksurite arv kuuele. Kokku sai igatahes ühe uhke seltskonna.

Meenutades maja teisi asukaid, tuleb nii mõnigi tänapäeva kontekstis veidi kummaline vastus. Nimelt olivat maja kolmandal korrusel asunud lisaks fotograafidele ka sukasilmade ülesvõtmine, kus katkised kapronsukad võluvael ära parandati.

Juuksuritega samal korrusel asusid televiisoriparandajad ja kingsepad. Juuksurid käisidki kõige enam alguses läbi televiisoriparandajatega, kellele hiljem lisandusid ka kingsepad ja fotograafid. Üheskoos peeti pidusid ja käidi tootmiskursioonidel, kus külastati teisi kombinatide.

Samuti teenindusmajas juuksurina töötanud **Merike Smitt** meenutab Haapsalu teenindusmaja avamist. See oli üleriigiliselt suur sündmus ja nende seltskonnal õnnestus maja nii-öelda sisse ristida. Ekskursioonid viisid aga seltskonda näiteks ka Saaremaale, Hiiumaale ja Kihnu.

Vestlusest selgub, et sel ajal oli juuksuritöö hoopis teistsugune. Näiteks oli juuksuritel oma kassapidaja. Lisaks pidid kõik täitma töölehti. Ka juuksuri juurde aja saamine võis kujuneda keeruliseks. Näiteks meestejuuksuril oligi ainult elav järjekord. Naistejuuksuri juurde sai peamiselt ikka broneeringuga, kuid üks töötaja võttis kliente vastu elava järjekorra alusel.

Merike meenutab, kuidas naised tulid juba kella kuuest ukse taha, et endale number võtta.

Pärast hakati neid numbreid aga omavahel vahetama, et juuksuriaeg bussigraafiku või hoopis peoleminekuga ajastada. Nii Mare kui ka Merike ütlevad kui ühest

Mahtra talurahvamuuseumi kogust võib leida foto 1960-ndatest, kui majal oli veel ainult kaks korrust.

Teenindusmajas kunagi töötanud juuksurid koos oma lastega. Paljudest neist lastest said emade eeskujul hiljem ka ise juuksurid.

Edvard Saaron oli maja direktor aastatel 1972–1982.

Pildimeenutus ajast, mil Mare Soosalu veel teenindusmajas juuksuriametit pidas.

Fotod: erakogu

Maja üks pikaajalisemaid rentnikke on ERGO kindlustus.

Kolmandal korrusel tegutseb oma ilusalongis Marju Romanova.

suust, et tol ajal käidi peol alati soenguga.

Tänapäevast erines paljusi abivahendite valik. Vett soojendati pulgaga, sest boilerit majas ei olnud. Ei olnud ka peapesutoole ega juukselakki. Näiteks juukselakk segati kokku heledast mööblilakist ja odekolonnist. Läike ja sära lisamiseks võis ka hõbedast ahjuvärvi juurde segada.

Juuksuri põhiline töö oli tol ajal keemilise loki tegemine. Mare ütleb naerdes, et hea juuksuri kevadel tehtud lokid olid veel järgmisel kevadel juustes märgata.

Maja meenutavad mõlemad aga siiani hea sõnaga. See toob häid mälestusi endaga kaasa. Hiljuti käisid Mare ja Merike ka maja esimesel korrusel praegu tegutsevat ilusalongi vaatamas. Mare ütleb, et kõik oli tõeliselt ilus, ja tõdeb, et omajagu oli ka ümberehitusi tehtud.

Elektrooniline infotahvel

Mis ühendab Viljandis asuvat kohvikut Amrita Cafe ja Rapla endist teenindusmaja? Neil on sama omanik – ettevõtte **Support XXL OÜ**. Seda firmat veab Viljandist pärit mees Aavo Pärnsalu. Endise teenindusmaja omandas ta 2012. aasta novembris. Osteti see IMS Eesti OÜ-lt. Pärnsalu sõnul ei olnud maja seisukord tol hetkel väga kiita. Sellegi poolest nägi firma juhatus hoone arendamises potentsiaali ning võeti vastu otsus hakata maja remontima ja korrastama.

Kõigepealt alustati küttesüsteemi renoveerimisega, millele järgnes elektrisüsteem ja erinevad nõrkvoolusüsteemid. 2013. aasta suvel renoveeriti katus ning värskema ilme sai ka hoone fassaad. Praeguse seisu kohta ütles Pärnsalu, et olukord pole hoones paha, kuigi tahaks veel parandamist. Maja omaniku Support XXL OÜ andmetel on hoones praegu 14 üürnikku. Vabad

ruumid on Pärnsalu sõnul täitunud jõudsalt. “Hetkel ootavad täitumist 123 ruutmeetri suurused büroopinnad teisel korrusel,” ütles ta.

Maja nimest arvas Pärnsalu, et tal ei ole selle vastu midagi, kui inimesed nimetavad hoonet jätkuvalt teenindusmajaks. “Meile sobib teenindusmaja väga hästi, sest lõppkokkuvõttes teenime nii meie kui ka ettevõtte, kes hoones asuvad, kohalikke inimesi,” sõnas Pärnsalu. Laias laastus võtab Pärnsalu tulevikuplaanid kokku väga lakooniliselt: “Loodame maja edasi arendada.”

Käesoleval aastal renoveeriti üks kolmanda korruse ruum õppeklassiks. Vähemalt üks rentnik on juba seal olemas – Sõidukoolituse OÜ.

“Kuna hoones tegutseb ettevõtte Sillen Stiil, kes laenutab vahvaid kostüüme ja pakub ka kostümeeritud peojuhtimisteenust, siis näiteks laste sünnipäevade pidamine nimetatud ruumis oleks nagu täisteenus – pidu ja kostüümid ühe korraga,” pakkus Pärnsalu välja idee.

Viljandi maanteel jalutavale jalakäijale hakkab tõenäoliselt silma maja küljes rippuv infotahvel. Selle paigaldas sinna maja omanik eelmisel aastal. Tegemist on uusima täiendusega maja välisilmes. Ekraanil jooksevad lisaks Raplamaa Sõnumite uudistele ka muud teated ja sõnumid. Näiteks info üürile pakutavatest ruumidest.

“Kuna Raplas sellesarnast polnud, siis leidsime, et oleks väga nüüdisaegne lahendus, kui selle kasutusele võtaksime,” selgitas Pärnsalu otsust infotahvel seinale paigutada.

Miks üldse oli vaja Viljandi ettevõtjal hakata Raplas üht vana teenindushoonet parendama? Pärnsalu vastas, et kuna tal on palju tööasju Tallinnas ja Rapla jääb täpselt pealinna ja Viljandi vahele, siis oli see loogiline valik.

Maja praegused rentnikud

Maja kolmandal korrusel on vaid paar nädalat jõudnud tegutseda autokool **Sõidukoolituse OÜ**. Lubade omandamisel on autokool aga inimesi tegelikult juba 11 aastat aidanud. Autokooli omanik Lii Erm ütleb, et tema jaoks on oluline kvaliteet. Ta soov on, et koolist lahkudes oskaksid õpilased sõita ega peaks sõidueksamit kümme korda tegema.

Siiani tegutses autokool Hariduse tänaval, aga hiljuti koliti Viljandi maanteele. Asukoht muutus vaid ligikaudu 200 meetrit ja selle üle Lii suurt muret ei tunne. Nende jaoks, kes kaugemalt tulevad, on bussipeatus ikka põhimõtteliselt sama kaugel.

Majas rendib Lii 15-ruutmeetrist kabinetti. Rõõmsate kollaste seintega õppeklassi kasutab ta aga tunnihinna alusel, mis juba iseenesest aitab säästa. Kolimise üks arvestatavamaid põhjuseid oligi Lii sõnul just soodne rendihind.

Lühikese siinviibitud aja jooksul on Lii tingimustega rahul. Ta kiidab majaomanikku, kes on vastutulelik ja tekkinud probleemidele kiiresti ka lahendused leidnud.

Autokool jagab korrust ilusalongiga **Sinu Ilu Heaks**. Salongi roosade seinte vahel tegutseb Marju Romanova. Detsembri alguses täitub tal selles majas esimene aasta. Ta ütleb, et kolmandal korrusel asumine teda ei heiduta. Maja koridorid on avarad ja valgustatud ning kliendid on ta kenasti üles leidnud. Ka Marjule seostub see maja just teenindusmajaga. Ta ütleb, et üks põhjus, miks just selle asukoha kasuks sai otsustatud, on soov vana teenindusmaja hõng üles äratada. See on väikestviisi ka korda läinud.

Marju rendib kolmandal korrusel kahte ruumi. Tema teenuste nimekirjast võib leida nii geelküünte kui ka

ripsmepikenduste paigaldamise, depilatsiooni, pediküüri ja maniküüri. Oma ruumidega on ta rahul.

Maja esimesel korrusel tegutseb aga juba 2011. aastast **Sillen Stiil OÜ**. Silleni juurde tullakse siis, kui stiilipeo jaoks tähelepanuväärset kostüümi vaja on. Ta laenutab kõiksugu eriilmelisi kehakatteid. Lisaks sellele osutab Sillen Sindonen ka õmblusteenust. Ömmeldakse valmisrõivaid ja tehakse ka parandustöid. Teenuste nimekirja lisab Sillen ka stiilikoolitused, kus ta jagab nõuandeid, mis lõiked ja värvid inimestele sobivad.

Ka Sillen mäletab veel maja kui teenindusmaja. Nimelt töötas tema tädi Ira Veiksaar tol ajal majas õmblejana. Sillen meenutab, et väikese tüdrukuna sai siin ikka jope proovis käidud.

Praegu on Sillenil majas kasutada kolm ruumi. Ühte on laenutatavad kostüümid kenasti riidepuudele sätitud. Teist ruumi kutsub ta vastuvõtu toaks, kus võetakse vastu tellimused.

Selle toa mõnusal diivanil on teinekord hea ka mõned väiksemad näputööd ära teha. Vastuvõtu toast viib uks tööruumi, mille õmblusmasinatel kaunid rõivad valmivad ki. Sillen ütleb lihtsalt, et oma ruumidega rahul ja kuhugi mujale ei kipu.

Läbi aegade on vanas teenindusmajas pinda üürinud erinevad kindlustusfirmad. Pikkemaks ajaks on siia peatuma jäänud **ERGO kindlustuse Rapla kontor**.

Ka ajalehetoietus on siin teist korda. 1992. aasta suve algusest kuni 1993. aasta kevadeni asus kolmandal korrusel tolleaegse Tartu Kommertspanga Rapla Panga naabruses just alustanud Nädalise esimene oma toimetus. 2011. aasta mais kolis teisele korrusele varem ettevõtluskoolitust pakkunud Mainori ruumidesse **Rapla-maa Sõnumite toimetus**.

Sillen Stiili tööruum on koht, kus kõige suurem õmblemine käib.

Alles paar nädalat on maja kolmandal korrusel tegutsenud autokool eesotsas Lii Ermiga.

Fotod: JAAK KADARIK ja SIIM SOLMAN

Tiit Leier on riigiasutustes palgatööl olnud 1999. aastast. Maavanema ametis on ta olnud viis aastat.

Fotod: SIIM SOLMAN

Tiit Leier võtab elu kiirteel järgmise kurv

Reet Saar

Vähem kui kuu aja pärast, 21. detsembril lõpeb maavanem Tiit Leieri viieaastane ametiaeg. See annab põhjuse tagasi vaadata.

Mis tunne oli alustada, kui ROL oli toona väljendanud, et ei poolda uut maavanemat?

Eks ta väheke ebamugav oli, aga ma ju teadsin, kuhu astun. Esimesel tööpäeval võtsin ühendust eelmise maavanema Tõnis Blangi ja seejärel tema eelkäija Kalle Talvistega, et küsida, mida nemad tegid.

Praegustest kolleegidest olid kõige tihedamad suhted Järva maavanema Tiina Orastega, kelle ametiaeg hiljuti lõppes.

Teine on Andres Metsoja Pärnumaalt. Me kolmekesi saime ka üsna ühel ajal ametisse. Naabritega on muudiski küsimustes kõige rohkem läbikäimist, sestap esimesena konsulteerisin just nendega, aga loomulikult suhtlesin kõigi maavanematega.

Missugune oli teie ettevalmistus maavanema ametiks?

Seda ma ei teadnud, mis tööülesanded kuskil pooleli on. Mul oli selles osas ehk lihtsam kui mõnel teisel, sest olin enne olnud Kehtnas vallavolikogu liige ja jõudsin enne praegust ametit osaleda ka ühel Rapla volikogu istungil, siis pidin kohast loobuma. Tulin siia majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi nõuniku kohalt, kus mu ülesandeks oli ettevõtjate ja omavalitsustega suhtlemine. Nii et valdkond ei olnud päris võõras, üksikasju mõistagi ei teadnud. Maarefor-

miga seonduv oli suhteliselt tundmatu valdkond.

Kas keegi on teile ka nõu andnud, kasvõi näiteks avaliku esinemise osas?

Ei, kuigi see oleks väga ära kulunud. Kõik on tulnud katseeksituse meetodil. Eeldatakse, et kui sellesse ametisse lähed, pead hakkama saama.

Teie töö tulek sattus masu aega. See tähendab teistsuguseid probleeme ja sunnitud kärpeid, kui tõusuaastatel.

Maavalitsuses kui organisatsioonis oli siseministeerium minu tuleku ajaks struktuuri- ja eelarvekärbepid. Siin on need viis aastat olnud üsna ühesugune seis. Vahetunud on umbes veerand töötajatest. Täna on maavalitsuses 26 ametikohta, kui alustasin, oli neid 30, mõned pikalt täitmata. Ei näinud põhjust tühje kohti

struktuuris hoida. Tööülesanded sai ringi jagatud ja mõned täitmata kohad kaotatud.

Maavanema ülesanne kõige üldisemas mõttes on tagada maakonna tasakaalustatud areng. Mis on teile isiklikult lähedasemad teemad ja valdkonnad?

Igal aastal sõitsime koos arengu- ja planeeringuosakonnaga mööda valdu ja ettevõteteid, kuulasime-kaardistasime nende muresid. Osale leidsime lahenduse, osa sai edasi antud, mõne puhul jäid käed lühikesteks.

Ettevõtlusega seotud teemad on lähedased. Mitmel korral organiseerisin siia majandusministri visiite. Teades siinseid muresid, vahendasin neid lahendamiseks riigiasutustesse või Riigikogusse. Võib tuua näiteid bürookraatlikest piirangutest, mis on seadusloome käigus tekkinud ja mis pole koostajate poolt nii

mõeldud.

Suured olid mu ootused ministeeriumitöö kogemuse baasil aidata kaasa ettevõtluskeskkonna ja töökohtade tekkele. Lootsin piirkondade konkurentsivõime meetme investeeringuid maakonnas näha, aga Rapla maakond jäi neist eelmine kord sisuliselt ilma, sest projektid olid nõrgapoolselt koostatud. Samas KOIT-kava projektid olid omavalitsustel hästi ette valmistatud ja sealt õnnestus lisaraha saada. Nende projektide vajalikkuse ja otstarbekuse kohta küsis minister veel eraldi maavanema arvamust. Täiendavate vahendite abil valmis näiteks Järlepa Haku.

Hiljuti pakkusin visioonikonverentsil välja, et noortele peredele tuleks anda tasuta maad, et nad valiksid oma elamiskohaks Raplamaa. Kuidas noortele peredele krunte eraldada, kui valdadel pole

munitsipaalmaad? Maa on meil täna kordades odavam, kui Tallinnas ja Tallinna lähivaldades, ehitamine ise sisuliselt sama kallis. Noortele, kes võtavad endale 20-30-aastase eluasemelaenu, võiks olla see päris suur motivatsioon just siia tulla või siia jääda. Lisaks saaksid nad kasutada maad tagatisena.

Omavalitsustel tuleks teha tihedamat koostööd võimalike arendajatega, krunte saab ka mõne kaupa välja osta, lisaks võiks see aidata kaasa ka mõne elamuarenduspiirkonna käimalükkamisel. Siin tuleb mõelda erinevatele lahendustele, ei pea ise 100 tüki maad arendama. Kui suuremad omavalitsused suudaksid ka 5 krunti aastas pakkuda, tähendaks see 20-aastases perioodis sadu täiendavaid maksumaksjaid ja klassitäite kaupa lapsi!

Kas on õnnestunud mõned

riigi ebakõlad ära siluda?

Kui mõne aasta eest hakati tegema päästeameti reformi, pidi Raplamaale jääma ainult kolm komandot ja oli suur oht, et Järvakandi komando likvideeritakse. Kaardil vaid Järvakandi asukohta ja asula suurust vaadates võib ju mõelda, et milleks sinna oma komando, kuid ilmselt jäeti arvestamata, kui suur riskiallikas on klaasivabrik. Tehas teeb täna suuri investeeringuid. Juba siis oli oht, et ettevõtja võinuks küsida, miks me peaksime siia investeerima, kui riik omalt poolt ei toeta. See küsimus on tänaseks ära langenud.

Teie ametiaeg on olnud täidetud suurte teemadega: Via Baltica ja Rail Balticu trassivaliku tulised arutelud, Rapla haigla tulevikuga seonduv, gümnaasiumivõrgu korrastamine, mille juurde refräänina kuulub haldusterritoriaalne reform. Kuidas neid märksõnu kommenteerite?

Via Baltica planeering sai menetletud ja see andis kasulikke õppetunde. Tegime ettepanekuid nii justiits- kui ka majandus- ja kommunikatsiooniministeriumile, kuidas kompenseerida maapiirkondades suurte arenduste teele jäävat kinnisvara, mis asub turutõrke piirkondades. Õiglase hinna meetoodika põhjal arvutades ei ole neis paigus tulemuseks hind, mida ootab kodanik, kes on sinna investerinud. Selle summa eest ta endale uut elamist mujale rajada ei suuda. Paraku tuldi **Rail Balticu** puhul ikka välja samade seisukohtadega. Täna-seks on RB trassikoridor Rapla maakonnas paika loksutatud, aga hüvitamise poolega ei ole lõpuni jõutud. Nüüd siiski koostatakse eelnõu, kuidas kompenseerida suurte objektide ette jäävat kinnisvara õiglase hinnaga.

Gümnaasiumivõrgu korrastamise teemal oli maavalitsus ROL-iga sama meelt ja saatsime haridusministeriumile arvamuse, et maakonnas tuleks anda gümnaasiumiharidust kolmes kohas – Raplas, Kohilas ja Märjamaal. Me ei pooldanud seda, et gümnaasiumiharidus peaks koonduma vaid ühte kohta.

Kuna **Rapla haigla** kuulub juriidiliselt omavalitsusliidule, siis on pikas plaanis minu arvates õige, et haigla on mõne suure süsteemi osa. See tagab väiksele haiglale kindluse, siia saab arste tuua ja pakutavate teenuste osas kokku leppida. Omaette küsimus on sihtasutus kui haigla omandivorm, mis minu hinnangul on ebaõnnestunud.

Loomise hetkel võis see tunduda mõistlik, praegu on see muudatuste vajadust silmas pidades tülikas. Eestis on näiteid, kus sellised maakonahaiglad toimetavad äriühinguna. Haigla teemadesse pole ma sekkunud, oma arvamuse

olen öelnud ja selles suunas asi täna ka liigub.

Kui midagi ametiajast painama jääb, siis see on **haldusterritoriaalne reform**. Raplamaa omavalitsused peaksid mõtlema liitumisele, 10 valda on meie maakonna jaoks liiga palju. Meie elanike arvu arvestades piisaks kolmest omavalitsusest. Juba ühinenud omavalitsused on teistest võimekamad, kasvõi seetõttu, et ametnikud spetsialiseeruvad. Üks vastuväide liitumisele on, et kui paned kaks vaest kokku, siis rikast ei tule. Ütlen vastu, et sel juhul ei ole enam kahte vaest. Väikeste valdade eelarve on ka nii väike, et kui oleks vaja teha strateegilist investeeringut, on see võimatu. Mitte väga jõukal suuremal vallal on see teatud aja jooksul siiski võimalik.

Praegu on riigis taas käsil piirkondade konkurentsivõime rahastamismeetmete väljatöötamine, kust Raplamaalt ei rahastatud eelmine kord ühtki projekti. Usun, et suuremad omavalitsused suudavad oma projektiideed korralikult lõpuni viia või palgata appi konsultante.

Võrreldes sarnase suurusega maakondadega on Raplamaa suur probleem see, et maakonnakeskus Rapla ise on väiksem kui mujal. Meil pole maakonnas ühtki sellist keskust, mis oleks veduriks, millest ka teised sõltuvad. Minu arvates võiks Rapla vald tulevikus ühineda näiteks Kehtna ja Raikkülaga. Siis tekiks arvestatava suurusega omavalitsus, mis suudaks teisi rohkem mõjutada.

Mis on olnud nende aastate jooksul meeldejäädavamad tegevused maavanemana?

Raskematest küsimustest kindlasti kogu suurte planeeringutega seondunud protsess. Maakonnas tehtud ringkäikudest on mõned ettevõtetel üllatanud, kui heal tasemel nad on. Maakonnas oli kaua puudu klassikaline teenetemärgiga tunnustamine, nüüd on see olemas. Ametisse astudes käisin välja idee, et Raplamaa kohta tuleks kokku panna entsüklopeediline kogumik, nagu juba on mõnel teisel maakonnal. Nüüd on koostamisel kolmeosaline koguteos, mille esimene osa, sisuks Raplamaa loodus, ilmub vahetult enne minu ametist lahkumist.

Mis asjus käisite eelmisel nädalal Peterburis?

Ida-Viru maavanemal on head suhted Leningradi oblasti Kingisessa rajooni juhiga. Neli maavanemat käis nüüd tutvumisreisil. Eesti turismi seisukohalt on oluline väikesadamate teema. Suvel käib Läänemerele elav väikelaevalde liiklus. Praegu pärast Narva-Jõesuud ja enne Peterburi aga ühtki väikesadamat ei ole. Kui saaks juurde kaks sadamat, tooks see siia huvilisi.

Saime kokku ka Eesti konsuli Viktoriaga, kes varem töötas Soomes. Ta väitis, et

Tiit Leier leiaab, et ei tohi liiga kaua ühel kohal olla. Seda kohtab ta iga päev oma töös, kus tublid inimesed on jäänud liiga kauaks paigale ja hakkavad end kordama.

venelasi on Eestisse saada lihtsam kui soomlasi. Selle nimel tuleb tööd teha. Peterburi on suur metropol, mille elanikud otsivad väljasõidukohti, kus on heal tasemel teenused. Viimastel aastatel on venelaste osakaal Eesti turismis kasvanud.

Tänavune aasta on küll teistsugune. Nende riigisisene propaganda soovib teatud riikidesse mitte minna, vaid puhata oma riigis. Rubla odavnemise tõttu on ka teenused nende jaoks kolmandiku võrra kallimaks muutunud. Reisi sõnum oli, et vaatamata poliitilisele olukorrale tuleb inimestega igal juhul kontakti hoida.

Kui meie suuremad turismipiirkonnad suudavad Vene turiste siia saada, siis tahavad külalised ka väljasõite teha, eriti kui Eestis puhatakse juba mitmendat korda. See on võimalus Raplamaale, kuigi meil väga palju sellist pakkuda pole, mida Vene turist võiks tahta. Luhtre Turismitalu võiks oma taseme ja võimaluste poolest neid huvitada, lihtsad kodumajutused mitte.

Kas vastab tõele, et teil on plaanis ettevõtlusega alustada ja te ei soovi jätkata palgatööd riigiasutuses?

Jah. Tean, et ettevõtlusesse minek on raske ja sellega tuleks alustada võimalikult noorelt. Mida kauem edasi lükata, seda raskem alustada. Kümne aasta pärast ei julge enam riskida, nii nagu ettevõtlusse minnes riskid. Mõtteid on erinevaid, aga mis täpsemalt plaanis, jäägu esialgu välja ütlemata.

Olen riigiasutustes palgatööl olnud 1999. aastast. Mind häirib see, et Eestist on nende aastate jooksul saanud liiga hea ja mugav ühiskond. Võin kindlalt väita, et tavalised ametnikud, kes julgesid 15 aasta eest teha mõne otsuse, täna analoogset otsust enam ei tee. Nad kas ei julge otsustada või on otsustusahel viidud struktuuris nii kõrgele, et see ei kuulu enam nende pädevusse. Selline süsteem on väga väsitav. Olen sellega oma ametis viimasel ajal palju kokku puutunud. Liigume Skandinaavia heaoluühiskonna poole ja sellega tuleb

kaasa ka heaoluühiskonna pahupool. Varem oli mugavuste inimestel väiksem. Nüüd ei kiputa sekkuma ja oma töökohaga riskima, kui mõne otsuse puhul tulevad välja ebakõlad.

Otsustasin juba poolteist aastat tagasi, et isegi kui peaks olema võimalus jätkata, teist ametiaega ma enam ei ole. Leian, et ei tohi liiga kaua ühel kohal olla. Näeme seda iga päev oma töös, kus tublid inimesed on jäänud liiga kauaks paigale ja hakkavad end kordama. Elu on suur seiklus ja seal ei tohi kinni jääda.

Kui alustasite, oli teada, et teie õpingud kõrgkoolis on pooleli. Kas need on nüüdseks lõpetatud?

Ei ole. Mõtled küll, et jõuab töö kõrvalt õppida, aga aeg kaob käest. Kui mu ametiaeg lõpeb, tahan esimestel kuudel end kõigepealt inglise keeles täiendada. Ülikoolis on veel viis ainet teha, kaht saaks kevadsemestril võtta. Ehk jõuan. Alustasin EBS-is, siis läksin üle Tartu Ülikooli ma-

jandusteaduskonda, kus õpin ettevõttemajandust.

Te olete IRL-i liige. Olete ühes intervjuus öelnud, et erakonda tuleb astuda vaid üks kord, kui on selge, mida eelistad. Kas olete jätkuvalt sama meelt? Seoses viimase aja ülehüppamistega IRL-is ja erakonna mitte just esimese koha reitinguga võiks ju tahta olla „võitjate pool“?

Erakonda tuleb astuda vaid üks kord. Mõne inimese puhul võib teha mõõnduse, kui ta vahetab korra erakonda, aga kes on juba kolmandas, siis on ta konjunktureist, kellel pole mingit maailmavaadet.

Ma astusin ühendusse Res Publica. See oli kas 1997 lõpp või 1998 algus. Mõne aasta pärast otsustas noortekeskne ühendus hakata erakonda looma. Mina kuulun erakonda sellest ajast, kui Res Publica muudeti 2001. a detsembris erakonnaks.

Mul pole kunagi olnud eesmärk olla kõige populaarsemas erakonnas, vaid lähtuda oma ideedest. Tean aegu, kui Res Publica reiting kõikus pärast valitsusest väljakukkumist 5-6% juures. Reiting ei muuda maailma, ideed muudavad.

Te hakkasite endale hiljuti maja ehitama. Nüüd juba teate, mis probleemid sellega kaasnevad.

Meie krunt on 700 m tulevase Rail Balticu trassist. Krundi ostes ei olnud trassialternatiivid veel teada. Sõitsin hiljuti rattaga tulevase raudteetrassi asukohale, vahemaa on nii pikk, et trass meie elu segada ei saa. Teine asi on nende puhul, kes elavad näiteks saja meetri kaugusel.

Millal on teie viimane tööpäev maavanemana?

Ametisse astusin 21. detsembril, aga kuna see on pühapäev, siis ilmselt 19. detsember.

Ühtlasi olen kindel, et paljude raplamaalastega, kellega olen kohtunud, saan edaspidi kokku erinevates ettevõtmistes. Uute kohtumisteni!

Kas viimane töökuu möödub tavapäraselt või päevi lugedes?

Praegu läheb tavapäraselt, aga viimane nädal võib tõesti olla nii nagu poistel enne sõjaväest väljasaamist.

Kas teate, kellest võib saada järgmine maavanem?

Ei tea. Kõik on sahinat tasemel.

Millise soovitus annaksite järgmisele maavanemale?

Kõigil, kes midagi teevad või teha tahavad, on selge, et tegelikult võtavad asjad kauem aega kui eeldad ja soovid. Kui maavanemal on mõni idee, siis on mõistlik alustada nende elluviimisega kohe ametiaja alguses, mitte jaotada ideede käivitamine aastate peale ära.

Janek Kadarik ja Carl Pucci teevad ettevalmistusi Ameerika kaubandus-tööstuskoja ettekandeks.

Melu Kamamaja kontor-kohvikus.

Ameerika kaubandus-tööstuskoda käis Raplas ideid jagamas

Siim Jõgis

Eelmise nädala reede, 21. novembri pärastlõunal külastas Raplat Ameerika kaubandus-tööstuskoja (American Chamber of Commerce) esindus. Nad andsid ülevaate sellest, mis võimalused on Eesti ettevõtetal asuda konkureerima Ameerika Ühendriikide turul.

Toodi näiteid juba USA-s tegutsevatest Eesti firmadest ning jagati soovitusi, mida tuleks tähele panna enne Ühendriikides ettevõtluse alustamist.

Ameerika kaubandus-tööstuskoja ettekanne oli kõigest üks osa laiemast üritusest, mille nimeks oli Kamamaja Kontor-Kohvik. Rapla kaas- aegse kunsti keskuse ruumid muutusid üheks päevaks kohvikuks. Küllastajad said seal tunda end vabalt, lõõgastuda või teha tööd, nautida erilisi kohvielamusi ja sööke ning soovi korral osaleda mitmes erinevas töötoas. Üheks selliseks oli Ameerika kaubandus-tööstuskoja ettekanne.

Suurtesse poekettidesse ei tasu pürgida

Raplas elav Ameerika Ühendriikidest pärit visioonäär Carl Pucci selgitas oma ettekandes, millele tuleb tähelepanu pöörata, kui ettevõttel on soov eksportida oma kaupu ookeani taha USA-sse. Tema sõnul on igal USA suuremal linnal oma nišš, millega tuleb arvestada.

Ta tõi näite, et kui ettevõttel on kaugem plaan turustada oma toodangut Ladina-Ameerika riikides, tuleks pilk pöörata Miami poole. Just sealtsaada oleks mõistlik edasi minna Lõuna-Ameerikasse. Mitte ainult sellepärast, et Miami asub Floridas, mis on niikuinii Ühendriikide lõunapoolseim osariik, vaid ka sellepärast, et seal on suur ladinaameeriklaste kogukond.

Mille poolest on lihtsam oma kaupa müüa Ameerika Ühendriikides kui Euroopas? Euroopa on killustatum – erinevad riigid, kultuurid, rahaühikud, keeled, väärtushinnangud. Euro on küll finantsilise poole pealt muutunud arvestamise hõlpsamaks, ent igal pool see ei kehti.

Ühendriikides on see eelis, et enamasti saab kõikjal hakka- ma inglise keeles ning kehtib sama rahaühik. Osariikides on küll erinevad seadused, ent kogupilt on mõneti ühtlasem

kui Euroopas.

Pucci tõi välja ka selle, et eestlased ei peaks püüdma oma kaupu saada odavatesse poekettidesse. Eriti Walmarti. “Leidke veider pood, mis müüb veidraid kaupu, ja püüdke sinna lõõgile saada,” oli Pucci visioon. Antikvariaadid ja vanakraamipoed sobiksid selleks.

Teine moment selle küsimuse juures on muidugi ka see, et väiketootjad ei suudaks nii palju kaupu Ühendriikidesse saata, et nende müük oleks tulus. Kuna kõrgem hind on väiketootja jaoks mõõdapäas- matu, tulebki Pucci hinnangul hoida eemale odavatest poekettidest ja keskenduda väiksematele ja rariitsetele kaupadele müüvatele kauplustele.

Pärnu ettevõtte teeb NHL-i keppe

Kaubanduskoja varahoidja Niels Hollender rääkis, et Ameerika kaubandus-tööstuskojas on umbes 130 liiget – nii Eesti kui ka Ameerika ettevõtteid. Hollenderi sõnul aidatakse Eesti ettevõtjaid mitmel viisil. “Me saame aidata ettevõtetel leida kontakti õigete inimestega Ameerikas,” tõi ta näite.

Põhilised kaubad, mis praegu liiguvad Eestist Ühendriikidesse, on Hollenderi sõnul puit ja arvutitarkvara. Näiteks töötavad osa Las Vegase kasii-

nosid Eesti ettevõtte PlayTech loodud tarkvara peal. Teine tähelepanuväärne näide oli see, et Pärnu ettevõtte Frontier Hockey OÜ toodab hokikeppe NHL-ile.

Kolmas näide on Eesti ajakirjanduse veergudelt rohkem läbi käinud – Hollender mainis, et Enefit plaanib hakata Utah osariigis kaevandama põlevkivi.

“Samuti on Eesti peaaegu

maailma tipp tehnoloogia vallas,” ütles Hollender. Tarkvara sektoris on Eestil tema sõnul suur potentsiaal. Samuti toidutööstuses. Seda sama mainis Carl Pucci ka oma ettekandes, kui ütles, et tema arvates võiks Ühendriikide turule jõuda Eesti juust. Soomlased juba teevad seda. Ja väga edukalt.

“Kui mõnele regulatsiooni- nidele tähelepanu pöörata, siis

on eksportimine Ameerika Ühendriikidesse küllaltki lihtne,” sõnas Hollender. Laevavahendused on tema sõnul väga head, et saaks kaubad üle ookeani transportida. Otsest ühendust Eestist Ameerikasse küll Hollenderi sõnul ei ole, aga Saksamaa ja Hollandi kaudu on võimalik kaubad Baltimore'i ja teistesse Ühendriikide idaranniku linnadesse toimetada.

Mentorklubi jaoks oli üles pandud omaette nurgake.

Fotod: JAAK KADARIK

Nööbid polnud mõeldud kinnitamiseks

Haldi Ellam

Kuigi tänapäeval on nööbid kasutuses eelkõige vaid praktilistel eesmärkidel ning õige nööbi leidmine on vaid rõivaste valmistajate mure, tasub teada, et nööpide algne eesmärk polnud üldse praktiline.

Nimelt on nööbid pikka aega olnud kasutuses sümbolisel eesmärkidel, demonstreerimaks isikute rikkust ja heal järjel olemist.

Varasemaid nööpe kasutati kaunistamiseks, mitte kinnitamiseks. Vanimaks peetakse Induse jõeorust leitud pärlikarbist valmistatud nööpi, mille vanus arvatakse olevat 5000 aastat. Esimesed nööbid olid ömmeldud pigem eseme väljapaistvamale kohale. Nööpaugud „leiutati“ alles 13. sajandi keskpaigas. Kaunistustena kasutatult paiknesid nööbid sageli rõivaste peal laiali.

Vanas Roomas kasutati nööpe koos prosside, pannalde ja nõeltega, samuti ikka dekoreerival eesmärgil. Siiski olid kõik need ilusad ebapraktilised: pannalde ja prosside nõelad tekitasid väärtuslikesse kangastesse

auke, samuti polnud kangaste kinnitamine ühest punktist mugav, mistõttu tuli kasutada n-ö funktsionaalseid nööpe, mis olid tehtud luust, sarvest, pronksist või puust. Mõnikord olid kangad omavahel enne kinni ömmeldud ning nööp kaunistuseks peale ömmeldud. Nööpide alternatiivina kasutati ka mükeenlaste leiutatud sõlgesid (fibula), mille disain vahepeal unustati ning mis võeti uuesti kasutusele 19. sajandil Ameerikas, olles tänapäeva haaknõelte eelkäijad.

Ka keskajal tähistasid nööbid rikkust ja prominentsust. Nööbikolleksionäär Franco Jacassi sõnul võis võla tasuda ka nööpides, andes lihtsalt oma kuuel ühe väärtuslikuma nööbi võla katteks.

Esimene nööpide tootmisega tegelev gild alustas Prantsusmaal tegevust 1250. aastal. Kuigi juveele peeti nööpidest tähtsamateks, kujunes nööpide hind nii kalliks, et nende kasutamist hakati piirama.

Tänapäeval on nööbid enamasti aukudega, aga vanemad nööbid olid kandadega, millega nööp kangale ömmeldi. Kandadega nööbid olid head selle poolest, et terve esikülj jäi kaunistamiseks vabaks ning võimalusterohkeks.

Keskajal võeti rõivastuses kasutusele senisest liibuvamad ja keha joont jälgivad

rõivad. Et aga neid riideid selga saada ja neist jälle välja pääseda, oli vaja ridadeviisi nööpe. Nööpe kasutati ka 13.-15. sajandini moes olnud lahtiste käiste kinnitamiseks. Sellised käised olid praktilised – need sai riiete küljest lahti võtta ja vajadusel eraldi puhtaks pesta.

Nööpidele on jätnud oma jälje ka erinevad Euroopast üle käinud kunstisuunad: renessanss, barokk, rokokoo jm. Neil perioodidel olid kasutusel nööbid, milles olid kuivatatud lilled, pisikesed putukad, lõigatud juuksed jne. Nööpe kasutati ka juveelide ja teiste ebaseaduslike esemete smugeldamiseks.

Rikkust sümboliseerivate nööpide rohkus ja pikad read tingisid nende kandjal vajaduse abi järele. Mehed said oma nööpide kinnitamisega tavaliselt ise hakkama. Naisi abistasid teenijannad. Nii kujunes välja erinevus meeste- ja naiseriiete nööpide paiknemises.

Nais-

teröivaste nööbid asetasid vasakule poole, et toatüdurukutel oleks neid lihtsam kinnitada, meestenööbid aga paremale poole, et mehed ise kinnitamisega hakkama saaks.

George Washington oli üks esimesi nööpide politiseerijaid, ta lisis nööpidele uue tähenduse, mis vihjas kandja eelistatud poliitilisele parteile või kandidaadile.

Vaesem elanikkond kasutas samuti nööpe, kuid tegi neid enda tarbeks ise. Önnelikud said olla need, kellel olid olemas vastavad vormid, et endale ise tinast nööpe valada. Nööpide valmistamine oli paljudele ka elatusallikas kuni tööstusrevolutsiooni saabumiseni, siis hakati

nööpe sarnaselt paljude teiste toodetega massitarbekaubana tootma. Enamik nööbitootmise etappe patenteeriti.

Kui nööbid muutusid mass-toodanguks ning nööbiread aina tihedamaks ja pikemaks, võeti kasutusele spetsiaalsed nööbihaagid, millega sai nööpe kiiremini läbi aukude suruda.

20. sajandi alguses omandasid nööbid olulise tähenduse ka seksikuses, kuna need võimaldasid keha kontuure paremini esile tuua. Sama sajand tõi kasutusele ka lukud, nööpide suurimad konkurendid, mis aga paljudele on siiani ebamugavad kasutada – sest lukud ei pruugi alati töötada ja kangad ja näpud võivad sinna vahele kinni jääda. Nööbid võimaldavad ka tänapäeval edastada enda kohta erinevaid sõnumeid.

Puutöö Käsitöölane

Käesolev Käsitöölane käib kaasas aastaaja rütmidega. Suvi on läbi, õuetööd on tehtud, nüüd on aeg tubasteks nokitsemisteks. Puutöö on üks neist, mida Eesti kodudes just külmal ja pimedal ajal toasoojuses tehtud on. Nii pakub Käsitöölane seekord ehk midagi ka meestele – teemaks on puutöö ja tegijatena on keskmes mehed.

Ühe puutöömeistrina valgustame Puupanga Valdur Tilka ja teisena Rait Pihlapit Kandlekojast. Mida kujutab endast puutöö ja kuidas puu end vormima kutsub, teavad nad mõlemad.

Saate lugeda puutööspetsialistide hinnanguid erinevate puuliikide omadustest. Omaette teema on ka nööpide ajalugu. Ilmselt on paljud Puupanga puunööpe näinud või endale soetanud. Omaette lugu on aga jutustada nööpidel endal, nende ajalugu on kirevam ja tähenduslikum kui esialgu arvata oskaks.

Head lugemist!

Haldi Ellam,
Käsitöölase toimetaja

Kasutatud allikad:
http://www.slate.com/articles/life/design/2012/06/button_history_a_visual_tour_of_button_design_through_the_ages_.html

ERM paneb museaalid mõneks ajaks luku taha

Haldi Ellam

Kel plaanis Eesti Rahva Muuseumis olevaid esemeid uurida, peab arvestama sellega, et muuseumi kolides jäävad museaalid enam kui aastaks kättesaamatuks.

ERM-i kõneisiku Kaarel Tarandi sõnul katkestatakse kogusid kasutavate uurijate teenindamine alates

järgmise aasta jaanipäevast ning uurimisvõimaluste taastumise aeg on teadmata.

„Praeguse kava järgi kavatseme uue maja rahvale avada oktoobrist 2016. Eeldatavasti oleme valmis seal kohe ka täies, varasemast suuremaski mahus pakkuma kõike seda, mida võimaldasime praeguseni, kuid ega tulevikus toimuvast absoluutse kindlusega hetkel rääkida ei saa,“ ütles Tarand. „Ikka võib ette tulla väiksemaid ootamatusi, mis muuseumist endast sõltumatud, kuigi loodame, et neid seekord ei tule.“

Tarandi sõnul ei ole muuseumi

kolimine võrreldav näiteks perekonna elukohavahetusega.

„Muuseumi kogude üleviimisel räägime mitmesaja merekonteineri suurusest kogumahust. On ilmne, et seda kõike ei tee mõne päeva ega nädalaga, sest museaalidele kui riigi seadusega kaitstud omandile, kehtivad ranged nõuded, kes, kuidas ja mil viisil neid üldse käsitseda tohib,“ rääkis Tarand. „Kolimine sisaldab esemete füüsilise liigutamise kõrval ka nende seisundi hindamist, vajadusel hädaabi-hooldustööd, pakkimist, vedamist, lahtipakkimist, uues hoidlate süsteemis tähistamist jne.“

Tema sõnul pole muuseumile kolimisel lisatööjõu palkamiseks raha eraldatud, mistõttu viivad kogu teisaldamistöö läbi muuseumi osakondade inimesed, kes seni on ka uurijaid teenindanud.

„Kahes kohas korraga olla ning kaht tööd teha oleks neilt ebarealistlik oodata,“ kommenteeris Tarand.

Senikaua saab museaalidega, vähemalt osaliselt, tutvuda digitaalselt muis.ee lehe vahendusel.

Muuseumi nimel soovitab Tarand uurijatel, kellel on vaja esemeid uurida, oma kiireloomulised huvid praegu rahuldada.

„Need, kes endale uurimisüles-

andeid aastateks 2015-2016 alles püstitavad, peaksid silmas pidama, et ERM-i kogud ei ole sel perioodil kasutatavad,“ ütles ta. „Õnneks ei ole ERM Eestis monopoolses seisundis ning palju uurijatele huvipakkuvat leidub ka väiksemates muuseumides, kuhu tasub oma uudishimu teravik ERM-i kolimisperioodil suunata.“

„Muuseumis leiame, et Raadil 2016. aasta lõpul tekkinud uus kvaliteet on väärt lühikest ootusperioodi. Seepärast palume kõigil varuda kannatlikkust ja mõistmist,“ lisis Tarand.

Valdur Tilk: inimesed ei oska enam oma käsi kasutada

Haldi Ellam

Puupanga põhiline puutöömeister Valdur Tilk leiab, et inimeste võimed oma käega midagi valmistada on kadunud ning näiteks puutöö katsetusteks tuleks varuda palju aega, et õppida taas nuga õigetpidi käes hoidma.

Emapoolsete Raplamaa juurtega Valdur elas kooli ajal Arukülas ning käis keskkoolis Tallinnas. Pärast keskkooli lõpetamist otsustas ta asuda elama oma vanaema kodukanti – Rapla vallas asuvasse Raka külla. Vanaema koduks olnud talu müüdi küll maha, aga selle asemel osteti teine talu, mis asus küla keskusele lähemal. Valdur elab seal koos abikaasa, nelja lapse ja koduloomadega.

Nüüdseks üle 20 aasta puutööga tegelenud mees hakkas omal käel puutööga elatist teenima pärast keskkooli lõpetamist ja Raplamaale kolimist. „Olen väikestviisi puutööd teinud 1992. aastast peale. Enne tegin ka üht-teist. Puutööd alustasin kirve ja noaga,“ kirjeldas Valdur. „Hakkasin varakult ise teenima, pärast seda pole ma põhimõtteliselt muud tööd teinud.“ Selgituseks lisas ta: „Mulle ei ole kunagi raha puudumine meeldinud, mitte et mulle oleks raha väga meeldinud.“

Puutöö kõrvalt käis Valdur Sally stuudios joonistamist õppimas. Sally stuudiot peab ta endiselt üheks paremaks kohaks, kus joonistamist õppida. „See on Eesti parim kunstioskuse kool. Kui kellelgi on võimalus ja tahe, siis seal õpetatakse joonistama. Väga hea kvaliteet, väga head õpetajad,“ rääkis ta, nentides, et oma raha eest õppimine on kordades arendavam kui riigi raha eest.

2008. aastal otsustas seni omal käel tegutsenud Valdur koos Martin Bristoli ja Hannes Tamjärvega luua Puupanga, kuhu koguda oma aja ära elanud puude väärtuslikku materjali, millest meistrimed sageli kipuvad puudust tundma.

Praegu on Puupangas hoiul üle 1000 tihumeetri puitu (ümarmaterjalile lisaks pahad ja muud vormid) erinevatest

Valdur Tilk.

Fotod: HALDI ELLAM ja <http://puupank.ee>

Eestis kasvavatest puuliikidest (nt tamm, saar, jalakas, kask, sanglepp, toomingas, pihlakas, kuusk, kadakas, õunapuu, ploomipuu, kirsipuu, sarapuu jne). Pangas hoitakse ka musta tamme, mis pole midagi muud kui aastasadu vees ligunenud ja mustaks värvunud tammepuit.

Valdur tegeleb peamiselt puidust esemete valmistamisega Raka küla endisse sealauta sisse seatud suures töökojas, Martini hooleks on aga peamiselt Tallinna vanalinnas asuvate poodide (Puu ja Putuka Pood ning Ingli ja Nööbi Pood) tööhoidmine. Hannes Tamjärve kui olulise

investori roll on ettevõtte tegevuses justkui tagaplaanile jäänud. Ettevõttes töötab kokku 7 inimest.

„Teeme suhteliselt palju nõo- ja kausse, lusikaid. Mänguasjadest müüme kepphobuseid ja kiikuvaid lambaid. Me olime ka väga ilusaid sisustusi teinud, näiteks Pokumaale, aga katsume neid tellimusi nüüd vältida, sest töökoda on arenenud teises suunas,“ kirjeldas Valdur ettevõtte tooteprofiili.

„Me oskame ka lusikat teha, kuigi see on keeruline kunst,“ selgitas ta. „Tänapäevased superfreesid seda teha ei suuda. Masinaga saetakse tükid küll

välja, käiatakse ja viimistletakse, aga kokkuvõttes on see ikkagi käsitöö - kusagil võib keegi ka sukavardaid masinaks pidada, sukakudumine jääb sellegipoolest käsitöök.

Meil on väiketootmine. Me teeme oma tööd traditsiooniliselt töövõtteid kasutades. See on asja boonus. Omal ajal kasutati niisugust tehnikat kogu aeg. Suhteliselt palju teeme ka käsitsi. Me vaatame asju kätega, võiks öelda. Teeme esemeid ükshaaval.“

Puidu töötlemise põhireeglik peab ta töövahendite teravust. „Kõik, mis on puidu lähedal, peab terav olema. Nüri riistaga juhtuvad õnne-

tused ja ei tule tööst ka midagi välja,“ leidis ta.

Rääkides Puupanga olemusest, nentis Valdur, et algne idee erines sellest, milline pank täna on. „Esimene mõte oli natuke teine kui ta on täna, aga idee ise ei ole sellepärast veel kindlasti kaduma läinud,“ selgitas ta.

„Mõte oli selles, et korjame üles sellise materjali, mis on eriline, ja toome selle turule, et neil, kes tahavad väärt materjalist midagi teha, oleks see käepärast võtta. Täna on päeval me ei tegele sellega täiel raudal, see on muutunud kõrvaltegevuseks. Aga meil tekib kogu aeg säilitatavat erilist materjali, nii et mingil moel elab puupank oma elu ikkagi edasi.“

Rääkides puidu erinevatest liikidest ja omadustest, toonitas Valdur, et välismaised puuliigid teda ei ahvatle. „Kasutame vaid Eesti puitu. Välismaise väärspuidu vastu huvi ei tunne. Kui üldse, siis mind erutab ainult see puu, mis polaarjoonel kasvab, nende loomulikkus on väga ilus,“ rääkis ta.

Kodumaisest väärtuslikust puidust rääkides tuleks alustada mustast tammest, mis Valduri meelest on ainus Eesti alal leiduv väärspuit, millest on sobilik ehteid teha.

Must tamm aga pole omaette tammeliik, vaid kujutab endast pikalt vees ligunenud tammepuitu. Puupangas olevad musta tamme varud pärinevad Läti piiri äärest Koigi jõest välja tõmmatud tammedest, mis olid jõe kaldal olevast tammikust 300 aastaks vette ligunema sattunud. Valduri sõnul aga leidub musta tamme ka mujal. Tammepuitu on palju kasutatud sadamaehitistes, kasutatakse praegugi, kuna tamm on ainus puiduliik, mis vees ei mädane.

Mõnda aega tagasi Eestis väärtusliku puiduna esitletud maarjakasest, mida paljud eestlased pensionipõlve kindlustamiseks ka kasvatama hakkasid, Valdur väga heal arvamusel pole.

„Maarjakasest räägitakse, et see on kallis, tegelikult on ta ikkagi odav. Puit ongi odav materjal, hõbe on kallis,“ tõi ta võrdluseks.

Maarjakase puidu ilus mängivad tema hinnangul suurt rolli kasvutingimused. „Ma ei ole näinud nii ilusat kasvanduse kaske kui on looduses. Looduses valib ta ise oma kasvukoha, aga kasvandusse on ta pandud vägivaldselt.

Maarjakask on geneetiline haigusvorm, väärdund geneimutant ja väga sõltuv kasvutingimustest. Soome keeles on visapuitu, mis kujutab endast kehvas tingimustes kasvanud puud. Kui puu jõudsalt kasvab, tuleb musta sisse küll, aga see jääb ikkagi üllilahjaks. Kui maarjakask kasvab kiiresti, ei jää mustrit üldse,“ võttis Valdur paljudelt pensionilootuse.

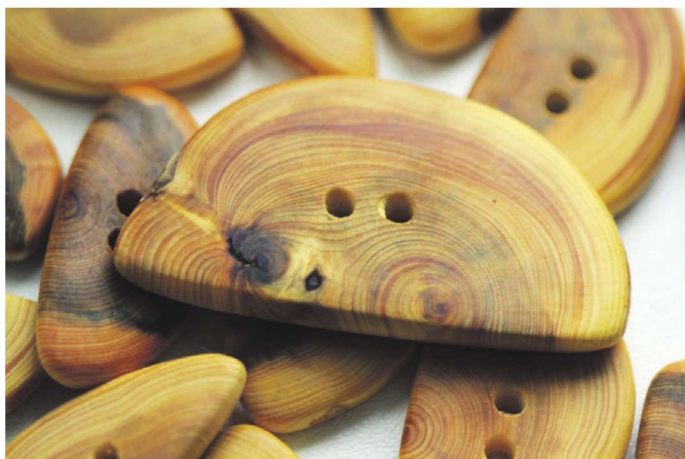
Rääkides teistest puuliikidest, tõi Valdur välja veel ploomi ja õunapuu, mille tüved võivad vahel olla väga ilusad. Puidu kasutuskõlblikkus sõltub aga sellest, kui palju on puu mahavõtmisest möödas ning millistes tingimustes puud on hoitud. Erinevad liigid säilivad erinevalt, aga ükski mitte igavesti. Tema sõnul tasub Puupangale pakkuda hiljuti maha võetud puid, näiteks ilusa mustriga õunapuid. Mustri ja värvita õunapuu võib rahulikult kütetepuuks teha.

Küsimusele, kas Puupangale võib ka koduõue suuri puid pakkuda, vastas ta, et võib ka mitte pakkuda. „Ma väldin üldiselt õuepuude ostmist, sest need on nii paljud tööriistad ära lõhkunud. Saagimisel lendavad tulekeeled, olen nendega palju vatti näinud,“ rääkis ta.

Puutöömeistrite poolt hinnatud saare ja jalaka kohta teab Valdur rääkida, et mõlemad liigid kasvavad kiiresti ja mõlemad ohustavad seenhaigused.

„Jalakas on muidu ilusalt värvi. Eestis on kahte sorti jalakat: üks on saarest pehmem, teine tammest tugevam. Künnapuul on siledad lehed, jalakal karedad,“ kirjeldas ta. „Kõik kohad on noori jalakaid täis. See on tuleviku liik, aga jalakaid ohustab ka jalakakatk, seenhaigus, mis on Euroopas jalakad kõik maha võtnud. Mühinal hävinevad ka noored saared.“

Männipuidust peab Valdur võluvaks rabamändi, mis Eestis on tihe ja imeteldava värviga. Hinnatud on ka hästi lõhnav kadakas. Kasepuu aga kuulub tema hinnangul poolkõvade puude hulka. „Puud liigituvadki kõvadeks lehtpuudeks, pehmeteks lehtpuudeks ja okaspuudeks. Kask on seal vahepeal. Ta pole ei pehme ega kõva. Saksamaal on ta pehme puu, meie laiuskraad aga tingib tema suhteliselt hea kvaliteedi,“ märkis ta. „Puit peab olema tihe ja ühtlase kasvuga,“ selgitas ta. Kõige

Iga puu aastaringidel on oma jutt pajatada!

Mustast tampest valmistatud nõõbid. Must tamm on harilik tampepuu, mis on lebanud vees vähemalt 300 aastat.

Tammepuidust nõõp lapse käega võrreldes.

Puupanga üks omapära on lisaks nõõpidele ja lusikatele veel nn pahast kausside tegemine.

Mida kõike puidust teha saab! Puidust uhmid.

Tüvekauss.

Pahast kauss.

Ehteid valmistatakse pihlakast, õunapuust, ploomipuust, kadakast, sarapuust, kirsipuust, tärnpuust ja tampest.

paremad on tüve keskelt lõigatud lauad, mis mängivad kõige vähem. Ääre poolt võetud puit keerab kõveraks.

Toodete viimistlemiseks kasutatakse Puupangas rapsiõli, kuna see on värvitu ja lõhnatu.

„Õlitatud puit on väga ilus. Põranda õlitamine on aga väga pikk ja kauakestev protsess, õli imendub puitu aeglaselt,“ selgitas ta. Õlitatud põrand on tema sõnul n-ö vanainimese põrand, mille ilu tuleb välja alles aastate pärast, kui õli on korralikult puitu imunud.

Küsimusele, millised on ettevõtte tulevikuplaanid, vastas Valdur rahulikult: „Jätkata tegevust!“

Välismaale müümist ei pea ta kuigivõrd erinevaks kodumaal müümisest.

„Meil on see puudus, et

me ei jaksa nii palju toota kui müüme. Meil oleks turgu vahest rohkemgi, kui suudaksime rohkem toota,“ rääkis Valdur. „Selliseid sõnu nagu väljamaa ja eksport, ma üle ei tähtsustaks. Käin vahel väljamaal ja meil on ka kliendid väljamaal, aga seal ei ole midagi paremat ega erinevat.“ Küll aga on meestel plaanis tuleval talvel intensiivsemalt tegeleda rahvusvahelise veebipoe woodenbuttons.eu arendamisega.

Küsimusele, kuidas ise ilma masinateta lusikat teha, vastas Valdur, et eelkõige tuleks varustada end aja ja terava noaga. „Tuleb varuda kõvasti aega ja teha nuga hästi teravaks,“ rääkis ta. „Aega tuleb varuda kuudes kui mitte aastates, kuna inimeste käeline tegevus tänasel päeval on ikkagi miinus üpsilon - inimesed ei

saa õlekõrtki puhtalt risti pooleks lõigatud, niimoodi, et see jääks ilus näha,“ võttis ta kokku inimeste käeliste oskuste hetkeolukorra.

„Puutöö on tänapäeval väga keeruline kunst. Kunagi oli see iseenesest mõistetav tegevus. Kõik mehed tegid ise käsitsi rehapulki, hoidsid nuga õigetpidi peos. Täna ei seisa see mitte kellelgi õiget pidi käes!“ selgitas ta.

„Olen andnud koolitusi ja see läheb üha halenaljakamaks: meeskäsitööõpetajate koolitusel jagunesid mehed kolmeks: kolmandikul seisis nuga peos; kolmandik sai aru, mis tehakse, ja kolmandik olid saamatud, kes vingusid ja mangusid tasuta praaktooteid. Tundus nagu pime õpetaks nägijat,“ kirjeldas Valdur.

Ka koolihariduse osas on

mehel oma arvamus: „Olen üliskeptiline ka kooliõpetuse suhtes: ma ei ole kriitiline koolihariduse suhtes, vaid õpetamise meetodite suhtes,“ ütles ta, meenutades juhuslikult telerist nähtud saadet, millest ta sai lühikese aja jooksul vastused paljudele küsimustele, mis tal kogu aeg olid vastuseta olnud.

„Üks aasta sattusime õhtul kodus vaatama saadet materjalidest. ETV2 pealt tuli kolm saadet: metallid, plastid ja keraamika. Poisid hakkasid magama minema, ütlesin, et stopp, homme on vaba päev,“ kirjeldas Valdur. „See oli tunniajane saade ja kuigi ma koolis luuslanki ei löönud, vaid õppisin hästi, sain sellest saatest vastused kõigile küsimustele, mis mul lapsest saadik peas olid olnud.“

Ta kiitis ka saate formaati: „See oli väga hästi üles ehitatud, mõõdukalt populaarteaduslik. Pool keemiat ja füüsikat võiks kohe prügikasti visata, et mitte nendele koolis sadu tunde kulutada. Seal ei saa lihtsaid maailma asjugi selgeks! Ei saagi teada, mis pidi maailm pöörleb!“

Samamoodi ei saa ma aru, kuidas 6 aastat vene keelt õppinud noored keelt ikkagi ei oska,“ jätkas ta, tuues välja, et tänapäeva noorte vene keele oskusest on kõvasti vajaka, seda on tunda ka Puupanga poodides, kuhu on sageli müüjaid vaja.

Lisaks puutööle meeldib Valdurile kokandus. „Ma armastan kokandust. Mulle meeldib teha lambaid ühes tükis, küpsetada tervet lamast korraga. Oskan hästi

teha ka ulukiliha, kuna käin ise jahil,“ rääkis ta. „Mul on veendumus, et ulukiliha peab oskama hästi väärastada. Meil tehakse metsloomalihast aga sõjaaja kaupa: konserve ja halba vorsti.“

Tema sõnul viivad jahimehed enamiku saagist vabrikusse ja vahetavad liha konservide ning vorstide vastu. „Mina olen oma hingelt korilane. Teen ise ka sisse, kuigi see on mõnikord väsitav,“ lisas ta.

Eesti riigi senistest valikutest rääkides mõtiskles ta: „Me oleme nii kaugel kõigist asustatud piirkondadest. Eestis on palju põhimõttelisi otsuseid valesti tehtud. Selle ala oleks pidanud kuulutama maheriigiks, siis oleks meie toodetele järjekord. Euroopa, Ameerika ja Aasia on ära songitud,“ leidis ta.

Pillimeister just pressi alt võetud kõlalauda kandle külge sättimas.

Töökojast leiab nii mõnegi eseme, mis lihtsalt meele rõõmsaks teeb.

Fotod: SIIM SOLMAN

Kumma küla pillimeistri Rait Pihlapi käe all valmivad ainulaadsed Eesti kandled

Katri Reinsalu

Kehtna vallas väikeses Kumma külas tegutseb pillimeister Rait Pihlap. Kandlekoja nime kandvas töökojas valmivad tema käe all suuremad ja väiksemad kandled. Töökoda avati 2001. aastal, kuid kandleid on mees teinud juba 15 aastat või nagu ta ise ütleb, eelmise sajandi lõpust saadik.

Kohe töökotta sisse astudes on aru saada, et see on koht, kus tõesti tööd tehakse. Kõikjal on erinevas valmimisfaasis kandleid. Akna all ilutseb Raidi vanaisa päevinäinud, kuid tubli tööpink. Sellele on kuhjatud aga kõiksugu erinevaid tööriistu. Ega neil kõigil oma kohta olegi. Rait muheleb, et enamasti leiab ta kõik vajaliku küll üles, kuid tõdeb, et mõnikord tuleb ennast sarjates midagi kauem otsida. Ta ütleb naerdes, et töökojas on raske korda luua, sest iga lauajuppi vaadates hakkab ta kohe nägema, kus seda tulevikus vaja võiks minna.

Töökoja keskel on laud, millel on ühe kandle kõlalaud. Kõlalauale oli Rait eelmisel

päeval ribad peale liiminud ja pressi alla pannud. Rait selgitab, et tegemist on osaga 51 keelega kromaatilise kandlest. Kromaatilise kandle mõistet selgitades kasutab ta näitena klaverit. Teadagi on klaveril valged ja mustad klahvid. Nii-öelda külakandlel on vaid valitud osa neist klahvidest, aga kromaatilisel kandlel on nad kõik olemas. Rait ütleb, et kõneall oleval kandlel saab põhimõtteliselt kõiki lugusid mängida.

Tihti võetakse Eestis ju millegi valmistamisel eeskuju just välismaalt. Eesti kannel on aga midagi erilist. Eelmise sajandi keskpaigas lõi Eesti kandlemeister Väino Maala kromaatilise kandle näol ainulaadse süsteemi. Selle kandle keeled ei jookse ühel tasapinnal, vaid lõikuvad. Nii jäävad nii-öelda klaveri valged klahvid mängija parema käe poole ja mustad vasaku osaks.

Selliseid kandleid tehakse vaid Eestis. „Selle üle võib Eesti rahvas uhke olla,“ ütleb Rait. Aga ka Eestis ei ole kromaatilise kandle tegijaid palju. Rait on üks vähestest.

Ühel hetkel olid kandlemängijad juba üsna murelikud ning hakkasid Eesti kandleid Soomest tellima. Rait ütleb, et haaras härjal sarvist ning hakkas ise õigeid Eesti kandleid valmistama. Seda mõnes mõttes ka missioonitundest. Süsteem koosneb ju pillist, õpetajast ja õpilasest. Kui

pilli pole, siis ei saa süsteem toimida.

Pille valmistab mees nii tellimuse peale kui ka lihtsalt müümiseks. Mõned tema kanneldest on jõudnud ka välismaale. Tellimusi on tulnud näiteks kaugelt Kanadast ja Jaapanist. Väiksemaid 6- ja 7-keelseid kandleid meisterdab Rait sagedamini. Need saavad valmis mõne päevaga. Kromaatiline kannel on kahtlemata mahukam töö ja selle valmistamiseks võib kuluda ka mitu kuud.

Tegelikult on aga kandle valmistamise protsess palju pikem. Esmalt tuleb leida materjal, millest pilli tegema hakata. Kõlalaualaks sobib hästi kidurates tingimustes kasvanud kuusk. Rait näitab puuplaati ja aastarõngaid sellel. Mõnel aastal on puu vaid vaevumärgatavalt kasvanud. Kehvad tingimused teevad kuuse väga tihedaks. Sellised tingimused on näiteks Alpides. Osa materjalist ostab Rait Estonia Klaverivabriku jääkide hulgast. Klaverite kõlalaud on väga suured ja kui mõni neist peaks välja praagitama, jagub sellest mitme kandle jaoks. Osa materjalist tulebki aga Alpidest. Rait arvab, et kui väga otsida, leiaks head puitu ka Eestist. Lisaks kuusele kasutab ta oma loodud pillides näiteks vahtrat, pööki ja erinevaid spoone.

Kahtlemata olulise osa kandlest moodustavad keeled. Praegu tellib Rait keeled tuttavalt klaveriparandajalt. Tulevikus

on tal plaanis aga ise keelte mähkimismasin ehitada. Ta võtab taskust paberi, millel on täpselt kirjas, mida selle jaoks vaja läheb. Mõni aeg hiljem saabub talle kõne, et mähkimismasina jaoks vajalikud hammasrattad on leitud.

Kuidas mees selliseid asju teha oskab, ei ütlegi ta otse välja. Kandletegemist ta õppinud igatahes ei ole. Ta ütleb, et suur osa infost tuleb teiste inimestega suheldes. Nõu peab ta nii pillimeistrite kui ka mängijatega. Teiste inimeste jälgimine ja selle analüüsimine on põhiline viis enese harimiseks.

Rait tunnistab, et alguses ei tulnudki mõni kannel välja. Siis oli katsetamist rohkem. Ka areng oli pillimeistri elu alguses tormilise. Nüüd on see rahulikum ja naljalt enam mõni kannel Raidi käe all untsu ei lähe.

Oma töös kasutab ta küll abistavaid masinaid, kuid kandletraditsiooni kandjana püüab ta teha nii palju kui võimalik käsitööna. Raidi tööpingilt leiab ka mitmeid huvitavaid miniatuurseid tööriistu. Väikese kandle sisemuses ei ole suure hõõvliga midagi peale hakata. Selle jaoks on Raidil pisike näpuhõõvel, mis truult oma ülesandeid täidab. Mõne väikese hõõvli on mees ka ise valmis teinud.

Tööpingil on terve rida peitleid. Raidi hobi on just peitlite kogumine. Tema käe all saavad ka kõige väsinumad

Rait valmistab ka Hiiu kandleid, mida mängitakse poogna.

Töökoja koristamine on keeruline, sest iga puulaustu vaadates tekib Raidil mitu ideed selle kasutamiseks.

peitlid uue elu ja sära.

Oma tulevikuplaanidest rääkides on Raidil mõtteis peale keelte mähkimismasina ka basskitarr valmis teha. Joonis selle jaoks on olemas ja

kitarrimeistritega on räägitud ning infot jagatud. Kitarri ja kandle tegemine on Raidi sõnul küll üsna erinevad, kuid ta usub, et võiks sellega siiski hakkama saada.

Mahtra muuseumis räägiti vanadest fotodest

Silvi Ojamuru

Vanad pildid, mis hoolega kleebitud vanadesse albumitesse, pandud tallele pappkarpidesse või varutud kollektsionääride või muuseumide kogudesse, on jagamist väärt. Need on mälukillud, mida peaks hoidma. Kahjuks on mõned väärtuslikud pildikogud läinud igaviku teele koos omanikega.

Õnneks on inimesi, kes hoolivad vanadest fotodest, püüavad neid koguda ning jagada huvilistega. Eelmisel aastal valminud raamat „Raplamaa valdade lood vanadel fotodel“ koostati just nende huviliste abil. Raamatut trükiti 1600-s tiraažis ja need on otsas. Mida edasi teha? Kas tellida uus tiraaž, koostada järgmine raamat või leida mingi muu vanade fotode eksponeerimise viis?

Laupäeval, 22. novembril

kogunesid Juurus Mahtra muuseumis huvilised – muuseumide esindajad, pildikogujad ja ajaloo huvilised, et aru pidada. Arutusel oli kaks ideed – uue vanade fotode raamatu koostamine ja digitaalse veebipanga loomine.

Pildipanga loomise idee tuli vanade fotode huviliselt Kalev Kivistelt. Idee kohaselt oleks tegemist vanade fotode veebipõhise mitmekihilise pildipangaga. Pildipanga aluseks võiks olla praegune Rapla maakonna kaart, kus eraldi kaardikihtidena vaadeldavad kihelkonnad, ühismajandid (kolhoosid-sovhoosid jm) ja kohalikud omavalitsused. Kaardikihtide keskkonda on võimalik lisada temaatilisi laiemat huvi pakkuvaid vastava aja vanu fotosid. Piltide lisamisõiguse saavad omavalitsuste kontaktisikud. Kontaktisikutel on abilised, kes aitavad leida vanu fotosid ja infot piltide kohta.

Pildipanga programmi kavandatakse erinevaid tehnilisi võimalusi – näiteks võimalus kommenteerida pildiinfot, tutvustada fotol olevaid inimesi. Loodav pildiprogramm peab olema ka nutiseadmesõbralik.

Pildipanga loomise mõte leidis kohalolnud inimeste toetuse. Arutleti tehniliste

Huvilised on kogunenud Mahtra muuseumisse arupidamisele.

Foto: JAAK KADARIK

ja korralduslike üksikasjade üle. Paljudes omavalitsustes on innustunud vanade fotode huvilised olemas ja oldi kohe valmis alustama. Mõnes piirkonnas on vaja veel leida innustunud kontaktisikud. Tehniliste lahenduste jaoks

on vaja läbi mõelda veebiplatvormi tellimise lähteülesanne ning leida kogemustega tegija.

Vanade fotode uue raamatu koostamise osas tekkis osalejatel ridamisi mõtteid. Olemasoleva raamatu kordu

tellimise arutelu juures pakuti välja piltide väljavahetamise idee. Pildikogujatel on välja pakkuda palju põnevaid fotosid. Uue raamatu koostamise osas on liikvel mõte: võtta piltide valikul aluseks uuem ajaetapp – okupatsioonide

aeg 1940-1990. Otsus kordustrüki tellimise osas on vaja teha lähiajal ning kõik head mõtted, põnevad pildileiud on teretulnud!

Kui Sul on huvi vanade fotode projektides kaasa lüüa, siis anna teada!

Mida silmas pidada, kui taotleda toetust kaitse all oleva hoone korrastamiseks

Mikk Mutso, Muinsuskaitseameti Raplamaa vaneminspektor

Nagu juba tavaks saanud, oli 30. september tähtaeg, kui Muinsuskaitseametisse oodati taotlusi toetustele 2015. aasta eelarvest. Muinsuskaitseametile on antud ülesanne jaotada riigieelarvest eraldatud summa nii, et toetada omanike püüdlusi kõige avariilisemate mälestiste olukorra parandamiseks.

Sel aastal esitati Raplamaalt kokku üheksa taotlust kaheksalt taotlejalt. Mälestiste toetus on mõeldud ennekõike avariiliste katuste parandamiseks ja loodetavasti saab tänu maksumaksja toele nii mõnegi väärtusliku hoone katus paremasse seisu.

Oli ka projekteerimise toetuste taotlusi, kuna mälestise kordategemine algabki ju tegelikult uuringutest, ajaloolise tausta väljaselgitamisest (mida nimetatakse eritingimusteks) ning selle põhjal projekti koostamisest. Seadus näeb ette, et mälestiste uuringuid, eritingimusi ning projekte koostavad vastava tegevusloaga eraettevõtjad. Neil on vajalik ettevalmistus ning nad tunnevad ära väärtused, oskavad lahendada nende säilitamiseks vajalike tingimuste loomist.

Lihtsama remondi tege mine - see tähendab töid, mille käigus ei lammutata ega eemaldata olemasolevat, vaid lisatakse delikaatselt juurde mõni värvikiht või tapeet, paigatakse katus jne - on kombeks jätta omaniku hooleks.

Meie ajani säilinud ajaloolised väärtused on kordumatud, mistõttu on hea tava läheneda neile juhtumipõhiselt. Seepärast ongi ellu kutsutud maakonnainspektori amet, et oleks nõustaja, kes oskab hinnata igale mälestisele sobivat lähenemist. Ja kui siiski mõnel objektile jääb üles küsimusi, on Muinsuskaitseameti peakontoris olemas veel erinevatel erialadel oskajad inimesed, kellelt nõu saada.

Projekti põhjal saab ehitajalt võtta hinnapakumised. Hea tava näeb ette, et võetakse vähemalt kaks pakumist enam-vähem ühel ajal. Parema pakumise selgitamiseks on muidugi mõistlik võtta neid rohkem. Kuna riigieelarve menetlemine võtab aega, siis taotluste laekumisest septembris kuni otsuste langetamiseni läheb omajagu aega, otsused tulevad ilmselt 2015. aasta alguses.

Tavaliselt on ehitajate pakumised pisut erineva sisuga. Seega on omanikul aega pakumisi projekteerijaga ja pakujatega täpsustada ning oma projekti rahastamise otsuse

saamisel n-ö teise vooruna võtta ühtlustatud sisule värske pakumised. Ehitusturul võivad hinnad menetluse aja jooksul üksjagu muutuda ning värske pakumised on abiks ennekõike hoone omanikule endale.

Selle aasta taotluste kogusumma Rapla maakonnas küündis 394 309 euron. See on üle poole eelmise aasta Muinsuskaitse toetusteks kogu Eestile eraldatud summast. Sellise vajaduse juures toetuse saajate väljaselgitamine on vastutusriikas ülesanne. Seda ei saa teha maakonnainspektor üksi, vaid see otsus peab olema kollektiivne ning põhinema skaalal, mis arvestab eesmärke, mida pärandi säilimise juures toetada soovime. Samuti on oluline väikeste toetussummade puhul nende eesmärgipärane ja efektiivne kasutamine.

Seetõttu ongi välja töötatud hea tava taotluste menetluseks, mis on kehtestatud ka Muinsuskaitseameti peadirektori käskkirjaga. See ütleb:

2. Riigieelarvest toetatavad

tegevused

2.1 Mälestiseks olevate ja muinsuskaitsealal paiknevate ehitiste puhul:

2.1.1 konserveerimine, restaureerimine ning remont ja hooldus;

2.1.2 uuringud, eritingimuste ja projektide koostamine;

2.1.3 valve- ja signalisatsioonisüsteemi paigaldamine.

2.2 Arheoloogia- ja ajaloomälestiste (v.a ehitised) ning kunstimälestiste puhul:

2.2.1 hooldamine (sh võsa ja puude eemaldamine);

2.2.2 restaureerimine, konserveerimine, remont (sh hauatähised ja -piirded, piirdemüürid ja väravad, monumendid, dekoratiivskulptuurid);

2.2.3 infostendide paigaldamine.

Riigieelarvest eraldatakse toetust kultuuriministri kinnitatud Muinsuskaitseameti eelarve võimaluste piires.

Taotluste esmase maakondliku pingerea saamiseks kogunes Rapla maavanema kutsel kokku kutsutud komisjon. Osaliselt käis töö ka e-posti teel nagu tänapäeval kombeks.

Nüüd seatakse eraldi üle-eestilises komisjonis kõigist maakondadest tulnud taotlused omakorda pingeritta. Iga objekti hinnatakse eraldi ja juhtumipõhiselt. Sel aastal laekus Muinsuskaitseametile kokku u 250 toetuse taotlust.

Hindamiskriteeriumid on järgmised, alates tähtsamast: avariilisus ehk tööde edasilükkamatu iseloom, mälestise kultuuriline, arhitektuuriline ja ajalooline väärtus, avalikusele kättesaadavus ning funktsioon, taotluse kvaliteet ja rahaline põhjendatus, maakondlik toetustaotluste pingerida, jätkutööd ehk tööde jaotumine mitmele aastale, taotleja oma- ja/või kaasfinantseeringu olemasolu ja suurus ning taotleja varasem tegevus mälestise säilimise tagamisel ja seisukorra parandamisel.

Mälestiste poolest olemasolev maa, sellega pole muret. Külalised erinevatest maailmajagudest imetlevad meie pärandi rohkust. Soovin meile kõigile jõudu leida toimivaid ärimudeleid, et pärand tooks meile tulu ning seeläbi saaks võimaluse paremini säilitada.

Rapla keskraamatukogus esitleti Ida-Preisimaa saatusest kõnelevat raamatut

Siim Jõgis

Neljapäeval, 13. novembril esitleti Rapla keskraamatukogus Hans Deichelmanni teose "Ma nägin Königsbergi suremas" eestikeelset tõlget. Kohal oli raamatu tõlkija Anne Rekkaro. Teos räägib Teise maailmasõja viimastest kuudest Ida-Preisimaal ning aastatest, mis sellele järgnesid.

Hans Deichelmann on autori nimi. Sünnipäraselt on tema nimi Johann Schubert. Raamat "Ma nägin Königsbergi suremas" on sisuliselt tema päevaraamat sellest ajast, kui Nõukogude väed olid tunginud Ida-Preisimaale ja selle pealinna Königsbergi (tänapäeva Kaliningrad). Raamat ilmus algul 1949. aastal, ent jõudis tänu Anne Rekkaro pingutusele eesti keelde alles nüüd.

Samal teemal on Rekkaro tõlkinud veel kaks raamatut: "Hingehobune Iwan", autor Heinz Buchholz, ja "Königsbergi naised 1945–1948", mille autorid on Erna Ewert, Marga Pollmann ja Hannelore Mül-

Anne Rekkaro räägib enda tõlgitud raamatutest, mis moodustavad omamoodi triloogia.

Foto: SIIM SOLMAN

ler.

Lisaks temaatikale seob kolme teose eestikeelseid tõlkeid ka sarnane välimus. Kõik kolm raamatut on eesti keeles siniste kaantega ning esikaant kaunistab pilt. Raamatu "Ma nägin Königsbergi suremas" illustratsioonid on teinud Saima Randjärv.

Rekkaro sõnul moodustavad need kolm raamatut justkui triloogia. Tõlget esitledes ütles Rekkaro, et kui te loete esimest raamatut, siis nutate, kui loete teist, olete vapusta-

tud, ja kolmas raamat tekitab sisemise rahu.

Anne Rekkaro on ise elanud märkimisväärselt elu. Ta sündis 1943. aastal Ida-Preisimaa pealinnas Königsbergis. Sõja tõttu oli tema pere väga halvasti majanduslikus seisus. 1946. aastal saabus nüüd juba Kaliningradi Anne tulevane kasuema, kes tõi ta Eestisse. Praegu on ta tõenäoliselt ainuke Eestis elav idapreislane. Eesti keelt kõneleb ta täiesti puhtalt.

Neljapäevaõhtune raa-

matuesitus kujunes pigem aruteluks sündmuste üle, mis puudutasid Rekkaro elu ja Ida-Preisimaa saatust pärast Nõukogude vägede sissetungi 1945. aastal.

Vähem oli juttu Hans Deichelmanni raamatust, ent kõik jutud olid väga otseselt seotud ka raamatu sisuga. Idapreislased kannatasid raskelt nii Teise maailmasõja viimastel kuudel kui ka järgnevatel aastatel. See peegeldub kõigis kolmes teoses, mille Rekkaro tõlkinud on.

Algas kogumiku „Kohila kooli ajaraamat. Koolilood“ tellimine

Ants Tammar, Kohila kooli ajaraamatu koostaja

Kohila gümnaasium tähistab 7. veebruaril 2015 kooli 145. aastapäeva.

2010. aastal kooli 140. aastapäeva aktusel andis Kohila gümnaasiumi direktor Raivo Heinaru lubaduse, et järgmiseks vilistlaste kokkutulekuks valmib Kohila koolist jutustav raamat. Lubadus saab teoks. Materjalid on kirjustuses Kuma ja ilmub kogumik „Kohila kooli ajaraamat. Koolilood“.

Kohila koolil on värvikas, kirev ja põnev ajalugu, mis on täis keerdkäike, vastuolusid, ootamatuid pöördeid... Kogutud materjal andis idee koostada kooli ajaraamat, mis oleks sillaks erinevate põlvkondade vahel.

Ajaraamat on koostatud

omapärasel ja tavatul viisil - arhiividokumentide, ajaleheartiklite, kirjade, märkmete, mälestuskildude, vanade aabitsate, õpikute ja siit-sealt leitud dokumentide põhjal. Neile toetudes valmib kodulooline trükis. Nagu raamatu pealkirigi ütleb, on kogumiku keskne teema aeg ja selle toime, mis avaldub kooli arengus.

Raamatus on meeleolukad, ehedad ja kirkad lood – pildikesed koolielust, mis kirjeldavad kooli argielu. Lugudesse on püütud tuua ajastu hõngu ja meeleolu. Iga lugu raamatus on kui kaader dokumentaalfilmist, kus sammhaaval rullub lahti ühe kooli arengulugu. Ajaraamat aitab elustada olnut, olles põhjalik ja kirglik teejuht minevikku. On ajaränd tagasi kooliaega. Igaühel oma rada pidi.

Algas 400-leheküljelise kogumiku „Kohila kooli ajaraamat. Koolilood“ tellimine.

Kuni 15. detsembrini 2014 saab teha **15-eurose ülekande Kohila vallavalitsuse arvelduskontole nr EE431010802003923000, märgusõnaga „ajaraamat“**. Need, kes otsustavad trükise osta pärast raamatu ilmumist, maksavad kogumiku eest 25 eurot.

Info: Ants Tammar 511 4665, ants.tammar@gmail.com

Muusikud viisid kuulajad nostalgiamailma

Piret Linnamägi

15. novembri õhtul kõlasid Varbola rahvamajas lood, mis viiskümend aastat tagasi olid suured hitid ning vallutasid rahva südameid. Vanu lugusid esitasid muusikud Taavi Peterson ja Tajo Kadajas, kes esitlesid ühtlasi oma verivärsket plaati.

Ansambli The Beatles ja The Rolling Stones eeskujul loodi 1960ndate keskel Eestis hulk kitarriansambleid, milles alustasid muusikuteed mitmed Eestis tuntud pillimehed ja lauljad. Nende loomingule olidki Taavi Peterson ja Tajo Kadajas, kes juba mitu aastat ühiselt kontserte annavad, oma tähelepanu pööranud.

Pooleteisetunnine kontsert algas ansambli Virmalised lugudega ja seejärel kõlasid järjest Mikronite, Kristallide, Syriuse, Andromeeda, Lüürikute, Peoleo ja Vantoreli tuntumad hitid. Erilist

tähelepanu pöörasid lauljad hiljuti lahkunud Eesti ühele professionaalsemale lauljale Jaak Joalale, kelle laule esitati kõige rohkem. Äratundmisrõõmu pakkusid Toivo Kurmeti, samuti teiste, sh muusikutee lõpetanud artistide laulud.

Varbola inimeste jaoks vahest kõige valusam oli Lüürikute repertuaarist pärit pala "Teel koju", mis oli Varbolas tuntud varalahkunud muusiku ja laulja Ivar Kuljuse iga kontserdi tunnuslugu.

Tajo Kadajas, kes kuuekümnendatel aastatel sedasama muusikat noore mehena nautis, vestis laulude vahele toredaid lugusid ansambli tekest ja lavalistest seiklustest. Iga ansambli kohta oli tal ka küsimusi, millega publikut pommitada. Publik teadmisi häbenema ei pidanud ning paljudele küsimustele osati ka vastus anda.

Kuigi sel korral polnud nii palju publikut kui aasta taga-

si, mil samad esinejad esitasid Urmas Alendri loomingut, jäid muusikud publikuga rahule ning lubasid veel kord tagasi tulla. "Meil on hea meel, et saime just Varbolas oma verivärsket plaadi esitluse teha," sõnas Tajo Kadajas.

"Ma olen nii noor mees, et neid lugusid ei teadnud. Kui aga Tajo tegi mulle ettepaneku neid koos esitama hakata ja tuurile minna, sain kokku puute viiekümne aasta taguse muusikaga. Ja kui tuur Eestimaale peale sai tehtud, tekkis mõte kõik lauldu plaadile jäädvustada. Kuna Eesti esimeste rockbändide sünnist möödus tänavu 50 aastat ja keegi teine polnud nagu huvitatud tolle aegse muusika lavaletoomisest, langes meile au seda teha. Lõime lugudele kahehäälsed seaded ja otsisime folkloori tolleaegsetest bändidest. Oli huvitav projekt, mis nüüd helikandjale salvestatud sai," rääkis Taavi Peterson.

Vanu lugusid esitasid muusikud Tajo Kadajas ja Taavi Peterson, kes esitlesid ühtlasi ka oma värsket plaati.

Foto: PIRET LINNAMÄGI

Lõõtspillipäeval tutvustati kaheaastase koolituse jooksul valminud lõõtspille

Katri Reinsalu

Lõõtspillipäeval Märjamaa rahvamaja saalis ei leidunud naljalt enam vaba tooli. Kõik kohad olid hõivanud lõõtspillisõbrad. Kaks aastat tagasi hakkas grupp inimesi endale ise lõõtspille meisterdama. Laupäeval näidati teistele selle töö vilju.

Päev algab ajaloolase Sergei Seelandi esitlusega, kes räägib Märjamaa valla lõunapoolsest servast, mis kunagi Velise valla nime kandis. Seeland räägib, et enne lõõtspilli Eestisse jõudmist mängiti pidudel nii torupilli, viiulit kui ka kannelt, kuid nende pillidega ei saanud pidu siiski õiget hoogu sisse. Koos lõõtspilliga läks Seelandi sõnul ka peo meeolu hoopis teiseks. Velise piirkonda jõudis lõõts eelmise sajandi alguses.

Ka Seeland ise mängib lõõtspilli ning jagab kohalolijatega oma mängima õppimise lugu. Seejärel tutvustab ta teisi selle piirkonna teadaolevaid lõõtspillimängijaid. Esimesena kuuleme Aksel Viisuti kohta, kes ka ise saalis istub. Järgemööda liigume ajas edasi ja kuuleme helilõike erinevate meeste pillimängust.

Seeland maalib pildi ajast, kui lõõtsamängijad pühapäeval kokku said, et siis talust tallu õlut maitsmas käia. Talude vahet käies pandi kokku kiire orkester, kasutades rütmipillideks ära ka köögist võetud potid.

Selle kujutluspildi juurest liigumegi päeva kõige olulise-

Vastvalminud lõõtspillide kõrval sai uudistada ka Sillaotsa talumuuseumi väljapanekut.

Meenutusi sellest ajast, kui lõõtspilli valmistamine alles pooleli oli.

Fotod: RIHO VÕIGEMAST ja JAAK KADARIK

ma osa, vastvalminud ja lava ette ritta seatud lõõtspillide juurde. Sõna saab Heino Tartes, kelle juhendamisel pillid valmisid.

Mees väljendab rõõmu seis-

ta rahvast täis saali ees. „Pikk laud on täis uusi pille. See on suur saavutus,“ ütleb ta.

Tema suhted lõõtspilliga muutusid tihedamaks pärast avastust, et ka Lõuna-Eestis

on lõõtspillimängijaid väheks jäänud. Ta avas Põlvas lõõtspillikooli, kus sai oma oskusi ja teadmisi edasi anda. 2011. aasta suvel olid tema esimesed kokkupuuted Märjamaa

Ants Taul jagas oma mälestusi Karl Kikasest.

inimestega, kes väljendasid soovi ka ise lõõtspille tegema hakata. Tartes oli lahkesti nõus ja 2012. aasta mais hakati koolitusprojektiga peale.

Kahe aasta jooksul kohtus grupp Tartesega kaheksa korda. Juhendamisel olid abiks Alar Vuks ja Ivar Pärnamets. Palju oli omaette nokitsemist. Suuremad tööd said tehtud Märjamaa gümnaasiumi puutöökojas, peenemad tööd aga kodus. Külastati ka Vigala Puud, et nende täpseid tööriistu ära kasutada. Praegu tunnistab Tartes, et iga pill on oma meistri nägu ja selle üle on tal vaid hea meel.

Koolituse lõpetas seitse inimest - Riho Võigemast, Ove Averin, Einar Nei, Kaido Võsumets, Eve Burmeister, Ants Karu, Mauno Laurimaa. Järgemööda saavad nad kõik võimaluse lava ette tulla ning oma pillist ja selle valmistamise kogemusest paar sõna rääkida. Ei pääseta ka pillile hääle sisse ajamisest ja väikese loojupikese mängimisest. Nii mitmedki tõdevad, et mängima õppimiseks on aega napiks jäänud.

Einar on esimene. Mees tunnistab, et lõõtsa peale kulus kogu vaba aeg, nädalavaheused ja pooled öödk. Kõige suuremat hirmu valmistas talle lõõtsa juures selle häälestamine. Kõige keerukamaks osutus aga klaviatuuri nupustiku tegemine.

Eve, kes kogu projekti ja lõõtspillipäeva vedas, ütleb, et tegelikult oli ju protsess tervikuna keeruline. Oma pillil sai ta näiteks vahelõõtsa

kaks korda teha, sest esimene kord ei kukkunud see päris nii välja nagu oleks tahtnud. Eve tõdeb, et lõõtspilli tegemine nõuab aega, püsivust ja ülimat täpsust.

Pillidega olid osalejad enamasti rahul. Eve ütleb oma pillist rääkides, et natuke on veel nokitsemist ja iluliistude lisamist. Poole aasta pärast tuleb lõõts ka üle häälestada. Vahepeal tuleb seda aga palju mängida, et tolm keelekoda-dest välja tuleks.

„Oli tõesti suur töö,“ tõdeb ka Eve. Tagasivaadates imestab naine isegi, kust ta kogu vajaliku aja küll leidis. Saadud kogemuse eest on nii tema kui ka teised osalised tänulikud. Eve ütleb, et see on olnud väga ühtlalt ja vahva kogemus.

Vastvalminud lõõtspillide kõrval saab tutvuda ka Sillaotsa talumuuseumi väljapanekuga, mis rahvamajja toodud. Lõõtspillipäev Märjamaa rahvamajas jätkus aga Ants Tauli ettekandega. 2014. aasta on Karl Kikka mälestusaasta. Sellega seoses on mitmeid üritusi läbi viidud. Ants Taul on olnud Karl Kikka õpilane ja mees on talle suureks eeskujuks olnud. Ants Taulil on ka Kikka lõõtspill, mis on August Teppo poolt 1915. aastal valmistatud.

Päev sai lõpu simmaniga, mis osutus nii menukaks, et lõõtspillid kõlasid rahvamajas lausa kella kaheni öösel. Lõõtspillipäeva võib igati kordaläinuks lugeda. Tänu-kõnesid said Eve ja Märjamaa rahvamaja veel mitu päeva hiljemgi.

Eve Burmeister ja Sergei Seeland.

Ove Averin oma lõõtsa kallal nokitsemas.

Pillid valmisid Heino Tartese õpetussõnade saatel.

Juristi nõuanne

Lapsehoolduspuhkuse lõpetanul on õigus oma töökohale

Lugeja küsib: Laps on mul kaheaastane, soovin nüüd lapsehoolduspuhkuse lõpetada ja tööle tagasi minna. Tööandja on suuliselt öelnud, et tal pole mulle sama tööd anda, mida enne tegin. Tean, et sama töö on alles, sellel kohal töötab minu asendaja. Kas mul on õigus saada oma töökoht tagasi?

Vastab Tööinspektsiooni tööinspektor-jurist Liis Valdmets: Lapsehoolduspuhkuse lõpetanud töötajal on õigus jätkata samal töökohal samade tingimustega, mis enne puhkusele minekut. Lapsehoolduspuhkuse katkestamise või lõppemise järel on töötajal õigus samale tööle ja töötasule, milles oldi tööandjaga kokku lepitud enne puhkusele jäämist. Seega on töötajal õigus nõuda töölepingujärgset tööd töölepingus kokkulepitud tingimustel. Töölepingus kokkulepitud tingimusi võib muuta ainult poolte kokkuleppel.

Kui tööandja on võtnud tööle asendaja tähtajatu töölepinguga ja Teie soovite tööle tagasi minna, siis tekib koondamise olukord, kuna ühel ametikohal töötab kaks inimest. Koondamisel tuleb tööandjal järgida töölepingu seaduse § 89 lg-s 5 olevat piirangut, mille kohaselt alla

3-aastast last kasvataval vanel on koondamisel eelisõigus tööle jääda. See tähendab, et kui temaga võrreldaval ametikohal töötab veel isikuid, kellel nii väikseid lapsi pole, tuleb koondatav valida nende töötajate hulgast. Koondamine on tööandja otsus ja töötaja seda nõuda ei saa ehk otsuse, keda koondada ja keda mitte, langetab ikkagi tööandja.

Enne töölepingu ülesütle-mist koondamise tõttu peab tööandja pakkuma töötajale võimaluse korral teist tööd. Tööandja korraldab vajaduse korral töötaja täiendusõppe või muudab töötaja töötin-gimusi, kui muudatused ei põhjusta talle ebaproportsio-naalselt suuri kulusid. Samas tasub silmas pidada, et kui töötajale pakutav vaba koht ei sobi, toimub koondamine vastavalt seaduses ette nähtud etteteatamistähtaegadele ja hüvitise maksmisega.

Kui töötaja leiab, et tööleping on teise poole poolt õigusvastaselt üles öeldud, siis tuleb tal tühisus maksma panna ja nõuda töövaidlusor-ganis ülesütlemise tühisuse tuvastamist. Õigus esitada hagi või avaldus töövaidlus-organisse töölepingu ülesütle-mise tühisuse tuvastamiseks on 30 kalendripäeva jooksul. Viidatud tähtaeg hakkab kul-gema ülesütlemisavalduse kättesaamisest (mitte tööle-pingu lõppemisest).

Nõuandeid internetis ostlemiseks

Kadri Paul, tarbijakaitse-amet

Mugav on ostud teha kodust väljumata - just sellist võimalust pakuvad e-kauplused. Kindlasti on e-poest tellimine hea alter-natiiv tavakauplusest ostmisele, kuid võrreldes tavakaup-lusest ostmisega on internetis ostlemisel mõningad nüansid, millega tarbija peaks arvestama.

Eraisik või juriidiline isik
Enne e-poest kauba tellimist tuleb endale selgeks teha, kas pood kuulub juriidilisele või füüsilisele isikule. Seda saab teada, kui vaadata, kelle pangakontole tuleb raha kanda ja seejärel kontrollida, kas ettevõtte või füüsilisest isikust ettevõtja on registreeritud äriregistris.

Paljud eraisikud müüvad kaupu ja teenuseid kuulutus-te kaudu internetiportaalides ja ka suhtlusvõrgustikes. Sel-lisel juhul on oht, et ostetav kaup on võltsitud, lisaks ei kehti eraisikult ostes kaubale seadusest tulenev kaitse ega laiene tarbijaõigused ning

tarbija ei saa probleemide korral pöörduda tarbijakaitse-ameti poole.

Lisaks eraisikult ostmisele on risk suurem ka kauba tel-limisel väljastpoolt Euroopa Liitu (EL). Tellides kaupa kolmandatest riikidest, näi-teks USA-st või Hiinast, ei saa tarbija probleemide korral abi tarbijakaitseametist ega EL-i tarbija nõustamiskes-kusest.

Üldine taustakontroll

Kuna internetis on palju fiktiivseid e-kauplusi, mille abil võetakse vastu tellimusi neid kunagi täitmata, on olu-line enne ostmist teha lisaks e-poe üldine taustakontroll. Selleks tasub otsingumoo-torite abil vaadata lisainfot müüja varasema tegevuse ja ostjatega käitumise kohta, kuid seejuures arvestada ka sellega, et sotsiaalmeedias ja ajaveebides võidakse levitada ebaõigeid ja eksitavaid arvus-tusi ja ülevaateid konkreetse-te e-kaupluste või e-teenuste kvaliteedi kohta.

E-poe tausta kontrollimisel on abiks ka tarbijakaitse-amenti kodulehel olev must nimekiri e-kauplejatest, kes ei järgi seadusi või ei täida oma kohustusi tarbijate ees või keelduvad täitmast tarbija-kaebuste komisjoni otsuseid. Lisaks tasub enne tellimuse tegemist saata müüjale kiri mõne küsimusega ja vaadata, kas ja kuidas kaupleja sellele

vastab.

E-poe tingimused ja tarbijale mõeldud muu teave kodulehel

Enne ostmist tuleb vaada-ta, kas ja millist tarbijale mõeldud infot e-kaupluse kodulehel leidub. E-poe vee-bilehel peab kindlasti olema järgmine teave: müüja nimi, asukoha ja e-posti aadress, kuhu probleemide puhul pöörduda; lepingust taga-nemise, kauba tagastamise ja pretensioonide esitamise tingimused; kuidas ja millal peab kauba eest maksma; kui kaua võtab aega kauba kohalejõudmine ja kui suur on postikulu, samuti see, kes kannab tagastamiskulud. Tarbijat tuleb teavitada ka sellest, kui tema sõlmitavale lepingule ei laiene taganemis-õigus või kui mingi tegevuse tõttu taganemisõigus lõpeb. Välismaise e-poe kodulehel peab olema ka märgitud, milliste riikide seadused sealt ostes kehtivad.

E-poses tuleb tutvuda tähele-panelikult kauba tellimistin-gimustega, seejuures pöörata eriti suurt tähelepanu sellele, kuidas ja millal peab kauba eest maksma ja millised või-vad olla lisakulud.

Ostude eest tasumine

Mõistlik on internetiostude eest tasuda rahvusvahelise krediitkaardiga, sest nii on ebaausa kaupleja otsa komis-

tamisel suurem võimalus ette makstud summa panga abiga tagasi saada. Risk on väiksem ka siis, kui teha makse deposiitarvele vastava vahendaja kaudu (nt PayPal). Suuremate ostude tegemisel tasub eelistada kauplejaid, kes soovivad saada osalist ettemaksu või võimaldavad hoopis maksmist kauba kättesaamisel.

14-päevase taganemisõiguse kasutamine

Oluline on teada, et e-poest ostetud kaubaga võib tutvuda samamoodi nagu jaekaupluse-s. Kui ostetud toode mingil põhjusel siiski ei sobi või tarbija pole teenusega rahul, siis on tal õigus lepingust taganeda 14 päeva jooksul ala-tes kauba kättesaamisest või teenuslepingu sõlmimisest.

Tarbija peab olema kursis, et kui ta otsustab kasutada 14-päevast taganemisõigust, siis peab ta tegema selleks e-kauplejale kindlasti ka taganemisavalduse. Tarbija poolt kauba tagasisaatmise ja e-kaupleja poolt tarbijale raha tagastamise tähtaeg on 14 päeva. Seejuures peab kaupleja tarbijale lisaks kau-ba maksumusele tagastama kauba kättetoimetamisega seotud kulud. Kauplejal on õi-gus tagasimaksega viivitada juhul, kui tarbija ei ole kaupa tagasi saatnud või esitanud tõendit, et ta on kauba tee-le pannud.

Eesti Töötukassa www.tootukassa.ee Töötukassa Raplammaa osakond Tallinna mnt 14, 79513 Rapla

VABAD TÖÖKOHAD			Raplamaal seisuga 25.11. 2014		
TÖÖPAKKUMISE NIMETUS	TÖÖKOHTI	ASUKOHT			
Müüja-transporditööline	1	Rapla linn			
Automaaler	1	Prillimäe alevik			
Paberilõikamismasina juht	1	Kohila alev			
Sõotja	3	Karitsa küla			
Pakkija	2	Kohila alev			
Müüja (põhikohaga töötaja asendajana)	1	Juuru alevik			
Müüja (põhikohaga töötajate asendamine)	1	Kohila alev			
Lüpsja	3	Karitsa küla			
Klienditeenindaja	2	Märjamaa alev			
Jurist	1	Rapla linn			
Teenindaja	1	Rapla linn			
Metsaveotraktori juht	1	Raplamaa			
Klienditeenindaja toitlustu-ses	1	Tuti küla			
Hooldaja-koristaja	1	Tolli küla			
Lihvija/poleerija	1	Varbola küla			
Testklieent	3	Rapla linn			
Plastmasstoodete valmistaja	1	Kohila alev			
Kontori assistent	1	Kohila alev			
Müüja-klienditeenindaja	1	Alu alevik			
Majahoidja	1	Rapla linn			
Tisler	1	Rapla linn			
Kokk	1	Rapla linn			
Lüpsja	1	Inglise küla			
VK võrguoperaator	1	Märjamaa alev			
Klienditeenindaja	1	Kohila alev			
Valmistoodangu kontrolli/parandaja	5	Keava alevik			
Töstukijuht	1	Keava alevik			

Hinnavõrdlus

Kõrvitsakeeks

Katri Reinsalu

Sel nädalal teeme suu magusaks keek-siga. See ei tule aga päris tavaline keeks.

Suvel kasvatatud aiasaadusi saab teinekord köögis hoopis üllatavalt ära kasutada. Sel korral paneme aias kasva-tatud kõrvitsa näiteks ma-gusa keeksi sisse. Kel oma kõrvitsavarusid ei ole, saab loomulikult abi poest.

Vaja läheb: 600 g kõrvit-sat, 100 g võid, 2 dl suhkrut, 2 muna, 2 dl nisujahu, 1,5 tl küpsetuspulbrit, 1 dl mannat ja 100 g rosinaid.

Tee nii: Koori ja tükel-da kõrvits, pane potti. Lisa nii palju vett, et kõrvits on kaetud ja keeda pehmeks (u 20 minutit). Kurna ja püre-

	Kõrvits	Muna (Tallegg, suured munad)	Küpsetuspulber (Santamaria, 45 g)	Manna (Kati, 1 kg)
Rapla Konsum	0,99 (Läti)	1,29	-	1,20
Rapla Karman	-	1,39	0,50	-
Selver	1,99 (Eesti)	1,35	0,48	0,95
Ristiku pood	-	-	-	-
Rapla Säästumarket	-	-	0,45	-
Maxima	0,69 (Läti)	1,35	0,43	-

sta. Vahusta või suhkruga. Lisa lahtiklopitud munad ja sega hästi läbi. Sega hulka püreestatud kõrvits. Nüüd sega hulka jahu, küpsetus-pulber, manna ja rosinad. Vala tainas võitatud vormi ja küpseta 180-kraadises ahjus

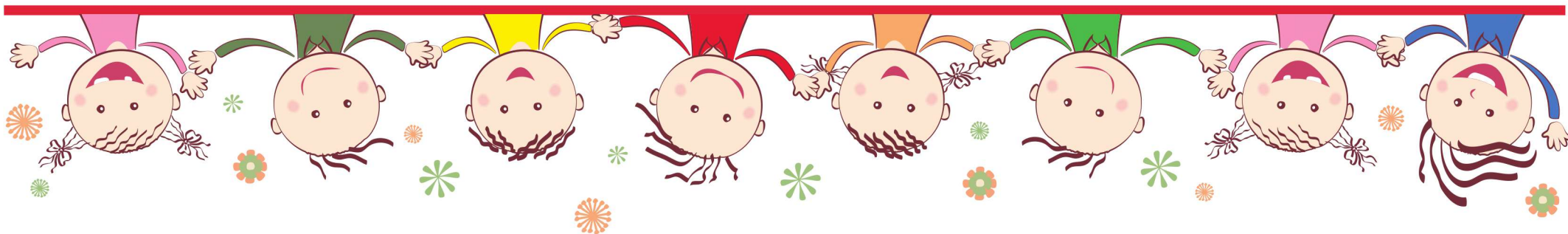
45-50 minutit.

Kõige mõnusama keeksi saab ikka tõelistest talumu-nadest. Talupoes on müügil Linnu talu munad hinnaga 18 senti ja Endla talu mu-nad hinnaga 25 senti tükk. Lisaks võib Talupoest leida

ka Kaatarusaare talu õliseem-ne kõrvitsa või Raba talu muskaatkõrvitsa. Mõlema kilohind on 90 senti.

Allikas: „Kõrvitsatoidud: sa-latitest magusani“ Lia Virkus, Pille Enden

Lasterikkad pered käivad koos, et suhelda ja kogemusi vahetada

Katri Reinsalu

Lasterikkaks perekonnaks loetakse leibkonda, kus kasvab neli või enam alaealist last või alla 26-aastast päevaõppes õppivat noorukit. Raplamaa Lasterikaste Perede Ühendusse (RLPÜ) kuulub praegu 99 perekonda.

Kogu ühenduse tegevust veab viieliikmeline juhatus, kuhu kuuluvad Merike Muldmaa, Maarja Laande, Sigrid Ostrat, Kersti Mäevälja ja Tanel Seinpalu.

Uus juhatus valiti ühendusele eelmise aasta augustis. Aasta ja loetud kuude jooksul on võetud eesmärgiks ühenduse tegevusele Rapla maal rohkem tähelepanu tuua.

Tegevusetuse üle juhatuse liikmed kindlasti kurta ei saa. Igal esmaspäeval toovad nad Tallinnast Eesti Toidupangast oma Rapla ruumidesse toiduabi. Raplas, aadressil Keskkooli 1A, endistes autokooli ruumides jagatakse toiduabi kastidesse. Sealt saavad ennast registreerinud perekonnad pakid ka kätte.

Kuna toiduabi soovivaid perekondi on üsna palju ja toiduabi pakid kippusid seetõttu tagasihoidlikuks jääma, jagati perekonnad kahte gruppi. Iga nädal saab erinev grupp toiduabi.

Toiduabi pakide sisu sõltub Tallinna toidupanga pakutavast, kuid enamasti võib sellest leida puuvilju, saia-leiba, erinevaid piimatootesid, aga ka saiaakesi, komme ja limonaadi. Teiselt poolt võetakse ühenduse liikmetega osa ka toidupanga toidukogumise kampaaniatest. Seda peamiselt Tallinnas.

Lisaks toiduabile jagatakse perekondadele riideabi. Riideid on saadud nii erasikute käest kui ka Rapla Lions klubilt ja Uuskasutuskeskusest Tallinnast. Kersti Mäevälja ütleb, et nagu sageli muudelgi juhtudel, saadakse palju tehtud tuttavate abiga, kes oskavad RLPÜ üles leida. Suurima

Lasterikaste Perede Ühenduse suvepäevad.

Foto: erakogu

Merike Muldmaa ja Sigrid Ostrat.

Kersti Mäevälja.

heameelega võetakse vastu kõike, mis on seotud lastega: jalanõusid, esmatarbekaupu ja kodutarbeid.

Annetama tulles tasuks aga toodavad asjad kriitilise pilguga üle vaadata. Katkised ja lootusetult määrdunud riided tasuks pigem prügikasti viisata. Normaalses seisukorras esemed kuluvad aga perekondadele kindlasti marjaks ära.

Koos on hea

Kuigi võib jääda mulje, et ühing ongi loodud vaid abivajajatele, siis tegelikult see nii ei ole. Sigrid Ostrat ütleb, et tegemist on toreda grupiga, kelle kodudes on palju lapsi. See ei ole aga häbiasi ja väike abi teeb lihtsalt elu kergemaks. Sotsiaaltöötajatena nad end juhatuses kindlasti ei tunne. Koos käiakse ikka peamiselt

Maarja Laande.

Fotod: SIIM SOLMAN

selleks, et suhelda ja kogemusi jagada.

Kõige enam ühingu liikmeid elab Rapla ja Kehtna vallas.

Kohilas on aga kasvav kogukond aktiivseid perekondi, kes ettevõtmiste korraldamisest jõudsalt osa võtavad. Liikmete

hulka on oodatud ka kõik perekonnad, kes abi saamise kõrval ka seda pakkuda tahaksid.

Iga kuu korraldatakse perekondadele erinevaid ühiseid ettevõtmisi. Üheskoos käiakse näiteks projekti "Aitan lapsi" toel teatris. Läbi on käidud peaaegu kõik Eesti teatrid Estoniast Vanemuiseni. Suvel külastati ka kahte välitendust - „Tuul pajuokstes“ ja „Kapten Granti lapsed“. Teatripiletid on alati väga populaarsed, paraku on teinekord soovijaid rohkem kui kohti.

Koos peetakse ka näiteks suvepäevi, jõulupidu, emade- ja isadepäeva. Selle aasta olümpiateemalised suvepäevad toimusid Ohekatku suveplatsil. Peeti mitmeid võistlusi, mille järel toimus korralik autasustamine. Maakonna

tervisedendaja Ülle Laasneri toetusel ja eestvedamisel viidi läbi kaks koolitust. Laste meeleheaks oli olemas batuut ja demoesituse tegi politseikoer. Tihtipeale ühendatakse RLPÜ ettevõtmistes meelelahutus kasulike koolitustega. Eesmärk on anda lastele emotsioone ja vanematele ajend kodust välja tulla.

Ka näiteks jõulupeo ajal kaetakse laud teadlikult just õigete nõude ja mitte papptaldrikutega. See on võimalus luua lastele ehe emotsioon, sest paljudel peredel ei õnnestu paraku restorane külastada.

Üldiselt on ühingu korraldatud ettevõtmised perekondadele tasuta. RLPÜ liikmed peavad vaid tasuma liikmemaksu 30 eurot aastas. Võttes arvesse, et pered saavad umbes 20 korda aastas toiduabi ja teatris käia, saab liikmemaks väga kiiresti tasa teenitud.

Kommikogumise kampaania

Õige pea korraldab RLPÜ aga uue kampaania. 12.-13. detsembril kogutakse Rapla, Järvakandi ja Kohila Konsumites meie maakonna lasterikastele peredele komme. Seda tehakse sarnaselt toidupangaga, kus pärast kommipaki eest kassas tasumist saab annetaja selle RLPÜ liikmete juures nende korvi panna. Sarnane kampaania viidi läbi ka sügisel, kui peredele koguti koolitarbeid, siis oli aga koordineeriv pool MTÜ Eesti Lasterikaste Perede Liit.

Ühelt poolt on see ühingu viis end inimeste jaoks nähtavaks teha. Teiselt poolt teeb kommipakk iga lapse rõõmsamaks olenemata sellest, et liikmeteks olevad pered ei pruugi tegelikult ilmingimata vaesed olla.

Pered saavad paki peale kuluva raha eest aga midagi muud koos teha või osta.

Koolisport

3x3 korvpallisari

Laine Rokk

Raplamaa koolinoorte 3x3 korvpallisarija võistlus toimus 19. novembril Raplas Sadolini spordihoones. Tegevus käis korraga nelja korvi all, osales 22 võistkonda seitsmest koolist. Vanuseklasside parimad võistkonnad pääsevad edasi riigi finaali võistlusele järgmise aasta aprillis.

4.-5. klassid
Tüdrukud

1. Rapla ÜG I v (Angeelika Rüütalu, Ragne Rahuoja, Eliise Kuuskor, õp Tiiu Kosk)

2. Rapla ÜG II v (Anna Maria Tamberg, Lisete Vetesina, Getriin Kolk, õp Tiiu Kosk)

3. Rapla VG I v (Merith Herodes, Triine Roosalu, Kätlin Einberg, õp Ingrid Lenk)

Poisid

1. Rapla ÜG I v (Karl-Hendrik Erm, Kardo Kilk, Erik Pärnapuu, õp Tiiu Kosk)

2. Kohila G I v (Georg Markus Tammverk, Markus Ladoga, Martin Vetikal, Oliver Lond, õp Kaur Heinaru)

3. Rapla VG (Marcus Sadohov, Märten Laurimaa, Kevin Sasin, Germa Visnu, õp Risto Ütsmüts)

6.-7. klassid
Tüdrukud

Poiste seas on parimad selgunud

Laine Rokk

Gümnaasiumide grupi 5.-7. klasside poiste korvpallivõistlus toimus 24. novembril. Osalesid 4 kooli võistkonnad ja 30 koolinoort. Samal päeval peeti ka koolinoorte 10.-12. klassi korvpallivõistlus, kus osalesid kolme kooli võistkonnad kokku 22 koolinoort. Tütarlaste mängud peetakse mõlemas vanuseklassis detsembris.

Poisid

1. Märjamaa G (Raul Krausberg, Kaur Kollin, Marten Pohla, Elvis Toomistu, Rando Jaago, Johannes Kirsipuu, Joonas Riismaa, Taavi Toimetaja, Andres Petjärvi, treener Kalle Kollin)

2. Kohila G (Anton Krutogolov, Kevin Karhu, Robi Vanem, Janno Kalmet, Georg

1. Rapla VG (Kristin Runnel, Jazmin Elizabeth Karp, Reti Ojasalu, õp Ingrid Lenk)

2. Kaiu PK (Siret Aidama, Catherine Randlaht, Laura Vilumets, Ilona Saar, õp Helgi Valliste)

3. Kehtna PK (Liisi Nõojärvi, Katrin Silde, Andra Hämarsalu, õp Piret Kallaste)

Poisid

Gümnaasiumid:

1. Märjamaa G I v (Raul Krausberg, Johannes Kirsipuu, Joonas Riismaa, õp Kalle Kollin)

2. Rapla ÜG (Kristjan Nõmmik, Jan Märten Ratas, Drevor Andris Rudnevs, Johan Marcus Tamberg, õp Tiiu Kosk)

3. Kohila G (Robi Vanem, Anton Krutogolov, Kevin Karhu, Janno Kalmet, tr Jüri Pritšin)

Põhikoolid:

1. Kivi-Vigala PK (Egert Nei, Henry Tiitus, Jürgen Kõllo, Silver Haljast, tr Marko Kreuz)

2. Kaiu PK (Sven Rännel, Ergo Hein, Argo Mais, Rasmus Kivinukk, õp Helgi Valliste)

3. Kehtna PK (Kairo Kase, Heiki Vaabel, Jaanus Oks, Tanel Toomla, õp Piret Kallaste)

Markus Tammverk, Kermo Juldop, Markus Ladoga, treener Jüri Pritšin)

3. Rapla ÜG (Kristjan Nõmmik, Drevor Andris Rudnevs, Johan Marcus Tamberg, õpetaja Tiiu Kosk)

Noormehed

1. Rapla ÜG (Anders Uusmees, Jürgen Laars, Gert Möllits, Gert Lagus, Marek Ruut, Martin Egert Võerahanso, Kaspar Krevald, Garl Gustav Soo, Marthen Patrik Kummer, esindaja Tiiu Kosk)

2. Rapla VG (Rauno Meister, Andrian Niinemets, Kenn Rull, Ken Lill, Gregor Ilves, Sten-Erik Ottender, Revo Roosaar, õpetaja Risto Ütsmüts)

3. Kohila G (Raido Välik, Kristjan Limberg, Sixten Mägi, Eero Välik, Gerdo Laansoo, Henri Heinmäe, treener Jüri Pritšin)

mängisid: Keiti Kruusmann (parim mängija), Eva-Lotta Sikka, Emma-Lotta Piirmets, Melani Vahesaar, Gerda Schotter, Liis Veeleid, Mari-Ly Talas, Fiona Pärnat. Juhendajad Ingrid Kangur ja Kaur Heinaru.

Kohilale rahvastepallis teine koht

Ingrid Kangur

14. novembril toimusid Saaremaal 4.-5. klasside rahvastepallivõistlused. Kohila gümnaasiumi tütarlaste võistkond saavutas Kuresaases 2. koha. Võistkonnas

Kaitseliidu Rapla maleva naiskond jätkab esiliigas neljandal kohal

Tauno Sau, treener

Naiste saalihoki esiliiga II etapp toimus Tamsalu spordikompleksis.

Nii nagu esimesel etapil Kuusalus olid ka seekord vastas kaks üsnagi erinevat võistkonda. Esimene mäng Kuusalu Eluterve Naisega algas meile jällegi uimaselt, kuigi mäng hakkas pärastlõunasel ajal ja kõik oleks pidanud juba üleval olema. Kuusalu naiskonnal oli ka omajagu õnne ja meie mõned kerged eksimused andsid kaheteistkümnendaks minutiks 3:0 edu Kuusalule.

Eluterve Naine tuli väga agressiivselt peale, see lõi mängu sassi ning lihtsad väravad muutsid meid närviliseks. Suutsime esimese poolaja lõpus ja teise alguses küll kaks väravat tagasi lüüa, kuid meie suurele survele vaatamata rohkem väravaid ei löödud ja kaotasime mängu 2:3.

Teine mäng Aruküläst pärit võistkonnaga Arenulle möödus meie dikteerimisel ning lõppes tulemusega 6:1. Selles mängus löime meie kiire värava ning see andis kogu

Hetk võistlustelt.

Foto: erakogu

võistkonnale enesekindluse. Vastane oli vähem agressiivne ning mitte nii organiseeritud kui Kuusalu võistkond, sellest tulenevalt oli ka meie mäng palju ilusam ja tulemus andis päeva lõpuks positiivse emotsiooni.

Terve võistkond andis endast parima ja mängupilt läheb mäng-mängult paremaks. Juba teist etappi järjest

on olnud Rapla võistkonna fänniarmee kõige häälekam ja asjatundlikum.

Pärast teist etappi on Kaitseliidu Rapla maleva võistkond kaheksa võistkonna hulgas neljandal kohal. Põhiturniiril on mängida veel kolm mängu ja need vastased paiknevad meist praegu tabelis kõrgemal, seega on ees ootamas kolm väga rasket kohtumist.

Järgmine etapp toimub juba 6. detsembril Imaveres.

Naiste saalihoki esiliiga meistrivõistluste üldarvestuses on endiselt kõige resultatiivsem mängija Tiiu Varik Rapla naiskonnast üheksa punktiga. Naiskonna resultatiivsemad olid II etapil veel Mai Laurimaa (1+2), Annika Tammus (1+1), Kadi Peedo (1 värav) ja Marit Kuus (1 sööt).

Rock võttis Raplas revanši

Rapla korvpallikool

22. novembril pidas TYCO Rapla meeskond koduse kohtumise TÜ/Rocki vastu. Kindlasti tuli Tartu esindusmeeskond Raplasse hooaja hakul kodus saadud ootamatu kaotuse eest revanši võtma.

Kohtumist alustasidki kindlamalt tartlased, hea visketabavuse juures juhiti juba 20:6. Avaveerandi lõpuminuteil kogus end rünnakul aga ka

Rapla ning neljandik lõppes numbritega 15:27. Vaatamata kodupubliku toetusele ei suutnud TYCO Rapla teiselgi veerandil Rocki hoogu pidurdada. Poolajaks lahutas meeskondi 23 silma, 28:51. Kuigi mängu saatus paistis olevat otsustatud, ei andnud kodumeeskond alla. Kolmanda veerandiga vähendati kaotusseisu kuue silma võrra. Neljandas vaatuses oli omakorda kuue punkti võrra edukam Rock ning seega

lahutas meeskondi kohtumise lõpuks ikkagi 23 punkti - 87:64. Head viskekindlust näidanud Rock kirjutas raskelt alanud Alexela KML-i turniiritabelisse üheksanda võidu viie kaotuse kõrvale. TYCO Rapla on samuti viis kaotust, kuid võite hetkel ka viis.

TYCO Rapla resultatiivseimaks kerkis Žiga Fifolt 16 punktiga, lauavõitluses jäi mängumehe panus aga oodatust kesisemaks, kaks

lauapalli. Ernestas Ezerskis ning Rapla särgis debüüdi teinud Saare lisasid 11 silma ning Rait Keerles 10 punkti. Rockile tõi kuus kaugviset tabanud Gert Dorbek 23 punkti.

Käesoleval nädalal on TYCO Rapla mängugraafikus kaks kohtumist – 26. novembril minnakse BBL-i mängus võõrsil vastamisi Rakvere Tarvaga ning laupäeval, 29. novembril võõrustab TYCO Rapla KK Pärnu meeskonda.

Kohila VK mängijad valiti parimateks noorvõrkpalluriteks

Ingrid Kangur, treener

Neljapäeval, 20. novembril autasustas Eesti Võrkpalli Liit parimaid noorvõrkpallureid.

Aasta noorvõrkpalluri tiitli said meie klubist kaks neidu: Kertu Laak ja Hanna-Loore Õunpuu. Mõlemad pärjatud piigad on mänginud eelmisel hooajal väga edukalt Kohila VK võistkonnades noorteklassis (Kertul kuus ja Hanna-Loorel kolm tiitlivõistluste medalit), mõlemad kuulusid 1996. aastal sündinud tütarlaste Eesti noortekoondise põhikuuikusse.

Hanna-Loore on sama koon-dise kapten, Kertu kuulus lisaks veel 1998. aasta Eesti noortekoondisse ning Eesti naiste rahvaskoondisse. Neiud mängivad Kohila VK kõrgliiga naiskonnas. Nad on 2013. aasta Eesti karikavõitjad, 2014. aasta Balti Liiga võitjad ning 2014. aasta Eesti meistrid.

Kertu valiti 2014. aastal Balti Liiga parimaks sidemängijaks ning Eesti meistrivõistluste lõpus sümbolseks seitsmik-kusse. Tütarlapsed õpivad Audentese spordigümnaasiumis, nende treenerid on Ingrid Kangur ja Peeter Vahtra.

Kertu Laak, Ingrid Kangur, Peeter Vahtra ja Hanna-Loore Õunpuu.

Foto: erakogu

TYCO Raplaga liitus tagamängija Sander Saare

Siim Jõgis

TYCO Rapla hankis eelmisel nädalal Rakvere Tarva meeskonnast kahekümneaastase tagamängija Sander Saare.

Ta on aastaid mänginud Eesti noortekoondistes ning esindanud Alexela meistriliigas lisaks Rakvere Tarvale ka KK Hitot. Kuigi ametlikku lepingut ei olnud Kiviõlist pärit Saare veel käesoleva nädala alguses klubiga sõlminud, jääb ta 2014/15 hooaja lõpuni kindlasti Raplasse. Võimalik, et ka kauemaks. Juba täna, kolmapäeval, jookseb ta Balti liiga kohtumises väljakule oma endise klubi Rakvere Tarva vastu.

Oled olnud Raplas alates eelmise nädala neljapäevast. Kuidas oled sisse elanud?

Sander Saare: Normaalselt. Intensiivsed treeningud käivad. Nooremaid mängijaid ma tunnen ja selle võrra on lihtsam sisse elada. Pärast esimest trenni olid lihased valusad. Siin on teistsugused harjutused kui mujal. Praegu on juba täitsa hea tunne.

Kui hästi sa Rapla mängijaid tundsid enne klubiga liitumist?

Ikka väga hästi. Hendrik

Ruut oli Audenteses mu klasisivend kolm aastat. Raidi (Rait Riivo Laane - toim) ja Paasojaga olen neli aastat koos mänginud noortekoondises. Lips oli ka Audenteses koos minuga ühe aasta. Voolaidu ma ei teadnud enne, Janar Sood ja vanemaid mängijaid ka mitte. Rait Keerlesega mängisin eelmisel aastal Tarvas.

Kas see oli sinu ja sinu agendi initsiatiiv, et tulla Rakverest Raplasse?

Oli.

Miks?

Põhimõtteliselt mänguaja pärast. Ma ei olnud rahul mänguminutitega, mis ma Rakveres sain. Sinna maani oli see umbes kaheksa minutit keskmiselt. Mõtlesin, et siin on paremad võimalused platsile pääseda.

Kas sa arvad, et Raplas saab lihtsam olema mänguminuteid koguda?

Kas nüüd lihtsam, aga kuna siin on noorem meeskond ja Martin Paasoja sai just vigastada, siis mingi periood on mänguminuteid koguda võimalusterohkem. Ma ei taha öelda, et see oleks siin kergem.

Kas laupäeval oli harjumatu joosta väljakule helesinises vormis?

Natuke ikka. See oli ikkagi esimene kord. Ma mõtlesin, et on raskem, aga ei olnudki

Sander Saare mängib nüüdsest TYCO Rapla värvides.

Foto: SIIM SOLMAN

midagi nii hullu. Põhilised asjad sain enne mängu kahe päevaga selgeks.

Sa viskasid kohtumises Tartu Ülikool/Rocki vastu üksteist punkti. Kuidas enda panusega rahule jäid?

Kui arvestada, et see oli esimene mäng, siis võib öelda, et jäin rahule.

Mis sa arvad, kas need 23 punkti, millega Tartu võitis, peegeldavad tasemevahet, mis kahel võistkonnal on?

Ma arvan, et see vahe oli liiga suur. Teisel poolajal oli näha, et nad ei visanud enam nii palju sisse kui esimesel poolajal. Nad viskasid üheksast kolmest sisse seitse. Sealt tuli vahe sisse. Teisel poolajal ei lasknud me enam neil nii vabalt visata. Siis oli seis võrdne. Teine poolaeg jäi viiki. Kui me poleks neil lasknud esimesel poolajal nii palju visata, siis oleks meil šansse küll olnud.

Kolmapäeval on juba järgmine kohtumine Rakvere Tarva vastu Balti liigas. Kas on ärevus ka sees, kui mängid oma sõprade ja endise klubi vastu?

Ei ütleks, et mingit ärevust on. Ma ei ole pabistaja tüüp. Ma tahan hästi mängida. Mänguväliste asjadele ei saa nii palju mõelda. Oma peas ei tasu neid mõtteid tekitada. Väljakul tuleb endast sada protsenti anda.

Millal sa said oma esimese meistriliiga kogemuse?

Kaheteistkümnendas klassis kutsus Andres Sõber mind poole hooaja pealt Tarva meeskonda. See oli episoodiline käik. Olenes palju sellest, kuidas ma kooli kõrvalt mängida sain.

Ühe hooaja mängisid sa pärast seda KK Hito eest ning 2013. aastal liitusid Rakvere Tarvaga. Kas see oli sinu jaoks loogiline käik?

Jah, ma tahtsin teha sammu edasi. Pärast Hito hooaega kutsus Pärnu mind enda meeskonda.

Tagantjärele tark olles arvan nüüd, et võib-olla oleksin pidanud selle pakkumise vastu võtma. See oleks olnud väiksem samm edasi. Tarvas oli minu jaoks võib-olla liiga suur samm. Esimese poole hooajast olin seljavigastusega väljas. Teise poole mängisin kaasa. Keset hooaega läksid mõned mängijad ära. Meid jäi väheks – mängisime kuueseitsme mehega ja siis ma sain platsile küll. Play-offides tuli isegi kaheksateist minutit mängu peale. Selle põhjal tegin otsuse, et ma julgen minna Tarvasse.

Kui kõrgelt sa hindad Rapla võimalusi?

Meistriliigas on reaalne jõuda nelja hulka. Balti liigas peaks jõudma play-offi ja eks siis ole näha, mis seal saab.

Raplamaa jõutõstjailt ilus punkt sellele spordiaastale

Mihkel Laurits

Tartus toimunud klassikalise jõutõstmise Eesti meistrivõistlustel osales meeste eri vanuseklassides kokku 61 võistlejat, sh Raplamaalt tervelt 12 - Raplast esmakordselt 1 ja Märjamaalt 11.

Võistlused kujunesid suure osavõtjate arvu tõttu kahepäevaseks, kus kolme raskema kehakaalukategooria võistlused peeti pühapäeval.

Meestest alustasid võistlust kergeimad ja siin olid tublid Märjamaa noored, kes said

ridamisi kõrgeid kohti, parandasid oma isiklikke rekordeid ja võitsid Eesti noorte meistrivõistluste medaleid, kokku tervelt 4.

-53 kg kehakaalus tuli Eesti noortemeistriks **Aho Roosiorg**, kes tegi korraliku kogusumma – 210 kg. Hõbemedalid võitsid **Markus Kosubenko** (-59 kg) tulemusega 200 kg ja **Kristo Kaljumaa** (-66 kg) tulemusega 305 kg. Pronksmedali noorte arvestuses võitis **Kaspar Sale** (-105 kg) – 380 kg kogusummas. Napilt pidi jääma neljandaks igati hästi võistelnud **Karl-Gustav Muhuste** (-74 kg), kelle kogusummaks kujunes 320 kg.

Meie juuniore võistles kaks ja mõlemad tegid, mis suutsid. Eesti juunioride meistritiitli võitis **Tõnis Holmberg** (-93 kg)

tulemusega 570 (180+140+250) kg ja hõbedase autasu sai **Christian Sepp** (-59 kg), kusjuures tuli ka kurvastada, sest peale algraskuse 250 kg jõutõmbes kergelt fikseerimist kahjuks rekordraskusel 265 kg Tõnisel seekord katsed ebaõnnestusid. Valmisolek oli enamakski, kuid rekordite püstitamiseks peavad kõik asjaolud ja tegurid, millest hetkevorm sõltub, olema selleks soodsad. Juba varajane tõusmine, pikk bussisõit jpm ei tulnud kahtlemata kasuks. Kindlasti mõjutas see otse loomulikult ka kõiki teisi meie võistlejaid.

Avatud klassis ehk absoluutklassis võitsime seekord ühe Eesti meistrivõistluste hõbemedali, mille teenis **Tõnis Holmberg**, ja kaks Eesti meist-

rivõistluste pronksmedalit. Need võitsid **Christian Sepp** (-59 kg) ning **Kalev Kotto** (-93 kg), kelle tagasitulekut alale, kus on palju rahvusvahelistel tiitlivõistlustel tegusid teinud sportlasi, kroonis väärt autasu. Kalev Kotto oli ka parim mees M2 vanuseklassis, kes tegi ilusa tulemuse 565 (180+155+230) kg, mis punktisummas jäi samas kehakaalus võistelnud Märjamaa tugevale noormehele alla vaid 0,32(!) punktiga. Tulemused vastavalt 358,53 Wp ja 358,21 Wp.

Avatud klassis võistles esmakordselt kaasa **Rain Saar** (-74 kg), kes tegi korraliku etteaste, lamades surumises 120 kg ja püstitas isikliku rekordi jõutõmbes 210 kg, kuid kahjuks ebaõnnestus esimesel alal, kükkimises, ja kogusum-

mat seega ei saanud.

Masters 3 vanuseklassis oli meil väljas kaks meest. **Heino Maiste** võitis Eesti meistrimedali –74 kg kehakaalus ja sai võitjakarika omanikuks ka absoluutarvestuses selles vanuseklassis. Tema tulemus kogusummas seekord oli 410 (140+90+180) kg. **Kalev Teder** tuli meistriks –83 kg kehakaalus, kes sai kogusummaks täpselt 400 kg.

Teisel võistluspäeval, kus meilt võistles vaid kaks võistlejat - noor Kaspar Sale ja vanim, kes Eesti tõstepõrandail veel tegutsemas, andsid oma hetke parima. Raplamaale tuli medalilisa, sest Masters 4 vanuseklassi kehakaalus –105 kg sai meistrimedali ja absoluutkarika omanikuks **Mihkel Laurits**. Viimane oli

tegev kõikide võistluspõrandale saatmise juures ja koos Heino Maistega võistlejate transpordiga võistluspaika ja tagasi.

Kokkuvõttes sai seega 2014. aasta võistlemistele ilus punkt pandud ja võib rahulolu ning optimismiga vastu minna uuele spordiaastale. Rõõmustab, et on neid, kes tahavad, täiesti vabatahtlikult pealekauba, rasket tööd teha, vaatamata sellele, et tendents on otse vastupidine. Lisada võib veel, et samadel võistlustel andis autasustamisel Eesti jõutõsteliidu president Kaido Leemann aasta parima veterani karika esmakordselt Raplamaa võistlejale ja selle omanikuks sai siinkirjutanu. Oli meeldiv seda autasu vastu võtta.

Veel on võimalus osta toimetusest trio kalendreid!

DETSEMBER 2014 - DECEMBER						
Nädal	ESMASPÄEV	TEISIPÄEV	KOLMAPÄEV	NELJAPÄEV	REED	PÜHAPÄEV
49	1	2	3	4	5	6
50	8	9	10	11	12	13
51	15	16	17	18	19	20
52	22	23	24	25	26	27
1	29	30	31			

JAANUAR 2015 - JANUARY						
Nädal	ESMASPÄEV	TEISIPÄEV	KOLMAPÄEV	NELJAPÄEV	REED	PÜHAPÄEV
1			1	2	3	4
2	5	6	7	8	9	10
3	12	13	14	15	16	17
4	19	20	21	22	23	24
5	26	27	28	29	30	31

VEEBRUAR 2015 - FEBRU						
Nädal	ESMASPÄEV	TEISIPÄEV	KOLMAPÄEV	NELJAPÄEV	REED	PÜHAPÄEV
5						
6	2	3	4	5		
7	9	10	11	12		
8	16	17	18	19		
9	23	24	25	26		

Lisana kaasas pabernukud

RAPLAMAASõnumid

OSTAB

- metsakinnistuid
- hüpoteegiga ja läbiraiutud kinnistuid

Tel 511 0415, 517 9866, 489 4055. www.landeker.ee

- ▶ Rehvitööd Võsa 43 a, Rapla
- ▶ Rehvide, velgede müük, paigaldus ja remont (velgede sirgendus)
- ▶ Müügil ka taastatud rehvid (VALLAI)

Taskus: 509 0243 • Laual: 453 3327
E-R 8.30-19, L 9-15, P kokkuleppel

Annifoto.ee

Uus ja hubane fotostuudio
Rapla kesklinnas

Tutvumishinnad -
tule kogu perega!

www.annifoto.ee
5516564

Kuusikul avatud
Respo ja Brentex haagiste
müügi- ja rendikeskus,
saadaval ka
haagise varuosad.

Jarex Invest OÜ Tel 5887 7330, www.jarex.ee

TÖÖPAKKUMISED

Pakume Raplas tööd Euroopa suunal
CE-kat. AUTOJUHI.
Tel 501 0618

OÜ Brushwood võtab tööle
METSAVEOTRAKTORI JUHI.
Masin NewHolland/Palms,
võsa- ja raiejäätmete vedu.
Töö Rapla-, Harju-, Lääne-, Järva- ja Pärnumaal.
Vajalik eelnev töökogemus.
Lisainfo tel 508 2501. CV ja kontaktandmed saata:
allan@energywood.ee

Pakume tööd **HARVESTERIJUHI**
RMK harvendusraiatele.
Töö Käru piirkonnas, 10 kuud aastas. Tel 506 1717

Raikküla Vallavalitsus võtab osalise tööajaga tööle
INFOTEHNOLOOGI alates 15. detsembrist 2014,
kelle töö eesmärk on tagada Raikküla valla asutuste
arvutite riist- ja tarkvara hooldus ja uuendamine.
Dokumendid palume esitada 8. detsembriks 2014
postiaadressile Kabala mõis, Tamme küla,
78403 Raplamaa või raikkyla@raikkyla.ee
Info tel 525 8191, www.raikkyla.ee ja Facebookis.

www.metsaamet.ee

Teenused erametsaomanikule:
• Metsakinnistute ost.
• Raieõiguse ost.
• Metsa ülestöötamine ja vedu.
• Metsamajandamise kavade koostamine **TASUTA**.

Teave e-post: info@metsaamet.ee,
tel 5615 0680, Karl Lister

MÜÜAKSE

Kanarbiku talu müüb korralikke
küttepuid (lepp, haab). Pikkused
37, 40, 50, 75 cm. Tel 5373 7294

maja Märjamaal Niidupargi 5.
Tel 5553 9222

Küttepuid müük, alati hea
hinnaga. Holmes&Meyers. Küsi
hinda! Tel 600 5323, 5550 5574

toores lehtpuu al 50 cm, Rapla-
maal al 26 €, metsakuiv okaspuu
al 35 €, 50 cm kuiv lehtpuu al 40
€; tarne al 10 rm. 3-meetrised
küttepuid, tarne al 30 tm, hind
kokkuleppel. Tel 502 4895

turba- ja puidubriketti. Kuivad
kütteklotid. Vedu. Tel 5359 2794

Rapla küttekontoris lõhutud,
saetud lepa küttepuid 30, 40,
50, 60 cm, ka võrkkotis. Vedu.
Tel 516 6305

kuivi pakitud kütteklotse ja kami-
napuid, pelleteid ning puidu- ja
turbabriketti alusel. Vedu tasuta.
Tel 433 3130, 523 8503

kütteklotse 40 l võrkkotis.
Tel 5683 0454

kuivi puid võrkkottides. Mer-
ling OÜ. Tel 5694 4474

metallist mahuti 5000 l ja tsingi-
tud kasvahoone karkass 3x6 m.
Tel 527 9031

saunaahjusid, kaminaid, pliite.
Soodsalt. Tel 505 4355

noored lambad ja uted ning
töötunnistusega 1,5 a jääb (SUF).
Tel 511 5357

**3-toal remonditud korter liras,
hind 22 000 €. Tel 5384 1552**

4-toaline (84,3 m²) keskküttega
korteri Alus Pargi 1. Kõrge rõduga
I korrusel, remont pooleli. Hind
13 999 €. Tel 502 0767

suitsuvorsti ja maasinki väike-
hulgi, kohaletoomisega. Info tel
505 9151

soodsa hinnaga talusealiha. Info
tel 505 9151, 5354 3002

ÄRA ANDA

tasuta kassipojad Kehtnas.
Tel 527 6078

MITMESUGUST

10. detsembrist kell 18 Rapla
Rahvakooli ruumes (Hariduse 3)
väimees Ralf Neemlaidi loeng
teemal: "Muudan elulaadi, saan
vabaduse ja tervise". Kaasa
võtta pudel vett. Osalustasu 6 €. Lisainfo tel 503 8934

Raplamaa Naiste Tugikeskus
abistab **TASUTA** perevägivalda
all kannatavaid naisi. Paku-
me psühholoogilist ja juriidilist
nõustamist, vajadusel turvalist
pelgupaika. Info ja eelregistreeri-
mine tel 5336 5027 24 h

SOOVIN ÜÜRIDA

1-2-toalise korteri Raplas! KIIRE!
Tel 5462 8563

TUNNE KELAM

fotonäitus

EESTI TEE VABADUSELE

TOHISOO MÕISAS

Viljandi mnt. 37, Kohila

november-detsember 2014

Eksponeeritud on mustvalged dokumentaalfotod iseseisvumisperioodi olulistest sündmustest ja persoonidest.

ERP fraktsioon

TEENUS

Soojuspumpade remont, müük ja paigaldus, kodumasinade ja sõiduki kliimaseadmete remont. Tel 5330 1720 www.kulmaline.ee

Bussiteenus. Sõit Tallinna alates 50 €. Tel 5330 7447, antsraismaa@hotmail.ee

KAARDID ENNUSTAVAD 24 H. Tel 900 1727, h. 1,09 €/min

Ohtlike ja suurte puude langetamine. Tel 517 5783

Veo- (4 t), tõste- (2,3 t) ja bobcat teenus. Tel 527 1344, 509 4884

Ohtlike puude langetamine. Tel 5663 2968; 5340 2068

Raamatupidamine, aruanded. Tel 505 9669, info@holopoint.ee

Multiliifti veo- ja tõsteteenus, minilaaduriteenus. Tel 5818 9969

Aitan müüa Teie kinnisvara (korter, maja, suvila). Kiire ja professionaalne tehing. Soodsaim vahendustasu! Tel 5682 7044, Arvin Varad OÜ

Katuseehitustööd, eterniit-, plekk-, kivi- ja ruberoidkatuste vahetus ja remont. Tel 5629 8738 info@palmergrupp.ee

Katuse, fassaadi ja üldehitustööd. www.artellehitus.ee Tel 5352 9476

Teen erinevaid keevitustöid. Tulen ise kohale, hind kokkuleppel. Helista tel 521 7344 Jaan

Armsad lapsevanemad! Tulen aitan hoida teie last. Vanaema Riina. Tel 5383 7678

Telli korstnapühkija. Tel 5885 6367 www.korstnaohutus.eu

OSTETAKSE

Vanametalli kokkuost Raplas Jürna 2. E-R 9-17, L-P 10-14. Tel 5818 8986 www.rauaspetts.ee

Vanametalli kokkuost Agrovaru territooriumil E-R 9-17, L 9-14. Tel 505 8637, www.feralmet.ee

PROMETS OÜ ostab metsamaad ja kasvava metsa raieõigust. Tel 5591 9930, info@promets.ee

OÜ ETEST PR ostab põllu- ja metsamaad. Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.ee

metsakinnistuid ja kasvavat metsa. Tel 502 4895; info@pajakapuit.ee

MTZ traktor jm põllutehnikat. Tel 503 6467

Avaldame kaastunnet Aleksanderile

VENNA

kaotuse puhul.
Ain, Enno ja Enno peredega

Teatame kurbusega, et lahkus meie kallis abikaasa, isa, vanaisa ja vanavanaisa
JÜRI LAINVÄE
3. VII 1936 – 24. XI 2014
Leinav pere

Ärasaatmine laupäeval,
29. nov. 2014 kell 12
Rapla kirikust

Pakume soodsat REKLAAMPINDA

DETSEMBRI jooksul, kus saab tutvustada oma toodangut, pakkuda kampaaniat või rääkida firma tegevustest.

Reklaami hind on 15 € + km (tavahind 57 € + km),
suurus 4 moodulit (90x70 mm)

Kui arvad, et just Sina või Sinu firma suudab inimestele mõnda toodet või teenust pakkuda, võta kindlasti ühendust.

Lisainfo: kuulutused@sonumid.ee; tel 489 2130 või 524 1923

Mälestame kallist klassivenda

JÜRI LAINVÄE.

Avaldame sügavat kaastunnet Luulele ja lastele peredega.
Rapla Keskkooli XV lend

Kallis Kaie perega! Siiras kaastunne teile kalli isa

JÜRI LAINVÄE

kaotuse puhul.

Sõbrannad
keraamikaringist

Kallis Mai Lember!
Tunneme kaasa sinu
EMA
surma puhul.

Ave pere, Angela pere ja
ristipoeg Rauno

Tuul puude ladvus
tasa kiigub,
me vaikes leinas
langetame pea...

O-I Estonia AS töötajad
avaldavad sügavat
kaastunnet Natalja Pärjale
ISA
kaotuse puhul.

Kallid Luule, Kaie, Sirje ja Esko peredega!
Avaldame kaastunnet kalli abikaasa ja isa

JÜRI LAINVÄE

kaotuse puhul.
Maire, Malle ja Krista
peredega

Mälestame kauaaegset parimat sõpra

JÜRI LAINVÄE.

Perekond Jõgi

Täname sugulasi, sõpru,
töökaaslast, Rapla
Keskkooli klassikaaslast, kes

MARDO LIITMAAD

viimsele teekonnale saatsid
ja meile kaotusvalu toeks
olid.

Abikaasa ja pojad
peredega

KINO

MÄRJAMAA KINO HELK
“Godzilla” (USA)
26. november kl 17, 19.05, 21.10, 3. detsember kl 17, 19.05

"Päästmine" (Taani, alla 14aastastele keelatud)
28. november kl 17, 19, 3. detsember kl 21.10

"Brooklyn'i kõige vihasem mees" (USA, alla 14aastastele keelatud)
28. november kl 21
30. november kl 19, 21

"Doktor Proktori puuksupulber" (Norra, eesti keeles)
30. november kl 15, 17

VALTU SELTSIMAJA
“Kirsitubakas” (Eesti)
26. november kl 18

MUUSEUM

JÄRVAKANDI KLAASIMUUSEUM
“Tehase Tarbeklaas peakunstniku Helga Kõrge klaastooted aastaist 1953-1992”
Püsväljapanek “134 aastat Järvakandi klaasitööstust”
“Tindipotid ja -pudelid Järvakandi klaasimuuseumi kogudest”
Muuseum avatud K, N, R kl 11-18, L 11-15, tel 518 2610 ja 5390 4677

MAHTRA TALURAHVAMUUSEUM
Näitus „Kolme kihelkonna vennad ja õed. Vennastekoguduse usuliikumine Hageri, Juuru ja Rapla kihelkonnas”
Püsinäitus “Eesti talupoja elu 19. sajandil ja Mahtra sõda”
Muuseum avatud T-L kl 11-16

SILLAOTSA TALUMUUSEUM
Näitus etnograafilistest ülesmõõtmisjoonistest (näituseküünis)
Püsinäitus “Märjamaa ja Vigala kihelkonna inimeste ning aja lugu”
Avatud E-R kl 10-17, L-P ettetellimisel, suletud riiklikel pühadel

HAGERI MUUSEUM
Tsaariaegsetest koolitarvetest tänasesse päeva – näitus eri ajastute koolitarvetest
Hageri kihelkonnast kirjasõnas
Püsinäitus “Lõuna-Harjumaa talupojakultuuri tarbeesemeid 19. sajandi lõpust, 20. sajandi algusest”
Püsinäitus “Maa-apteek”, püsifotonäitus
“Kihelkonnakeskus Hageri”
Avatud T, K, N kl 11-16

KOOLITUS

Marmoriseerimistehnikas portselani õpituba
Märjamaa rahvamaja, 27. november kl 19

Nahast käpikute töötuba
Loomeruum (Rapla, Tallinna mnt),
29. november kl 11

Luust esemete valmistamise koolitus
Rapla kultuurikeskuse kammersaal,
29. november kl 11

Tallinn Baroque. Koolitus-lektorium „Kuningale külla”
Varbola lasteaed-alkkool, 2. detsember kl 9.10

Sisustuskorvide heegeldamise töötuba
Kohila koolituskeskus (Tohisoo mõis),
3. detsember kl 17.30

NÄITUS

Näitus „Kolme kihelkonna vennad ja õed. Vennastekoguduse usuliikumine Hageri, Juuru ja Rapla kihelkonnas”
Mahtra talurahvamuuseum

Liisimari Randjärve tööde näitus „Hiina maal”
Kehtna kunstide kool, II korrus

Euroopa Parlamendi liikme Tunne Kelami fotonäitus “Eesti tee vabadusele”
Kohila koolituskeskuse fuajee

“Isetegemise ilu läbi mitme põlvkonna”. Hageri küla Kopli talu pere käsitöö „Pärand elab” - Eesti vaimse kultuuripärandi nimistu rändnäitus
Kohila raamatukogu

Jäälind - aastalind. Maalid jäälinnust
Kohila Tornigalerii (Viljandi mnt 1), avatud kiriku lahtioleku aegadel või leppida kokku tel 5623 0741 või 5648 3828

Eesti kirjanduse näitus “Mida Eestis hetkel avaldatakse ja loetakse (jankauslik vaatenurk)” “Sepis - jõuline ja õrn”, Aira ja Alvar Heiste sepised
Märjamaa kunstikooli õpilaste näitus “Maalid ja joonistused Märjamaa kirikust”
Saviringi laste tööd “Siilid”, juhendaja õp Marika Jors (lastekogu)
Triinu Toometi “Väike keraamikanäitus (lastekogu)”
Märjamaa valla raamatukogu

Kristine-Kristi Kasaku fotonäitus „Keenia ja masaid”
Märjamaa rahvamaja Ly galerii

Näitus “Põnevad kogumised... 700 lipsu”
Raikküla kultuurikeskus, näituse külastamiseks helistada tel 516 0783

Saima Randjärve maalide näitus “Värvimärgid” (saalis)
Sirkka Lasneri ja Ingrid Tederi näitus “Kas värv on oluline?”(fuajees)
Rapla keskraamatukogu

„Uued maakoolimajad. Traditsionalismist funktsionalismini 1920-1940”
Rapla Riigimaja (Tallinna mnt 14) fuajee, kuni 27. novembrini, E-R kl 8-17

KONTSERT

Kuldaja rock’n’roll
Kohila gümnaasium, 29. november kl 16 (kontsert) ja kl 20 (kontsert ja tantsuõhtu)

Esimese advendi kontsert. Esineb naisansambel Höbelõng
Sipa mõis, 30. november kl 13

Kabala segakoori advendikontsert
Kabala koolimaja, 30. november kl 15

Advendikontsert. Esinevad Monica Arme laululapsed
Märjamaa rahvamaja, 30. november kl 17

Rapla maakonna naiskooride laulu pealelõuna
Raikküla kultuurikeskus, 29. november kl 15

TEATER

„Kanuusõit algajatele”. Vana Baskini teater
Rapla kultuurikeskus, 26. november kl 19

Monokomöödia „Elu ilma Bentleyta”. Henrik Norman
Märjamaa rahvamaja, 29. november kl 19

„Tipp ja Täpp”. Viljandi laste- ja noorteteater Reky
Rapla kultuurikeskus, 1. detsember kl 11

SPORT

TV 10 olümpiastarti, I etapp
Kohila spordikompleks, 26. november kl 13

Eesti KV võrkpallis: Kohila VK vs TLÜ, poolfinaali 2. mäng
Kohila spordikompleks, 26. november kl 18.30

Naiste karikas korvpallis: Amest Rapla vs 1182 Tallinn
Rapla, Sadolini spordihoone, 27. november kl 18.15

Eesti MV korvpallis U13 poistele
Rapla korvpallikool, 29. november algusega kl 10 ja 30. november algusega kl 11

Võistlustantsuturniir Magus Algu
Kohila spordikompleks, 29. november kl 10

Naiste meistriliiga korvpallis: Amest Rapla vs Tartu Ülikool
Rapla, Sadolini spordihoone, 29. november kl 14

Alexela korvpalli meistriliiga: TYCO Rapla vs KK Pärnu
Rapla, Sadolini spordihoone, 29. november kl 17
Eesti MV korvpallis U16 poistele
Kohila spordihoone, 30. november algusega kl 11

Maakonna MV bowlingus
Rapla, GoBowling (Tallinna mnt 22/24),
30. november algusega kl 13

Eesti MV saaljalgpallis, meistriliiga: Rummu Dünamo vs Maccabi
Kohila spordikompleks, 30. november kl 19

BBL: TYCO Rapla vs Moskva Dynamo
Rapla, Sadolini spordihoone, 2. detsember kl 18.30

Eesti MV korvpallis U19 poistele: Rapla KK vs BC Kalev/Cramo
Rapla, Sadolini spordihoone, 3. detsember kl 18

MITMESUGUST

Raplamaa kodanikeühenduste kärajad „Milleks sotsiaalne ettevõtlus?”
Rapla kultuurikeskus, 26. november kl 10-15.30

Süütame esimese advendiküünla. Õpitoad
Kabala koolimaja, 30. november kl 12

Kohtumine ikoonimaalija Tiina Veisserikuga
Kohila õigeusu kiriku tornigalerii,
30. november kl 14

Doonoripäev
Rapla kultuurikeskus, 2. detsember kl 10.30

Muinasjutuõhtu mudilastele
Rapla keskraamatukogu, 2. detsember kl 17.30

Kehtna valla mälumäng
Kehtna klubi (Lasteaia 5), 2. detsember kl 18

Luulelõuna: Ly Seppel-Ehini luulekogu „Kunas kodu saab valmis?” esitlus
Rapla keskraamatukogu, 3. detsember kl 13

Loe ja meisterda!
Rapla keskraamatukogu, 3. detsember kl 17

I advendiküünla süütab Rapla Maarja-Magdaleena koguduse õpetaja Mihkel Kukk,
laulab Rapla kirikukoor
Raikküla kultuurikeskus, 30. november kl 15

Sergei Trofimovi fotonäituse "Juured ja tiivad" avamine. Esineb rahvatantsurühm Kärutajad
Rapla riigimaja fuajee, 7. detsember kl 14 (samal ajal kõrvalfuajees OÜ Traageldaja tekstiilesemete müük)

KIRIKUTEATEED

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KIRIK
Advendiaja algus - jõulurahu väljakuulutamine ja adventitule saatmine Rapla kihelkonna valdadesse, laulab Kabala segakoor Marike Uusjärve ja Anu Sinirohu juhatusel.
Järgneb tulede süütamine Rapla linna jõulupuul kiriku pargis.
29.novembril kl 18

I advendi jumalateenistus, laulab koguduse segakoor Kaia Väljamäe juhatusel
30.novembril kl 12

Ootame teateid sündmuste kohta iga nädala reedeks meiliaadressil kuulutused@sonumid.ee. Tel 489 2130. Järgmine "KUHU MINNA" ilmub 3. detsembri lehes.

Verekeskus kutsub pühade-eelsele Rapla doonoripäevale

Kaidi Kasenõmm,
SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla kommunikatsioonispetsialist

Põhja-Eesti regionaalhaigla verekeskus ootab nii uusi kui ka püsidoonoreid verd loovutama 2. detsembril Rapla kultuurikeskusesse kell 10.30-15.

„Vajame täiendust kõikide veregruppide varudele, seega terved ja heatujulised raplamaalased on väga oodatud pühade-eelsele heateole,“ sõnas verekeskuse arendusjuht Ülo Lomp.
Doonoriks sobib terve, puhanud ja söönud ning vähemalt 50 kg kaaluv inimene vanuses 18–60 eluaastat, kes on Eesti Vabariigi kodanik

või elanud Eestis elamisloa alusel üle ühe aasta. Verekeskus julgustab doonoreid verd loovutama regulaarselt, kolm-neli korda aastas.
Doonorite verd kasutatakse rasketel operatsioonidel ja sünnitustel, patsientide raviks verejooksu, raske trauma, aneemia, leukeemia, vähi- ja maksahaiguste, põletuste ning paljude teiste haiguste puhul.

Doonorivere toel on võimalikud ka paljud plaanilised operatsioonid, mida muidu liiga suure verekaotuse kartuses ei saaks sooritada.
Lisainfot saab verekeskuse kodulehelt www.verekeskus.ee ja Facebooki fännilehelt Doonorid ja Sõbrad .

NELJAPÄEV 27.11	REEDE 28.11	LAUPÄEV 29.11	PÜHAPÄEV 30.11	ESMASPÄEV 1.12	TEISIPÄEV 2.12	KOLMAPÄEV 3.12
ETV 06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Paks boss. Abieluvoodi 09.50 Minuscule (Prantsuse 2011) 09.55 Terevisioon* 11.55 Pealtnägija* 12.45 Meie inimesed. Tia-Mall* 13.10 Ajavaod. Ärimehed. Mootorid Pärnust* 13.40 Teater laulab. Tallinna Linnateater (ETV 1996) 13.50 Vabariigi kodanikud (subtiitritega)* 14.45 Tõuse ja sära!* 16.00 Draamasari Holby City haigla. Pooltühi klaas 17.00 Draamasari Öhne 13 17.40 Draamasari Paks boss. Abieluvoodi 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Kahekõne 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Kapital 22.10 MI 22.35 Järvi festival 2014. Brahmsi sümfoonia nr 1 23.35 Ringvaade* 00.40 Draamasari Holby City haigla. Pooltühi klaas 01.41 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Paks boss. Valejalg 09.50 Minuscule. Plekkpurk 09.55 Terevisioon* 11.55 MI* 12.25 Järvi festival 2014. Brahmsi sümfoonia nr 1* 13.25 Anima tsoon. Riho Unt, Hardi Volmer 13.45 Kapital* 14.15 Foorum (subtiitritega)* 15.05 Reisisari Reisile minuga. Le Havre* 15.30 Osoon* 16.00 Holby City haigla. Üksinda 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Öhne 13 17.40 Paks boss. Valejalg 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 19.35 Riigimehed. Suur sisenemine 20.05 Las jääda kõik, mis hea 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 PÖFF-i auhinnagala 23.00 Pealtnägija* 23.45 Ringvaade* 00.20 Ajalik ja ajatu. Marje ja Peeter Sink* 00.50 Draamasari Holby City haigla. Üksinda 01.52 ERR.ee uudised	07.30 Animasarjad 08.10 Maša ja karu. Pesupäev 08.15 Maksikoer Fik 08.25 Kosmose-lendurid. Tähemärgid 08.35 Lassie 09.00 Puutepunkt 09.30 Saada sõber Euroopasse 10.00 Maahommik 10.45 Öhne 13 11.15 Pealtnägija 12.00 Ajalik ja ajatu. Ergo Naab 12.30 Nikolaj ja Julie 13.10 Laulu lugu. "Põhjanael" 13.15 Lähetus 13.50 Las jääda kõik, mis hea 14.45 Aegla-seed koaalad elu kiirteel 15.40 Woody Allen: dokumentaalne film 17.00 Võimu kants. Jaga ja valitse 18.00 ENSV 18.30 AK 18.40 Loodusdokk Ahvide maailm 19.35 Väikelinna dektektiivid 20.05 Reisile minuga. 20.30 Öhne 13 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.20 Sport. Sport 21.35 Downton Abbey 23.10 Miss Marple. Lõputu õõ 00.35 Kuritegu 01.41 ERR.ee uudised	07.30 Animasarjad 07.50 Väike rüütel Trenk 08.15 Mesilane Maia 08.25 Arva ära, kui palju ma sind armastan 08.35 Maksikoer Fik 08.45 Lastetuba 09.00 Prillitoos 10.00 Tõuse ja sära! 11.15 Tareq Taylari Põh-jamaade kokakunst 11.45 Puutepunkt 12.15 Loodus-dokk Ahvide maailm 13.05 Ansambel "Viis" 13.20 Esime-se advendi jumalateenistus õhuväe lennubaasis 14.20 90 aastat oma ülikooli 14.55 Riigimehed. Suur sisenemine 15.25 Miss Marple. Lõputu õõ 16.55 Downton Abbey 18.30 AK 18.40 Ajavaod. Põlluramu maapõuest 19.10 Isa Brown 20.00 Hyacinth Bucket 20.30 ENSV 21.00 Aktuaalne kaamera. Nädal. Ilm 21.40 Sport. Sport 22.00 NO99 Kunstikool 22.05 Dicte 22.55 Tõuse ja sära! 00.05 Nikolaj ja Julie 00.54 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Paks boss. Ohtlikud mängud 09.50 Minuscule. Aevastaja 09.55 Terevisioon* 11.55 Maahommik* 12.40 Reisile minuga. Normandia maastikud* 13.00 Tareq Taylari Põhjamaade kokakunst 13.30 Saada sõber Euroopasse 14.00 Kahekõne 14.55 Iloli-ne inemine. Orkestrijuht Väino Repp 15.10 Dicte 16.00 Holby City haigla. Ükskõik milline teine nimi 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Öhne 13 17.40 Paks boss. Ohtlikud mängud 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Osoon 20.35 Meie inimesed. Jakob 21.00 AK. Ilm 21.30 Sport 21.40 Välisilm 22.10 Välisilma dokk Afganistan 1979 - sõda, mis muutis maailma 23.10 ENSV. Haiguste ravi* 23.40 Ringvaade* 00.45 Holby City haigla 01.50 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Paks boss. Igaüks oma teed 09.45 Minuscule. Masen-dunud mardikas 09.55 Terevisioon* 11.55 Prillitoos 12.55 Osoon (subtiitritega)* 13.25 Välisilm* 14.00 90 aastat oma ülikooli 14.30 Vapratest vapramad 15.00 Meie inimesed. Jakob* 15.25 3 hitti. Must-valge armastus 15.35 Väikelinna detektiivid. Leitud koer ja kadunud kellad 16.00 Holby City haigla. Mõtle ringi 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Öhne 13 17.40 Paks boss. Igaüks oma teed 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Pealtnägija 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 OP! Kunst 22.10 Üks inimsüda 22.55 Komöödiasari Hyacinth Buck-et 23.30 Ringvaade* 00.35 Holby City haigla. Mõtle ringi 01.34 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Paks boss. Üksnes pahandused 09.45 Minuscule. Lepatriinu 09.55 Terevisioon* 11.55 Väikelinna detektiivid. Leitud koer ja kadunud kellad 12.25 OP! kunst* 12.55 NO99 Kunstikool* 13.00 Riigikogu infotund 14.00 Ajalik ja ajatu. Ergo Naab 14.30 Draamasari Isa Brown. Liikumiseadused 15.15 Maahommik* 16.00 Holby City haigla. Päikselised ajad 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Öhne 13 17.40 Paks boss. Üksnes pahandused 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Pealtnägija 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Foorum 22.30 Draamasari Võimu kants. Oktoobri esime-ne teisipäev 23.30 Ringvaade* 00.35 Draamasari Holby City haigla. Päikselised ajad 01.36 ERR.ee uudised

ETV 2

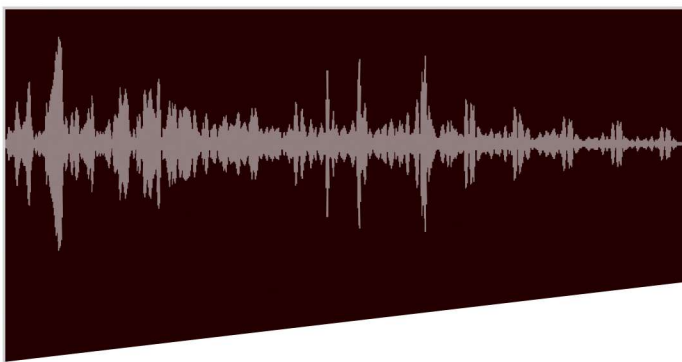
07.00 Animasarjad 08.40 Tom ja Fluffy 08.45 Indiaanipoiss Yakari 09.00 Ringvaade* 10.05 Puutepunkt* 10.35 Teadlased 11.00 Kui palju teie hoone kaalub, härra Foster? 12.20 PÖFFi kaheksa ja pool 12.29 ERR.ee uudised 15.30 Lumejäneseid 15.55 Tom ja Fluffy 16.00 Lastetuba 16.15 Cedric 16.25 Indiaanipoiss Yakari 16.40 Okaspead 17.05 SimsalaGrimm 17.30 Buratino tegutseb jälle 18.00 Väike prints 18.20 Lammass Shaun 18.30 Lastetuba 18.45 Väike printsess 18.55 Kosmose-lendurid 19.05 Vahva Roosi 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 AK (vene keeles) 20.00 Teaduspalavik 20.30 Kaose salaelu 21.30 PÖFFi kaheksa ja pool 21.40 Kaardimaja 22.30 Bluestone 42 23.00 Eesti TOP 7 23.45 Väljaspool kahtlust 00.45 PÖFFi kaheksa ja pool 01.01 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 07.35 Kosmoselendurid 07.50 Väike prints 08.15 Lastetuba 08.30 Vahva Roosi 08.40 Tom ja Fluffy 08.45 Indiaanipoiss Yakari 09.00 Ringvaade* 10.05 Smallville 10.45 Eesti muusikavideod 11.00 PÖFFi kaheksa ja pool 11.12 ERR.ee uudised 15.30 Lumejäneseid 16.00 Lastetuba 16.15 Cedric 16.25 Indiaanipoiss Yakari 16.40 Tinga Tinga lood 16.50 Vahva Roosi 17.05 SimsalaGrimm 17.30 Buratino tegutseb jälle 18.00 Lassie 18.20 Maša ja karu 18.30 Lastetuba 18.45 Väike printsess 18.55 Kosmoselendurid 19.05 Vahva Roosi 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 AK (vene keeles) 19.55 Minuscule 20.05 8 mm ELU 20.30 Löö vastu 20.55 Karge meri 22.00 Kuritegu 22.55 Kaardimaja 23.45 Tosin küsimust Eesti kohta 00.15 Eesti TOP 7 01.05 ERR.ee uudised	09.00 Rallipörsas Ruudi 09.30 Maša ja karu 09.35 Elagu rüütli! 10.05 Hiirelabor 10.10 Väike printsess. Tahan olla hea laps 10.20 Vahva Roosi. Piraatide aare 10.35 Okaspead. Maa-alused 11.00 Karge meri 12.05 Löö vastu 12.30 Plekktrumm. Jüri Reinvere* 13.15 Kirjandusministeerium* 13.45 MI* 14.10 TEDx Tallinn. Jaan Einasto 14.30 Mehed unustatud armeest 15.30 Vene draama Valge kaardivägi 16.15 Smallville. Jünger 17.00 Las-tefilm Imelaps 19.00 Lammass Shaun 19.05 Mesilane Maia 19.20 Aktuaalne kaamera (viipekeeles) 19.30 AK (vene keeles) 19.45 dokkaader Uus elu 21.00 Tolmuimeja 21.10 Nõiutud saar 21.20 Kevadine kärbes 21.30 Teatriõhtu Postmodernsed leibkonnad 23.20 8 mm ELU 23.50 Thérèse Desqueyroux 01.42 ERR.ee uudised	09.00 Imelaps 11.00 Kaose salaelu 12.00 Vaksallilaulud 12.15 Rahvusmeeskoor. Gustav Ernesaksa aeg. Las poisid teevad. Teekond Grammy ni 14.30 Kui palju teie hoone kaalub, härra Foster? 15.50 Kevadine kärbes 16.00 Tolmuimeja 16.10 Nõiutud saar 16.20 Siin ja praegu. Anne Veesaar 17.00 Elagu rüütli! 17.30 Rallipörsas Ruudi 18.00 Härra Lapsti lasteteater 18.45 Maša ja karu. Triibud ja vurrud 18.50 Arva ära, kui palju ma sind armastan 19.05 Mesilane Maia 19.20 Aktuaalne kaamera (viipek) 19.30 Aktuaalne kaamera (vene k) 19.45 Tee-maõhtu. Parema elu nimel. Okupeeri oma müür 21.05 Eesti lood. Kuumad naised vabest tahtest 21.35 Üleaeedsed 22.20 Eesti lood. Kummikaru 22.50 Eesti lood. August välja! 23.20 Eesti esimene kodanik 00.24 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.25 Miriam mängib peitust 08.30 Tiiger Engelbert 08.35 Cedric 09.00 Ringvaade* 09.35 Tsirk, tsirk, tsirgukene 10.05 Ela sajani 10.30 Helgi Sallo 11.10 Eesti TOP 7* 11.55 PÖFF-i auhinnagala* 13.15 ERR.ee uudised 15.30 Lumejäneseid 15.50 Maksikoer Fik 16.00 Lastetuba 16.10 Miriami kana pesakast 16.20 Kunksmoor 16.40 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 17.05 SimsalaGrimm 17.30 Buratino tegutseb jälle 18.00 Jõulutähed 18.25 Mily murrab pead 18.30 Lastetuba 18.45 Džungliraamat 18.55 Kosmoselendurid 19.10 Muumide maailm 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 AK (vene keeles) 20.00 Valge kaardivägi 20.45 Eestimaa kuulsad inimesed 21.00 Eesti lood 21.30 Plekktrumm 22.15 Öö kuumuses 00.00 Maarjamägi 00.32 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 07.35 Kosmoselendurid 07.50 Jõulutähed 08.15 Lastetuba 08.30 Muumide maailm 08.40 Miriami kana pesakast 08.45 Indiaanipoiss Yakari 09.00 Ringvaade* 10.05 8 mm ELU 10.35 Öö kuumuses 12.21 ERR.ee uudised 15.30 Lumejäneseid 15.55 Maksikoer Fik 16.00 Lastetuba 16.15 Cedric 16.25 Indiaanipoiss Yakari 16.40 Geronimo Stiltoni lood 17.05 SimsalaGrimm 17.30 Buratino tegutseb jälle 18.00 Jõulutähed 18.25 Mily murrab pead 18.30 Lastetuba 18.45 Džungliraamat 18.55 Kosmoselendurid 19.10 Muumide maailm 19.20 AK (viipek) 19.30 AK (vene keeles) 20.00 Pealtnägija 20.45 Bluestone 42 21.15 Uue aja asjad 21.30 AegRuum 22.50 Teaduspalavik 22.50 dokkaader Uus elu 00.10 Plekktrumm* 00.59 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 07.35 Kosmoselendurid 07.50 Jõulutähed 08.15 Lastetuba 08.30 Muumide maailm 08.40 Miriam merehädas 08.45 Indiaanipoiss Yakari 09.00 Ringvaade* 10.05 Teaduspalavik 10.35 AegRuum 11.25 Eesti muusikavideod 11.58 ERR.ee uudised 15.30 Lumejäneseid 15.55 Miriami teater 16.00 Lastetuba 16.15 Cedric 16.30 Indiaanipoiss Yakari 16.40 Geronimo Stiltoni lood 17.05 SimsalaGrimm 17.30 Buratino tegutseb jälle 18.00 Jõulutähed 18.25 Lastetuba 18.45 Väike prints 19.10 Muumide maailm 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 AK (vene keeles) 20.00 Meie inimesed 20.25 Kapital 20.50 Minuscule 21.00 Tosin küsimust Eesti kohta 21.30 Lõvisüda 23.05 Afganistan 1979 - sõda, mis muutis maailma 00.05 Helisev päev 00.50 ERR.ee uudised
---	--	--	---	---	---	---

KANAL 2

06.10 Lastega kodus 06.40 Daltonid 07.05 Warneri multimaania 07.35 Zig ja Sharko 08.00 Reporter* 09.00 Kee-latud armastus 10.00 Taltsu-tamatu süda 11.00 Pilvede all. 12.00 Avameelselt 12.30 Suur lotokolmapäev - Rooside sõda 13.00 Everwood. Doktor on kohal 14.30 Süütu süüdlane 15.30 Lastega kodus. Ütle lihtsalt ei 16.00 Küladetektiivid. Surnud punktis 17.00 Taltsutamatu süda 18.00 Keelatud armastus 19.00 Reporter 20.00 Laula mu laulu. Finaal 21.30 Telerahvas 22.00 Mängufilm Kille-rid 00.00 Bordell 232. Mida sa armastad? 01.10 Pandoorum 02.55 Eesti kõige-kõige 03.15 Reporter* 04.05 Hooaeg 04.40 Küladetektiivid. Surnud punktis 05.25 Doktor Oz. Kui ohutu on teie joogivesi?	06.10 Lastega kodus 06.40 Daltonid 07.05 Warneri multimaania 07.35 Zig ja Sharko 08.00 Reporter* 09.00 Kee-latud armastus 10.00 Taltsu-tamatu süda 11.00 Laula mu laulu 12.30 Kalailm 13.00 Telerahvas 13.30 Everwood. Tõde, mida tunnistame 14.30 Süütu süüdlane 15.30 Lastega kodus. Ütle lihtsalt ei 16.00 Küladetektiivid. Surn lava-laudadel 17.00 Taltsutamatu süda 18.00 Keelatud armastus 19.00 Reporter 20.00 Kuldvil-lak 20.35 Galileo 21.30 Näda-lalõpp Kanal 2ga 23.00 Kuula mu laulu. Viimane! 00.00 Külilm linn. Põnevusfilm pan-garöövlite jõugu juhust, kes satub kahe tule vahele 02.15 Tabamatu 03.50 Reporter* 04.40 Küladetektiivid. Surn lava-laudadel 05.25 Doktor Oz. Täname saade on naisteile, kes on väsimusest tüdinunud	06.10 Barbie - Täiuslikud jõu-lud 07.30 Reporter* 08.20 Looney Tunes 08.45 Top Shop 09.00 Aia- ja kodusaade 10.00 Lemmikretseptid 10.45 Hoo-aeg 11.30 Rooli võim 12.00 Subboteja 12.55 Radar 13.55 Kuldvillak 14.30 Telerahvas 15.00 Kodutunne* Täna oleme Raasikul 16.00 Viimane võmm 17.00 Rosamunde Pilcher - Teine naine 19.00 Reporter+ 19.35 Klipijaht 20.35 Anima-film Makaak Marco 20.30 Üle-öö 30. Komöödia teismelisest piigast, kes oma 13. sünnipäe-val soovib vaid üht - et ta oleks täiskasvanu 00.05 Mängufilm Täiuslik plaan. Kunstieksper Harry plaanib oma ülbel bossil maailmakuulsa maali võltsin-guga naha üle kõrvade tõm-mata 01.40 Marie Antoinette 03.40 Mängufilm Killerid 05.15 Reporter+ 05.45 S-Ko-mando	06.15 Rooli võim 06.40 Dal-tonid 07.05 Makaak Marco 08.35 Klipijaht 09.35 Näda-lalõpp Kanal 2ga 11.05 Laula mu laulu 12.35 Avameelselt 13.05 Naabriplika 14.05 Pil-vede all 15.05 Katie Fforde - Armastus mägismaal 17.00 Leo ja Marie 19.00 Reporter+ 19.35 Sajandi armastus. Hür-rem kuuleb uudiseid, Affe asub ametisse. Nigaril algab sünnitus ja sellest teatatak-se kohe Haticele. Mustafa pettub isa otsuses. Suleiman kuuleb Ibrahim'i kavatsusest luua vasallriik. Firuze valmis-tub hoolega armuõöks 21.35 Hotell Grand. Overdus. Alicia vahistatakse. Diego vannub kättemaksu. Angela üritab pa-randada töötõingimusi hotellis 23.20 Dokumentaalfilm Olla Putin 01.05 Jõulupuud 02.35 Soohai 04.00 Reporter+* 04.30 Üleöö 30	06.10 Lastega kodus 06.40 Daltonid 07.05 Warneri multimaania 07.35 Zig ja Sharko 08.00 Reporter* 09.00 Kee-latud armastus 10.00 Taltsu-tamatu süda 11.00 Sajandi armastus 13.00 C-Komando 13.30 Everwood. Kuni surm meid lahutab 14.30 Süütu süüdlane 15.30 Lastega ko-dus. 16.00 Küladetektiivid. Mõrva-aastakäik 17.00 Talt-sutamatu süda 18.00 Keela-tud armastus 19.00 Reporter 20.00 Eesti luurajad. Liibanoni õppetund 20.30 Kodutunne 21.30 Naabriplika. Päev toob rahu 22.30 Jüngriid. Hullunud armastus 23.30 Mõrvaenne-tajad. Surnud 00.30 Alcatraz. Guy Hastings 01.25 Cassan-dra unistus 03.10 Reporter* 04.00 Jüngriid*. Hullunud armastus 04.40 Küladetekti-vid. Mõrva-aastakäik 05.25 Doktor Oz.	06.10 Lastega kodus 06.40 Daltonid 07.05 Warneri multimaania 07.35 Zig ja Sharko 08.00 Reporter* 09.00 Kee-latud armastus 11.00 Kodu-tunne 12.00 Eesti luuraja*. Liibanoni õppetund 12.30 Naabriplika. Päev toob rahu. 13.30 Everwood. Kodusõda 14.30 Süütu süüdlane 15.30 Lastega kodus 16.00 Külade-tektiivid. Lõks Hartlile 17.00 Taltsutamatu süda 18.00 Kee-latud armastus 19.00 Repor-ter 20.00 Krimi 20.30 Radar 21.30 Viimane võmm 22.35 Must nimekirj 23.35 Mängu-film Treeningpäev 01.55 Ekst-reemkalapüük Robson Gree-niga. Alaska 02.40 Kalailm 03.05 Reporter 03.55 Aia- ja kodusaade 04.40 Külade-tektiivid. Lõks Hartlile 05.25 Dok-tor Oz. Uus vööümbermõotu kahandav toidulisand	06.10 Lastega kodus 06.40 Daltonid 07.05 Warneri multimaania 07.35 Zig ja Sharko 08.00 Reporter* 09.00 Kee-latud armastus 10.00 Taltsu-tamatu süda 11.00 Viimane võmm 12.00 Radar 13.00 Krimi 13.30 Everwood 14.30 Süütu süüdlane 15.30 Lastega kodus 16.00 Küladetektiivid. Mõrvakonto 17.00 Taltsuta-matu süda 18.00 Keelatud ar-mastus 19.00 Reporter 20.00 Suur lotokolmapäev - Rooside sõda 21.00 Avameelselt vägi-valdsest lapsepõlvest 21.30 Pilvede all. Gunnar avaldab Alberville ja Innale oma suure saladuse 22.30 Rizzoli ja Isles 23.30 Southland 00.30 Pan Am 01.20 Sissemurdjad 01.45 Vampiiripäevikud 02.25 Krimi 02.50 Rooli võim 03.15 Reporter* 04.05 Lemmikret-septid 04.40 Küladetektiivid 05.25 Doktor Oz
--	---	---	--	--	--	--

TV3

06.15 Smurfid 06.40 Pop Pixie 07.00 Winxid 07.25 Trans-formerid: Prime ja tema tiim 07.50 Saatuslik valik 08.50 Südameasi: Ja siis käis klõps 09.55 Kirgede torm 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Top Shop 11.40 Võimalik vaid Venemaal 12.10 Naistevahetus: Elu pärast 13.10 Juurdlust viivad läbi sensitiivid 14.15 Seitsmes taevas 15.15 Vaprad ja ilusad 15.50 Saatuslik valik 16.50 Kirgede torm 17.55 Südameasi: Eks püüdke meid kinni 19.00 Seitsmesed uudised 20.00 Livin' Aloha 20.30 Kättemaksukontor 21.30 Sel-geltnägijate tuleproov 22.35 Kolmeraudne 23.35 Grey anatoomia: Ta on läinud 00.30 Euroopa Pokkeriturnee 01.35 Vaga vesi: Soine lugu 02.25 Kolmeraudne 03.15 Euroopa Pokkeriturnee 04.10 Livin' Aloha 04.35 Seitsmesed uudised 05.25 Selline on elu!	06.15 Smurfid 06.40 Pop Pixie 07.00 Winxid 07.25 Trans-formerid: Prime ja tema tiim 07.50 Saatuslik valik 08.50 Südameasi: Eks püüdke meid kinni 09.55 Kirgede torm 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Top Shop 11.40 Päev, mis muutis mu elu 12.10 Aastamaraton 2014 13.15 CSI kriminalistid: Süüdi lavastatud* 14.15 Seits-mes taevas: Purjus nagu mina 15.15 Vaprad ja ilusad 15.50 Saatuslik valik 16.50 Kirge-de torm 17.55 Südameasi: Kellel on vaenlasi vaja 19.00 Seitsmesed uudised 20.00 Kaua võib! 20.30 Suletud uste taga 21.30 Padjaklubi 22.30 Sherlock New Yorgis 23.30 Kauboid ja tulnukad 01.55 NCIS kriminalistid. Lühike süü-tenõõr 02.40 Peamine kaht-lusalune: Mõrd 03.25 Suletud uste taga 04.10 Kaua võib!* 04.35 Seitsmesed uudised 05.25 Selline on elu!	05.40 Kirgede torm 07.25 Madagaskari pingviinid 07.45 Käsna-Kalle Kantpüks 08.10 Väike merineitsi 08.30 Madagaskari pingviinid 09.00 Simp-sonid: Lisa jääl 10.00 Heimari kokaklubi 10.30 Livin' Aloha
---	--	---

Trereadio
Rapla 91,3

Raplamaa
häääl **24/7**

www.treraadio.ee

SA Rapla Maakonnahaigla Alu tee 1 võtab tööle **JURISTI**

TÖÖKOHUSTUSED:

- haiglale vajaliku õigusdokumentatsiooni väljatöötamine, vajadusel olemasolevate dokumentide täiendamine ning kehtivate õigusaktidega kooskõlla viimine
- haigla lepingute andmebaasi haldamine
- abi osutamine lepingute ning ostu- või hanketellimuste koostamisel
- juhatuse ja struktuuriüksuste nõustamine
- õigusküsimustes europrojektidega tegelemine – fondidest rahastamisvõimaluste otsimine, taotluste vormistamine ja esitamine, projektide ettevalmistamine, rakendamine, koordineerimine ning aruandlus
- õigusaktide muudatuste jälgimine
- haigla huvide esindamine ja kaitsmine kohtutes ja teistes riigiasutustes

NÕUDED KANDIDAADILE:

- kõrgharidus (õigusteadus)
- teadmised tööõiguse alal
- kasuks tulevad teadmised ja oskused projektijuhtimises, meditsiini valdkonna tundmine
- koostöövalmidus, hea suhtlemisoskus, algatusvõime, kohusetunne, korrektsus, otsustus- ja vastutusvõime
- kõrgtasemel eesti keel, hea inglise keele oskus, arvuti kasutamise oskus

OMALT POOLT PAKUME:

- erialast täiendkoolitust
- nüüdisaegset töökeskkonda

CV ja sooviva valdus saata e-mailile: eve.ruul@raplahaigla.ee
Info telefonil 489 0755
Kandideerimine kuni 8. detsember 2014

SÜGISKUU
SOODUSPAKKUMINE

aknad -60%

Amves ☎ **489 7306**

Ostame metsamaterjali,
raieõigust ja metsakinnistuid.

Tel 514 8238, 523 7944, 503 8777
e-mail: eesti@metsagroup.com

Metsäliitto Eesti AS on nüüd Metsä Forest Eesti AS

MAXIMA

Rapla Maxima X
kauplus kutsub tööle
VAHETUSEVANEMAT ja
VAHETUSEVANEMA
ASETÄITJAT.

Kontaktandmed: personal@maxima.ee
Tel 602 3116

**Aknad ja ukseid vajavad
hooldust!**
Lase hooldada oma PVC-,
puit-, puitaluiniium- või
alumiiniumaknad ja ukseid.
Teostame akende, uste ja
mööbli paigaldust nii
eraisikutele kui ka
ettevõtetele. Tel 505 0742

Lugupeetud kliendid!

AS Gadoxi vastuvõttud
UUEL AADRESSIL Alu tee 1
Rapla Maakonnahaigla,
kabinet 18

VASTUVÕTT:
27. novembril kella 10-12
Vastu võtab Guido Amur
eelneva registreerimisega
tel 650 1322

AS Gadox, Türi 10c, Tallinn,
• info@gadox.ee •
www.gadox.ee

PRIIMO METS

OÜ Priimo Mets ostab:

- metsakinnistuid,
- kasvavat metsa,
- kasepakku, okaspuu palki,
- paberipuitu, küttepuid,
- võsa hakkeks.
- haavapaberipuitu 28 € /tm

Pakub:

- saematerjali,
- metsaveoteenust.

Tel. 506 9966; 489 0696
E-post priimo.mets@priimo.ee

GRUNDAR
PUIT OÜ
Metsakinnistute ja raide ost
(sobivad ka osaliselt raiutud ja hüpoteegiga koormatud metsakinnistud).
Aitame metsakavade koostamisel
ja paberite vormistamisel.
Tel 525 9788, harry@grundar.ee
faks 443 0376, Tehnika 15, Paikuse

Hea Metsaomanik!

Ostame Sinult raieõiguse.

Lisaks paku meile **lepikuid**
ja **metsakinnistuid**.

info.merling@gmail.com

Merling ☎ 56 2222 54

- Ostame **METSAKINNISTUID**,
ka raiutud ja hüpoteegiga
- Ostame **PÖLLUMAAD**

Küsi hinda! Teeme pakkumise!

Lai 10, 80010 Pärnu
Tel 447 7900, 528 5263
Faks 447 7903, metsagrupp@hotmail.ee

Metsa HARVENDUSE OÜ

www.metsaharvenduse.ee

Metsa ja põllumaa ost;
Raieõiguse ost;
Metsamaterjali ost;
Metsamaterjali raie ja väljavedu;
Metsamaterjali transport;
Kasvava võsa ost ja lõikus;
Hakkepuidu tootmine ja müük;
Metsamajanduskavade koostamine;
Ettemaksu võimalus

+372 5138 029
+372 51 60 843
metsaharvenduse@gmail.com
+372 51 32 772 ; svenpluss@gmail.com

EUROOPA LIIDU KODANIKU-ALGATUS (2013)

ELL

ABSURDI- LUULETUS

LIITER

PAUL UUS PAGUN OST SUKSU- KÜTUS

...KOOD MAITSMIS- MEELEGA TUVASTATAV ASJATA

ELLE METS KODANIKU- ALGATUS EESTIS (2013)

RAIUMISEL LENDUV JULIA KUTT TRIIBU- SAMMAS

MAAKITSUS TAIS SAAREMAA KÄREHÄÄL KUS (vene k)

HAMMAS- RIISTAD

KREEKA PEALINN

KODANIKU- ALGATUSE OLEMUS MILLAL KABINET

NAISSELTS VEDELIKU- MAHUTI OSMIUM TEMA

EESTI ... UUENDAMINE (kodaniku- algatus (2005-2011))

VEE

AMULETT (soome müüt)

KODANIKU- ALGATUSE OLEMUS

NULL

PAKEND(id)

ISTIKUTE- PARADIIS

SAMUTI

...RATSI (harkisjalu otsas)

LÖPP SELEEN PEHME PAPER RAADIUM

PLAKSUVILI SÜGISLILL NILPSAB KEELT MAGU- SA JÄRELE

...LEND (kõrgelt kukkumine hooletuse tõttu)

NOOT SAJAND AJALOOLINE ÜRIK

SÕOV OMA- DA NAIS- VANEMAT MARGARIIN SIGARETID

JEANNE d...

TÄPI-U NAISENIMI

...BASKIN ...HÄPE (orgaaniline) INDREK HIRV

LAHUTATUS KUULDAV KUKKUMINE TÕHH

ESS

...POISS (hobuteener) KÜLA PÄRNUMAAL

N-PÄEVAD (PEALT) RIISUMA ÕEKE

KONNAKODU SIIM PÄRN LAPSEPÕLVE ALGSTAA- DIUMIS

PESUBRÄND KODANIKU- ALGATUS EESTIS (2009)

VULKAANILI- NEMASSIIV EBA-JA TÄHTIS ORGAN

KAAMELI SUGULANE ...TIIVNE (külge- tõmbav)

URMAS ALENDER KAPI- TALISTLIK TATTNÖKK

AKTSIA- SELTS

SINA (saksa k)

AMPER VALEDEST PRII

KODANIKU ISIKUT TÕENDAV DOKUSTAAT

50. MITTE NAA PALITU POOLVEND

MEHENIMI ÕNNETOOVAD TUKIKESED KONSUMI KOER

MAAILMA- JAGU ESEMED ANDRES AAK

NÄITLEJA (n+in) LA

KERE- POLSTER

LOLLPEA (slängis)

...BC RHODE ISLAND A POSTISAA- DETIS

KODANIKU- ALGATUSE TOETUS (mitm) ja VAJALIK KOGUS (EL reeglites)

NISUPÄTS KALTSAKAS REIN ILUS LODEV ÄPU

FANTAASIALE RUUMI MITTE JÄTTEV KUNSTI- TEOS

PISI- KODANIKU RISTIMIS- RITUAAL AASTA OLÜMPIA

MITTE- MÕIST- MISEST TULENEV SEIS

Eeh, mõtlesin, et annan oma panuse kodanikualgatusesse, olen kuulnud, et see!!!!

Koostas: Aivi Meister

*26. november on kodanikupäev

LASTELE

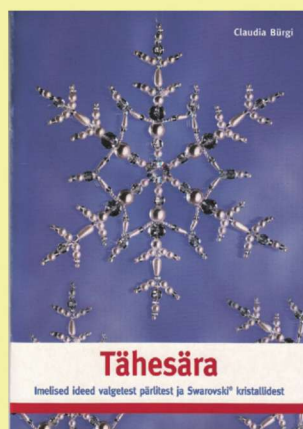
ÜKS SÕNA LÕPEB, TEINE ALGAB SAMA TÄHEGA.
LAHENDUS VÄRVILISTES RUUTUDES

N	E	L	I		A	L	E	V
S	U	M	M		K	O	R	D
M	A	L	E		A	H	E	R
K	A	S	S		R	O	O	M
K	A	N	A		U	I	S	K
V	I	L	L		J	A	M	A
V	A	G	U		Ä	D	A	L
K	A	A	R		R	O	L	L
V	A	R	A		A	J	U	D

Auhinna saab kätte Raplamaa Sõnumite toimetusest

RAAMATU "MARTIN JA SALALAEKAS" VÕITIS MARIA-LIIS KARMO. EELMISE MÕISTATUSE VASTUS OLI „SÜGISÖÖD“

AUHINNAKS

ÕIGESTI VASTASID:
 MELANI VAHESAAR
 TOREN HOLDER VAHESAAR
 ALLAN TOOMINGAS
 AVELY TOOMINGAS
 MARIT PIIRIMEES
 MAIRO ONNO
 MARIA-LIIS KARMO
 SUSANNA LIISA KUUSEÕIS
 LISANN TERRAS
 ROLAND KLAAS
 BRITTEN BERG

Kõikide õigesti vastanute vahel loosime välja "Raplamaa kalendri 2015"

Saada ristsõna vastus hiljemalt

1. detsembriks e-postile: kuulutused@sonumid.ee (märksõnaga "täiskasvanute ristsõna" või "lasteristsõna") või Raplamaa Sõnumite toimetusse aadressil Viljandi mnt 6, Rapla 79511. NB! Loosimises osalevad ainult märksõnaga vastused.

Auhinna saab kätte toimetusest kahe nädala jooksul.

19. novembril ilmunud suure ristsõna vastus on „... SUUR TÜKK AJAB SUU LÕHKI!“ Kalendri 2015 võitis **MALLE RINGMÄE**

TÄISKASVANUTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

Vastus

Nimi

LASTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

VASTUS

NIMI

Kõige pisemad abistavad jõulukaartide meisterdamisega.

Alma jagab kiirelt juhtnöörid kätte, kuidas kleepsud kottidele saama peavad, ja töö võib alata.

Tallinnast tulnud vabatahtlike osavates kätes läheb töö mängleva kergusega.

Saagu Valguses toimetab tavalisest enam vabatahtlikke

Katri Reinsalu

Saagu Valguse ruumides on jälle suurem sagimine peale hakanud. Juba mõnda aega tagasi kuulutati välja kampaania lastele kingipakkide kokkupanemiseks. Saagu Valguse juhataja Alma Linderi sõnu kasutades tehti eile päkapiku kontori eeltööd.

Esmaspäeval algas üleriigiline Ühisnädal, mille ajal tehakse kõike seda, mis väärtustab koosloomist ja kogukondlikku ettevõtmist. Enne lõunat saabusid Saagu Valgusesse kuus Tallinna looduskaitse seltsi pensionäri, et vabatahtlikena abiks olla. Saagu Valgus teeb kingipakid 1200 lapsele. Eile alustati Pakendikeskuse annetatud kingikottidele kleepsude kleepimiseega.

Kui pärastlõunasel ajal Saagu Valgust külastame, on Tallinnast tulnud vabatahtlikel asi juba täitsa selge. Mängleva kergusega saavad kleepsud kenasti kottidele. Puhkepauside ajal saab endale laualt kohvi ja kringilt võtta. Laual põlevad küünlad aitavad end kenasti jõulude laienele häälestada.

Alma näitab villaste sokkide kaste. Looduskaitse seltsi inimesed on jõudnud juba kõik sokid üle mõõta, kastidesse

Saagu Valgus teeb jõulude ajal 1200 kingitust. Just nii paljudele kottidele on vaja ka kleeps peale kleepida.

Fotod: SIIM SOLMAN

sorteerida ja kokku lugeda. Praeguseks on koos 496 paari sokke. Alma arvab, et olukord ei ole kõige hullem. Juba on temani jõudnud ka kirjad Luksemburgist ja Norrast, kust inimesed soovivad oma annetusi saata.

Alma kutsub jätkuvalt inimesi üles ka edaspidi oma annetusi tooma. Väiksemaid sokke on kogunenud juba omajagu. Praegu oleks juurde vaja villaseid sokke pigem suurustes 30-43. Loomulikult kuuluvad ära ka hambaharjad,

pastad ja ealised mänguasjad. Nii on lootust jõulude ajaks kõik 1200 kingipakki kenasti kokku saada.

Kella kahest tulevad appi 13 Rapla Vesiroosi gümnaasiumi ja ühiskooli abiturienti. Ühiskonnaõpetuse raames

peavad nad läbima kogukonna praktika, mis näeb ette kümme tundi vabatahtlikku tööd. Oma praktikaga alustasid nad juba päev varem.

Arvestades, et Saagu Valguse ruumidesse on pärastlõunaks kogunenud nii Tallinnast

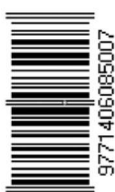
tulnud vabatahtlikud, organisatsiooni enda igapäevaseid vabatahtlikke ja abituriente, hakkab töökohti puudu tulema. Alma ütleb naljatamisi: „Otsi kohta, kus sa saad...“

Ometigi leiavad kõik endale sobiva paiga, läbivad kiire koolituse - kuhu ja kuidas kleepsud kleepima peab ning töö võib alata. Töö konti ei murra ja õige pea hakkavad abiturientid aina uusi kleepsurulle ja kotte nõudma. Kiirelt kahanevad ilmetute kottide kuhjad, mis asenduvad juba ilusa jõuluteemalise kleepsuga kaunistatud kottidega.

Tallinna vabatahtlikud on Saagu Valguses abiks vaid ühe päeva jooksul, abiturientid nii lihtsalt ei pääse. Laupäeval tuleb nende korraldusel hariv õhtu lastele. Selle jooksul küpsetavad nad koos lastega piparkooke, kaunistavad neid ja meisterdavad kaarte. Ehk saavad õhtu jooksul ka Saagu Valguse ruumid natuke jõulusema väljanägemise. Laupäeval läheb kogu seltskond veel Rapla kirikusse jõulurahu väljakuulutamisele. Ühtlasi korraldatakse seal 20. detsembril toimuva jõulupeo tarbeks korjandus.

Jõulueelsetes ettevalmistustes saavad kaasa lüüa ka kõige väiksemad. Nemad teevad Saagu Valguse jõulukaarte. Juba on väike kuhjake toredaid lumememmedega kaarte valmis saanud. Jätame Alma ühele oma väiksematest abilistest seletama, mida kaarditoorikule kirjutama peaks.

ISSN 2228-1886

RAPLAMAASõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260 Tellimise, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084 faks 489 2135, e-post: info@sonumid.ee, kodulehekülg: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson.
Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244)
Ajakirjanikud: Vivika Veski (489 2132), Siim Jõgis (489 2139), Katri Reinsalu (489 2246), Stina Andok, Haldi Ellam

Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138). **Fototoimetaja:** Jaak Kadarik (489 2138). **Kujundaja:** Ulvi Blande (489 2138). **Keeletoimetaja:** Liivi Jegorov (489 2138)
Reklaamitoimetuse juht: Ulvi Salumäe (489 2130). **Reklaamijuht:** Kadri Paju (489 2131)
Raamatupidaja: Juulija Rüsse (489 2136, 489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastõid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastõid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastõid. Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskonnadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel.

Toimetust võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 17 Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130, faks 489 2135.
Väljaandja: OÜ Nädaline. **Trükk AS Printall.** Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eall.ee või tel 646 3363